

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

STÁTNÍ ZÁSTUPCE A POLICEJNÍ ORGÁN V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ
TRESTNÍM

THE PROSECUTING ATTORNEY AND THE POLICE IN PRE-TRIAL
PROCEEDINGS

Konzultant: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Lukáš Borovička

Leden 2011

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

.....

Mgr. Lukáš Borovička

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Policejní orgán	3
2.1 Vymezení pojmu policejního orgánu	3
2.2 Postavení a úloha policejního orgánu v přípravném řízení trestním.....	6
3. Státní zástupce	9
3.1 Právní úprava a charakteristika státního zastupitelství	9
3.2 Organizace státního zastupitelství a dohled v rámci soustavy státního zastupitelství	13
3.3 Postavení a úloha státního zástupce v přípravném řízení trestním.....	14
4. Základní zásady trestního řízení v souvislosti s činností policejního orgánu a státního zástupce v přípravném řízení trestním	20
4.1 Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů	21
4.2 Zásada přiměřenosti a zásada rychlého procesu	22
4.3 Zásada oficiality, zásada vyhledávací a zásada legality a oportunity	23
4.4 Zásada materiální pravdy	26
4.5 Zásada volného hodnocení důkazů	26
4.6 Zásada zajištění práva na obhajobu.....	27
4.7 Presumpce nevinu	29
5. Přípravné řízení trestní	31
5.1 Charakteristika, účel a význam přípravného řízení trestního	31
5.2 Stadia přípravného řízení trestního	33
5.3 Formy přípravného řízení trestního.....	36
6. Státní zástupce a policejní orgán v přípravném řízení trestním.....	38
6.1 Dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním.....	38
6.1.1 Oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním.....	40
6.2 Úloha státního zástupce a policejního orgánu ve stadiu před zahájením trestního stíhání.....	48
6.2.1 Postup policejního orgánu před vydáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, resp. před zahájením trestního řízení	49
6.2.2 Trestní oznámení a jiné podněty k zahájení úkonů trestního řízení.....	50
6.2.3 Záznam o zahájení úkonů trestního řízení a jeho přezkum státním zástupcem.....	52
6.2.4 Postup policejního orgánu a státního zástupce v rámci prověřování.....	53
6.2.5 Operativně pátrací prostředky	62
6.2.6 Skončení prověřování	67
6.3 Státní zástupce a policejní orgán ve stadiu po zahájení trestního stíhání.....	73
6.3.1 Zahájení trestního stíhání, usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho přezkum státním zástupcem	75
6.3.2 Úloha státního zástupce a policejního orgánu ve vyšetřování	79
6.3.3 Skončení vyšetřování a rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování	85
6.3.4 Vyšetřování trestných činů, o nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud.....	94
6.4 Vyšetřování konané státním zástupcem	95

7. Státní zástupce a policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení trestním.....	100
8. Závěr	103
Seznam literatury:	107

1. Úvod

Téma předkládané rigorózní práce zní „Policejní orgán a státní zástupce v přípravném řízení trestním“.

Vzhledem ke skutečnosti, že vzájemný vztah policejního orgánu a státního zástupce a jejich spolupráce je klíčovým prvkem, který předurčuje úspěšnost přípravného řízení, a tím i ovlivňuje řízení před soudem a konečné rozhodnutí ve věci, jde o téma závažné a aktuální, byť značně široké. Ve své práci se soustředím především na vymezení tří klíčových pojmů – policejní orgán, státní zástupce a přípravné řízení trestní, a poté na postup a úlohu policejního orgánu a státního zástupce v jednotlivých fázích přípravného řízení. Těžiště mé práce bude spočívat v podrobném popisu postupu obou těchto orgánů činných v trestním řízení v rámci prověřování a vyšetřování a dále v analýze jejich vzájemných vztahů včetně výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ze strany státního zástupce. Ve stručnosti zmíním i postup ve zkráceném přípravném řízení, jehož význam a četnost v praxi stále narůstá. Není úkolem této práce podrobně popisovat jednotlivé fáze a instituty přípravného řízení, ale vymezit úlohu, postup, souhrn oprávnění a povinností a vzájemné vztahy policejního orgánu a státního zástupce v přípravném řízení. Vztahy mezi příslušníky jednotlivých policejních orgánů a státními zástupci, ačkoli jde ve své podstatě o vztahy nadřízenosti a podřízenosti, by měly být na takové úrovni, aby byl zajištěn řádný a zákonný postup v trestním řízení, bez neodůvodněných průtahů.

Význam policejního orgánu pro trestní řízení je neoddiskutovatelný. Je to právě policejní orgán, který zpravidla vede prověřování a následně i vyšetřování pod dozorem státního zástupce, provádí příslušné úkony dle trestního řádu a postupuje ve věci tak, aby mohlo být vydáno meritorní rozhodnutí. Nesmíme ani opomíjet postup policejního orgánu dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, včetně nezastupitelné úlohy Policie České republiky na odhalování a prevenci kriminality. Policejní orgán, byť je povinen plnit úkony dle pokynů státního zástupce, postupuje v trestním řízení samostatně a z vlastní iniciativy.

Postavení a role státního zástupce, jako klíčového orgánu přípravného řízení, bývá často zpochybňována a nedoceňována. Přitom je to právě státní zástupce, který nese odpovědnost za výsledek přípravného řízení a má k dispozici řadu nástrojů, kterými může průběh přípravného řízení ovlivňovat a usměrňovat postup policejního orgánu. Státní zástupce vystupuje v trestním řízení ve veřejném zájmu, přičemž vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, vystupuje v roli instančního orgánu ve vztahu k policejnímu orgánu, uděluje policejnímu orgánu souhlas k provedení některých úkonů, může sám učinit řadu úkonů (včetně těch, které činí i policejní orgán) a má rovněž návrhová oprávnění vůči soudu. Jen on je oprávněn podat obžalobu či učinit některá z dalších rozhodnutí ve věci po skončení vyšetřování.

Přípravné řízení trestní, jako úsek trestního řízení předcházející řízení před soudem a zahrnující fázi prověřování a vyšetřování, je klíčovým stadiem trestního řízení, které výraznou měrou ovlivňuje i následné řízení před soudem. Úloha jak policejního orgánu, tak státního zástupce, byť každý z těchto orgánů činných v trestním řízení má v jeho rámci jiné postavení a úkoly, je v přípravném řízení nezastupitelná. Cílem této práce je především vymezení úkolů a postupu obou těchto orgánů, včetně zdůraznění jejich vzájemných procesních vztahů.

2. Policejní orgán

2.1 Vymezení pojmu policejního orgánu

V obecné rovině můžeme policejní orgán definovat jako státní orgán, který vykonává v rámci trestního řízení působnost stanovenou příslušnými předpisy, a to především zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestním řádem). V praxi nejčastěji vystupují v postavení policejních orgánů orgány Policie České republiky. Organizaci a působnost Policie České republiky upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen “ZoP”). Pokud útvary policie vedou trestní řízení, vystupují v postavení policejního orgánu dle § 12 trestního řádu, tedy jako orgán činný v trestním řízení. Které policejní útvary plní úkoly policejních orgánů a jejich funkční příslušnost podle jednotlivých druhů trestné činnosti stanoví závazný pokyn policejního prezidenta, o plnění úkolů v trestním řízení č. 30/2009.¹ Podle tohoto závazného pokynu se policejním orgánem rozumí útvar Policie České republiky nebo jeho nižší organizační článek, který plní úkoly v trestním řízení. V čl. 4 až 10 tohoto závazného pokynu, které upravují věcnou a funkční příslušnost, jsou pak stanoveny jednotlivé organizační články útvarů policie, které plní úkoly policejních orgánů. Struktura Policie České republiky zahrnuje jak útvary s celostátní působností (např. Národní protidrogová centrála či Útvar pro odhalování organizovaného zločinu), tak útvary na úrovni krajských ředitelství policie, až po místní útvary územních odborů, tedy zejména obvodní, resp. místní oddělení policie. Zjednodušeně lze říci, že ve věcech, kdy je v prvním stupni dána věcná příslušnost krajského soudu, vede jak prověřování, tak i vyšetřování příslušný odbor Služby kriminální policie a vyšetřování krajského ředitelství policie, zatímco pokud je ve věci dána věcná příslušnost okresního soudu, vede prověřování buď místní útvar - příslušné obvodní či místní oddělení, nebo Služba kriminální policie a vyšetřování příslušného územního odboru. O nejzávažnějších a skutkově nejsložitějších trestných činech zpravidla vedou trestní řízení útvary policie s celostátní působností. V rámci Služby kriminální policie a vyšetřování pak podle povahy prověřované trestné činnosti vedou trestní řízení příslušné odbory (odbor obecné kriminality nebo odbor hospodářské kriminality). Místní příslušnost policejních orgánů upravují čl. 11 až 13 závazného pokynu

---

¹ Vangeli, B.: *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 62*

č. 30/2009. Podrobnosti, pokud jde o organizaci celé Policie České republiky, pak stanoví závazný pokyn policejního prezidenta č. 191/2008, o organizaci Policie České republiky. V souvislosti s přijetím nového zákona o policii došlo i k podstatným změnám organizační struktury Policie České republiky, která měla být s účinností nejpozději od 1. ledna 2012 přizpůsobena současné struktuře vyšších územně samosprávných celků – krajů a také ke změnám vnitřního fungování policie spočívajícím v tom, že oproti úpravě účinné před 1. lednem 2009 nyní jednotlivá krajská ředitelství policie fungují jako samostatné organizační složky státu a účetní jednotky, což by mělo vést ke zefektivnění práce policie. Většina Krajských ředitelství policie se již nové organizační struktuře přizpůsobila. Podle § 1 ZoP je Policie České republiky jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. Působnost policie pak upravuje § 2 ZoP tak, že úkolem policie je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkony na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí příslušnými právními předpisy. Plnění úkolů podle trestního řádu zahrnuje odhalování trestné činnosti včetně případných opatření k předcházení trestné činnosti dle § 158 odst. 1 trestního řádu (viz. též § 69 ZoP), prověřování (§ 158 odst. 3 trestního řádu) a stíhání, resp. vyšetřování o trestných činech.²

Policejními orgány jsou však nejen útvary Policie České republiky, ale v řízení o určitých trestných činech mají postavení policejního orgánu i jiné státní orgány uvedené v § 12 odst. 2 trestního řádu. Policejními orgány jako orgány činnými v trestním řízení ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu tak mohou být:

- útvary Policie České republiky,
- Inspekce Policie České republiky v řízení o trestných činech policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky,
- pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil,
- pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech jejích příslušníků,

---

² Vangeli, B.: *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 69*

- pověřené orgány Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech jejích příslušníků,
- pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech jeho příslušníků,
- pověřené orgány Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech jeho příslušníků,
- pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů a služeb, a dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropských společenství, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a v případech porušení předpisů daňových, jsou-li celní orgány správcem daně podle zvláštních právních předpisů.

Není-li stanoveno jinak, jsou uvedené orgány oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu. Uvedené orgány, které nejsou útvary Policie České republiky, a které mají postavení policejního orgánu dle § 12 odst. 2 trestního řádu, mohou působit v trestním řízení pouze v rámci postupu před zahájením trestního stíhání při prověřování trestních oznámení a jiných podnětů k trestnímu stíhání. Pokud prověřováním zjištěné skutečnosti odůvodňují zahájení trestního stíhání, musí tyto policejní orgány bez odkladu předložit věc orgánu příslušnému konat vyšetřování (§ 162 odst. 1 trestního řádu). Nestanoví-li zákon jinak, vyšetřování konají útvary Policie České republiky. Vyšetřování jakožto fázi přípravného řízení trestního (§ 161 trestního řádu) koná v rámci Policie České republiky vždy Služba kriminální policie a vyšetřování. Nicméně na rozdíl od úpravy účinné před 1. 1. 2009 již toto není stanoveno pevně v trestním řádu, nýbrž to vyplývá z vnitřních aktů řízení policie, které upravují věcnou a funkční příslušnost jednotlivých útvarů Police České republiky pro postup před zahájením trestního stíhání a pro vyšetřování. Současně však bez ohledu na vnitřní rozdělení kompetencí uvnitř policie trvale platí, že státní zástupce může v trestním řízení stanovit v souladu s § 157 odst. 2

písm. b) trestního řádu příslušnost jiného útvaru policie (či i jiného policejního orgánu), uzná-li tak za vhodné.³

Výjimkou, kdy vyšetřování nekonají útvary Policie České republiky, je ustanovení § 163 odst. 3 trestního řádu, které stanoví, že vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vojenské policie, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo příslušníky Vojenského zpravodajství koná státní zástupce.

2.2 Postavení a úloha policejního orgánu v přípravném řízení trestním

Příslušníci policie - policisté, kteří v trestním řízení plní úkoly policejních orgánů, postupují sice v rámci trestního řízení samostatně, nicméně jsou při provádění úkonů trestního řízení vázáni pokyny státního zástupce, který vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním. K některým úkonům potřebuje policejní orgán souhlas státního zástupce nebo soudce. Jde především o úkony, kterými má být zasahováno do základních lidských práv a svobod. Policie je procesně samostatná, koná úkony v trestním řízení samostatně, ale dozorující státní zástupce je jí procesně nadřazen. Státní zástupce má vůči policejnímu orgánu rozsáhlé dozorové pravomoci a může rušit rozhodnutí policejního orgánu a nahrazovat je vlastními. Policisté, kteří vykonávají úkony trestního řízení, jsou tedy vázáni pokyny státního zástupce vykonávajícího dozor. Státní zástupce je jim procesně, nikoli služebně nadřazen. Tím nejsou dotčeny vztahy služební nadřízenosti a podřízenosti v rámci policie; její uplatňování však nesmí zpochybňovat pokyny dané státním zástupcem.⁴ Státní zástupce se svými pokyny zpravidla obrací na příslušný útvar policie (resp. jiný zákonem stanovený útvar) a nikoli na konkrétního příslušníka police, nicméně ani takový postup není vyloučen a v praxi se vyskytuje (např. výtky k postupu konkrétního policisty směřující k rukám vedoucího příslušného útvaru policie). Podle příslušných ustanovení trestního řádu policejní orgán v přípravném řízení trestním plní úkoly spočívající v odhalování trestné činnosti včetně případných opatření k předcházení

---

³ Vangeli, B.: *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 71*

⁴ Růžička, M.: *K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu. Státní zastupitelství, 2008, č. 10, s. 22*

trestné činnosti dle § 158 odst. 1 trestního řádu, prověřování (§ 158 odst. 3 trestního řádu) a vyšetřování (§ 160 a násl. trestního řádu) trestných činů. Úpravu postupu policejního orgánu před sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení pak obsahují především § 69 a další příslušná ustanovení ZoP. Jde o úpravu postupů a činností policie směřujících k získání informací a poznatků o trestné činnosti, na jejichž základě může být zahájeno trestní řízení. Zařazení těchto ustanovení do nového zákona o policii je reakcí na několik let se táhnoucí debaty, jaké jsou možnosti postupu policejního orgánu před zahájením trestního řízení, jakým způsobem lze vůbec získávat informace pro zahájení trestního řízení potřebné a jaké jsou hranice postupu policejního orgánu podle § 158 odst. 1 trestního řádu.⁵ Úloha policejního orgánu v přípravném řízení trestním tedy spočívá především v prověřování podezření ze spáchání trestné činnosti a případném zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě a následně ve vyšetřování trestných činů. V součinnosti se státním zástupcem postupuje policejní orgán tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti a v rozsahu nezbytném pro jeho rozhodnutí. Policejní orgán je oprávněn věc odložit dle § 159a trestního řádu, avšak nemůže rozhodnout o zastavení trestního stíhání nebo o jeho přerušení, ani o postoupení věci příslušnému orgánu a takové usnesení policejního orgánu o odložení věci podléhá přezkumu ze strany státního zástupce, a to samozřejmě i v případě, že nebyla proti tomuto usnesení podána poškozeným stížnost. Policejní orgán je povinen takové usnesení doručit do 48 hodin od jeho vydání státnímu zástupci. Obdobně podléhá přezkumu ze strany státního zástupce i jiná významná rozhodnutí policejního orgánu, a to sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a usnesení o zahájení trestního stíhání. Se souhlasem státního zástupce může policejní orgán také rozhodnout o dočasném odložení trestního stíhání. Policejní orgán je povinen skončit prověřování a stejně tak i vyšetřování ve lhůtách stanovených trestním řádem, přičemž prodloužit tyto lhůty je oprávněn státní zástupce. Lze uzavřít, že hlavním úkolem policejního orgánu v přípravném řízení je řádně a objektivně prověřit podnět k trestnímu řízení a opatřit státnímu zástupci dostatek podkladů a informací, na základě kterých by státní zástupce mohl rozhodnout o podání obžaloby nebo učinit jiné rozhodnutí v trestním řízení. Postavení policie – a to i přesto, že její úloha v trestním

---

⁵ Bačkovský, K.: *Reforma policie – co nového v trestním řízení. Státní zastupitelství, 2009, č. 1, s. 31*

řízení je nezastupitelná – není ústavně zakotveno. Přesto je důležitá pro naplňování úlohy státního zástupce v trestním řízení. Kromě označení „orgán činný v trestním řízení“ se i ve vztahu k policii užívá pojmu „trestní justice v širším smyslu“, jakkoli je zřejmé, že policie není justičním orgánem.⁶

---

⁶ Musil, J.: *Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. Kriminalistika*, 1997, č. 1, s. 7

3. Státní zástupce

3.1 *Právní úprava a charakteristika státního zastupitelství*

Ve smyslu § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen “ZSZ”) můžeme státní zastupitelství charakterizovat jako soustavou úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Ústavním základem pro činnost státního zastupitelství je článek 80 Ústavy České republiky, který vymezuje činnost státního zastupitelství jako zastupování veřejné žaloby v trestním řízení a výkon dalších úkolů, stanoví-li tak zákon. Vymezení státního zastupitelství v Ústavě České republiky je velice stručné. Postavení, organizaci a působnost státního zastupitelství upravují příslušná ustanovení ZSZ, přičemž vymezení činnosti státního zastupitelství stanoví § 4 ZSZ tak, že státní zastupitelství je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu, vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda a dále působí v jiném než trestním řízení. Další podrobnosti týkající se organizace, vnitřních vztahů, činnosti a působnosti státního zastupitelství pak upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli (dále jen “JŘStZast”). Činnost a úkoly státního zastupitelství jsou však vymezeny nejen ZSZ a JŘStZast, ale také příslušnými ustanoveními trestního řádu a zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) pro oblast trestního řízení a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů a zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů pro oblast netrestní působnosti státního zastupitelství a výkon dozoru v místech, kde je omezována osobní svoboda. Pro oblast

netrestní působnosti státního zastupitelství je zřejmě nejvýznamnějším ustanovením § 35 občanského soudního řádu, který upravuje v jakých případech může státní zastupitelství vstoupit do již zahájeného řízení nebo zahájení soudního řízení ve veřejném zájmu svým návrhem iniciovat. Těžištěm působnosti státního zastupitelství je však především trestní řízení, a to i přes pozvolné navyšování významu netrestní agendy státních zastupitelství. Působení v trestním řízení a zastupování veřejné žaloby jsou tedy hlavní úkoly státního zastupitelství, přičemž státní zástupce působí jak v přípravném řízení trestním, tak i v řízení před soudem včetně případného řízení o opravných prostředcích. Jako orgán činný v trestním řízení má tak státní zástupce nezastupitelnou úlohu v rámci celého trestního řízení. Ačkoli je v Ústavě České republiky zařazeno státní zastupitelství v rámci moci výkonné, nelze jej považovat za typický správní úřad a orgán moci výkonné. Státní zastupitelství je tedy zvláštním druhem státního orgánu odlišujícího se od správních úřadů druhem činnosti státu. Vzhledem k tomu, že jádrem činnosti státního zastupitelství je „zastupování veřejné žaloby“, lze jeho činnost charakterizovat jako činnost justiční povahy, která je determinována charakterem státního zastupitelství jako úřadu státu.⁷ Pravomoc provádět úkony justiční povahy činí ze státního zastupitelství předstupeň (zejména v oblasti trestní) nezbytný pro výkon soudní moci.⁸ Státní zastupitelství lze tedy pojímat jako orgán sui generis, a to jak s rysy moci výkonné, tak částečně i s rysy moci soudní.

Príslušná ustanovení ZSZ upravují také základní zásady či principy působení státního zastupitelství a činnosti státních zástupců. V § 2 odst. 1 ZSZ je zakotvena zásada zákonnosti, která vyjadřuje, že státní zastupitelství musí při výkonu své působnosti používat zákonných prostředků, tedy postupovat v souladu se zákonem, a to z úřední povinnosti. Zásada nestrannosti (§ 2 odst. 2 a § 24 odst. 1 ZSZ) znamená, že státní zastupitelství vykonává svou působnost bez jakékoli diskriminace založené na pohlaví, rase, jazyku, náboženství, politických a jiných názorech, národním nebo

---

⁷ Kocourek, J., Záruba, J.: *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 393 - 394

⁸ Fenyk, J.: *Vademecum státního zástupce.* Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 16

sociálním původu, majetku, narození nebo jiném postavení.⁹ Zásada objektivit, kterou lze dovodit z ustanovení § 2 a § 24 ZSZ, spočívá v tom, že státní zástupce při výkonu své funkce věnuje náležitou pozornost všem relevantním okolnostem bez ohledu na to, zda jsou pro jeho postup v trestním řízení výhodné či nikoli, tedy bez ohledu na důsledky či obtížnost. V § 2 odst. 2 ZSZ je vyjádřena také zásada účinnosti spočívající v tom, že státní zástupce musí při výkonu své funkce postupovat rychle, účinně a takovým způsobem, aby docházelo k co nejmenšímu zatížení jiných osob řízením. Státní zástupce musí tedy v souladu se zásadou účinnosti vždy volit nejvhodnější prostředky a postupy. Zásada jednotnosti – nedílnosti státního zastupitelství vyjadřuje skutečnost, že každé jednotlivé státní zastupitelství a každý jednotlivý státní zástupce činný u kteréhokoli státního zastupitelství při výkonu působnosti představují celou instituci a celý systém samotného státního zastupitelství jako celku.¹⁰ Projevem této zásady je i oprávnění nejvyššího státního zástupce vydávat pokyny obecné povahy a stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů. Zásada jednotnosti, resp. nedílnosti státního zastupitelství se projevuje i ve skutečnosti, že změna v osobě státního zástupce je možná kdykoli v průběhu řízení a taková změna nemá vliv na platnost již učiněných úkonů. Stejně jako je jednou ze základních zásad činnosti soudů a soudců zásada nezávislosti, tak i státní zastupitelství i jednotliví státní zástupci by měli být při výkonu své funkce nezávislí na jiných orgánech či vlivech. Jednotlivé principy a projevy zásady nezávislosti státního zastupitelství jsou vyjádřeny v § 3 odst. 1 a v § 24 ZSZ. Ze zásady nezávislosti státního zastupitelství vyplývá požadavek nezastupitelnosti a nenahraditelnosti státního zastupitelství jinými orgány nebo osobami. Vnitřní nezávislost můžeme charakterizovat jako dostatečný prostor a volnost pro výkon funkce státního zástupce, resp. ponechání dostatku samostatnosti jednotlivým státním zástupcům pro jejich rozhodování. Tato vnitřní nezávislost státních zástupců je nicméně do značné míry omezena v souladu se zásadou hierarchie organizací vnitřních vztahů v rámci soustavy státního zastupitelství, úlohou vedoucích státních zástupců a oprávněním vyšších státních zastupitelství vůči nižším státním

---

⁹ Fenyk, J.: *Veřejná žaloba. Díl druhý. Příručka pro práci státního zástupce. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 63. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002, s. 10*

¹⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 196*

zastupitelstvím. Vnější nezávislost lze chápat jako nezávislost na vnějších vlivech, tedy vlivech vně soustavy státních zastupitelství. Státní zástupce je povinen odmítnout jakýkoli vnější nátlak nebo pokus o ovlivňování výkonu jeho funkce. Důvodem pro vnější nezávislost je oproštění veřejné žaloby od možných politických nebo jiných nežádoucích vlivů, když si lze teoreticky představit, že kromě zákonem přesně stanovených výjimek z trestní odpovědnosti, veřejný žalobce může trestně stíhat kohokoliv, včetně nejvyšších představitelů státu.¹¹ Nezávislost veřejného žalobce z objektivních důvodů nedosáhne patrně nezávislosti soudce, ale v mnoha směrech se jí může blížit tak, aby žalobce mohl prostřednictvím prosazování veřejného zájmu spolupůsobit při spravedlivém rozhodnutí soudu v konkrétní věci.¹² Státní zástupce svou činností v přípravném řízení trestním do značné míry ovlivňuje budoucí rozhodnutí soudu ve věci samé. Základním úkolem veřejné žaloby je ochrana veřejného zájmu, a proto můžeme hovořit o tzv. zásadě ochrany veřejného zájmu. Státní zastupitelství jako orgán veřejné žaloby má svou činností působit k ochraně veřejných zájmů společnosti a ochraně dodržování zákona, a to jak výkonem své působnosti v rámci trestního řízení, tak i výkonem netrestní působnosti. Veřejný zájem společnosti je charakterizován zájmem společnosti na dodržování zákona a v případě že dojde k porušení zákona a spáchání trestného činu, tak zájmem společnosti na postihnutí takového jednání prostřednictvím trestního řízení. Zájmy obviněného jako jednotlivce a zájmy společnosti představované v trestním řízení státním zástupcem nemusí stát vždy proti sobě, ale naopak se někdy může zájem jednotlivce a společnosti spojit, například v případě, kdy je zřejmé, že obviněný se činu nedopustil. V těchto případech pak státní zástupce musí chránit práva obviněného, neboť je v souladu s veřejným zájmem, aby nebylo vedeno trestní řízení proti osobě, která se nedopustila žádného trestného činu.

---

¹¹ Fenyk, J.: *Poznámky k pojetí organizace a působnosti veřejné žaloby v posledních deseti letech. Státní zastupitelství, 2006, 7-8, s. 27*

¹² Fenyk, J.: *Veřejná žaloba. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 150*

3.2 Organizace státního zastupitelství a dohled v rámci soustavy státního zastupitelství

Soustava státního zastupitelství je tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím, vrchními státními zastupitelstvími (se sídly v Praze a Olomouci), krajskými státními zastupitelstvími (v Praze Městským státním zastupitelstvím) a okresními státními zastupitelstvími (namísto okresních státních zastupitelství působí v Praze jednotlivá obvodní státní zastupitelství a v Brně pak Městské státní zastupitelství). Sídla a obvody působnosti jednotlivých státních zastupitelství se shodují se sídly a obvody působnosti soudů. Podle příslušných ustanovení JŘStZast mají některá státní zastupitelství zřízeny také pobočky. V čele jednotlivých státních zastupitelství stojí vedoucí státní zástupci. Organizace soustavy státních zastupitelství vychází z tzv. zásady hierarchie, která je vyjádřením určité míry centralizace struktury orgánů státního zastupitelství. Nejde o přísnou centralizaci, ale o soustavu právně vymezených vzájemných vazeb a vztahů mezi jednotlivými úřady. V rámci čtyřstupňové soustavy státního zastupitelství jde o hierarchii dvou nejbližších stupňů a v případě Nejvyššího státního zastupitelství se hierarchie projevuje v jisté míře i ve vztahu k ostatním nižším stupňům soustavy.¹³ Nejbližší vyšší státní zastupitelství vykonává v rámci svého obvodu dohled nad činností a postupem nejbližší nižších státních zastupitelství a je oprávněno jim k jejich postupu dávat pokyny, kterými se musí nižší státní zastupitelství řídit (§ 12d ZSZ). V zákonem stanovených případech je nejbližší vyšší státní zastupitelství oprávněno odejmout věc nejbližší nižšímu státnímu zastupitelství a vyřídit ji samo a rozhoduje také o odnětí a přikázání věci. Nejbližší vyšší státní zastupitelství rozhoduje o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí nejbližší nižšího státního zastupitelství, není-li stanoveno jinak. Dohledová oprávnění má i vedoucí státní zástupce vůči státním zástupcům působícím u státního zastupitelství, kde je vedoucím. Vedoucí státní zástupce vykonává dohled nad činností a postupem státních zástupců působících u státního zastupitelství, v jehož čele stojí a je oprávněn dávat jim závazné pokyny (§ 12e ZSZ). Nejvyšší státní zástupce je oprávněn rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci, a to ve lhůtě do tří měsíců od právní moci

---

¹³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 196

usnesení. Toto oprávnění nejvyššího státního zástupce můžeme charakterizovat jako quasioprávněný prostředek mimořádného charakteru a zároveň je dalším výrazem vnitřního dohledu v rámci soustavy státního zastupitelství. Usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci opatřené doložkou právní moci doručí Nejvyššímu státnímu zastupitelství státní zastupitelství, u něhož nabylo právní moci, do týdne od právní moci (čl. 86 odst. 2 pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení).

3.3 Postavení a úloha státního zástupce v přípravném řízení trestním

Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním vymezuje trestní řád. Státní zástupce je jedním z orgánů činných v trestním řízení ve smyslu § 12 odst. 1 trestního řádu, je subjektem trestního řízení, který je za účelem plnění úkolů v rámci své působnosti vybaven příslušnými procesními právy a povinnostmi. Státní zástupce má v přípravném řízení zcela dominantní postavení, má v něm nezastupitelné místo a za průběh přípravného řízení nese plnou odpovědnost. Státní zástupce plní v přípravném řízení dvě navzájem spojené funkce, a to funkci dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním, včetně funkce návrhové a rozhodovací a funkci instančního orgánu, který rozhoduje o stížnostech proti usnesení policejního orgánu.¹⁴ Státnímu zástupci je uloženo zejména, aby uplatňoval v průběhu přípravného řízení svá jednotlivá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky. V závažných věcech, zejména ve věcech vazebních nebo ve věcech skutkové, důkazné či právně náročných, státní zástupce pravidelně prověřuje stav přípravného řízení, účastní se důležitých procesních úkonů, popřípadě si vyžádá protokoly o takových úkonech, a svými pokyny usměrňuje průběh přípravného řízení a jeho zaměření.¹⁵

Během celého přípravného řízení vykonává příslušný státní zástupce dozor nad zachováváním zákonnosti. Za tímto účelem má státní zástupce vůči policejnímu orgánu

---

¹⁴ Kocourek, J., Záruba, J.: *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 405*

¹⁵ *Tamtéž s. 406*

k dispozici celou řadu oprávnění. Podle § 157 odst. 2 trestního řádu může státní zástupce uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, ke kterým je tento orgán oprávněn a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele. K prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je státní zástupce oprávněn od policejního orgánu vyžadovat spisy, dokumenty, materiály a zprávy o postupu. Státní zástupce může také rozhodnout o odnětí věci policejnímu orgánu a přikázání věci jinému policejnímu orgánu. Podezřelý, resp. obviněný a poškozený mají právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu policejního orgánu a státní zástupce je povinen takovou žádost neprodleně vyřídit a případně zjednat nápravu (§ 157a trestního řádu). Žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu dle § 157a odst. 1 trestního řádu se může týkat jeho postupu před zahájením trestního stíhání od okamžiku, kdy sepiše záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 věta první trestního řádu, nebo poté, co provede neodkladný nebo neopakovatelný úkon za podmínek § 158 odst. 3 věta třetí trestního řádu do pravomocného skončení přípravného řízení.¹⁶ Oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru jsou dále upravena v § 174 trestního řádu. Podle tohoto ustanovení je státní zástupce oprávněn dávat policejnímu orgánu závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, vyžadovat spisy, dokumenty, materiály a zprávy za účelem проверки, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje, zúčastnit se provádění úkonů policejním orgánem nebo sám osobně provést jednotlivý úkon, vrátit věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění, rušit rozhodnutí a opatření policejního orgánu z důvodu nezákonnosti či neodůvodněnosti a případně je i nahrazovat vlastními a přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu. Státní zástupce také rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutí policejního orgánu. Další oprávnění státního zástupce vůči policejnímu orgánu při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení pak upravují příslušná ustanovení JŘStZast (zejména § 18 a § 19 JŘStZast). Obecně platí, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním je příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání

---

¹⁶ Vantuch, P.: *K žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce. Trestněprávní revue*, 2003, č. 6, s. 167

obžaloby řízení v prvním stupni (§ 12 JŘStZast). Výjimky z této zásady stanoví další příslušná ustanovení JŘStZast (jedná se především o oblast závažné majetkové a hospodářské trestné činnosti, kde dozor nad zachováváním zákonnosti vykonává státní zástupce příslušného vrchního státního zastupitelství, viz. § 15 JŘStZast).

V přípravném řízení je výhradně státní zástupce oprávněn k závažným úkonům, kterými jsou, vedle rozhodnutí o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání a o přerušení trestního stíhání, zejména podání obžaloby, rozhodnutí o odklonech (podmíněném zastavení trestního stíhání a narovnání), prodloužení vazby, ponechání ve vazbě a propuštění z vazby.¹⁷ Výlučná oprávnění státního zástupce v přípravném řízení jsou zakotvena v § 175 odst. 1 trestního řádu. Celá řada výlučných oprávnění státního zástupce je upravena i v jiných ustanoveních trestního řádu (např. § 8 odst. 2, § 79a až 79f, § 86 odst. 1, § 87b a § 115 odst. 1 trestního řádu). Mezi oprávnění státního zástupce v přípravném řízení týkající se zajištění majetku patří rozhodování o zajištění majetku obviněného, rozhodování o zajištění nároku poškozeného na náhradu škody, zajištění peněžních prostředků na účtu banky, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti a zajištění jiné majetkové hodnoty a náhradní hodnoty. Státní zástupce dále může nařídit exhumaci mrtvoly a udělit souhlas k pohřbení mrtvoly, vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. Dále je státní zástupce oprávněn vyzvat jakoukoli osobu k vydání věci důležité pro trestní řízení a případně nařídit odnětí takové věci a je také oprávněn nařídit osobní prohlídku, zadržení zásilky a sledování zásilky. Státní zástupce však již není oprávněn nařídit prohlídku jiných prostor a pozemků, neboť Ústavní soud rozhodl v plénu nálezem ze dne 8.6.2010 o zrušení příslušné části ustanovení § 83a odst. 1 trestního řádu (nález pléna Ústavního soudu 3/09 ze dne 8.6.2010). Ústavní soud ve svém nálezu uvádí, že institut prohlídky jiných prostor a pozemků je ve své podstatě takovým zásahem do základních lidských práv a svobod jednotlivce (čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), že k takovému zásahu je třeba ingerence moci soudní. Příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků již tedy vydává pouze soudce. Mezi další

---

¹⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 204 - 205

oprávnění státního zástupce v přípravném řízení patří pravomoc požadovat ve smyslu § 8 odst. 2 trestního řádu údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství, údaje z evidence cenných papírů a údaje podléhající daňové povinnosti mlčenlivosti, přičemž tak zpravidla činí na základě podnětu policejního orgánu. Stejně jako policejní orgán, je i státní zástupce povinen přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, tedy přijímat trestní oznámení. V případě, že policejní orgán neskončí prověřování nebo vyšetřování ve lhůtách stanovených trestním řádem, je státní zástupce oprávněn tyto lhůty prodloužit a případně policejnímu orgánu určit úkony, které mají být provedeny. Státní zástupce dává policejnímu orgánu souhlas k dočasnému odložení trestního stíhání. Státní zástupce má v přípravném řízení také řadu oprávnění v oblasti právního styku s cizinou. Státní zástupce tak v rámci právního styku s cizinou například podává soudu návrh na vydání evropského zatýkácího rozkazu, vyřizuje a vypracovává žádosti o právní pomoc a rozhoduje o převzetí trestní věci z ciziny.

Státní zástupce se, spolu se soudcem činným v přípravném řízení, spolupodílí na rozhodování o zásazích do základních lidských práv a svobod (zejména osobní svoboda, nedotknutelnosti obydlí apod.) a přímo odpovídá za řádný a spravedlivý proces a za ochranu základních lidských práv a svobod. Státní zástupce má v přípravném řízení značná oprávnění, pokud jde o rozhodování o vazbě, neboť novela trestního řádu z roku 2001 rozšířila oprávnění státního zástupce při rozhodování o vazbě v přípravném řízení na všechna rozhodnutí s výjimkou rozhodování o vzetí do vazby a nevyhovění žádosti o propuštění z vazby, jež přísluší soudu. Státní zástupce je oprávněn dát soudci příslušného soudu návrh, aby vzal obviněného do vazby, aby vydal příkaz k zatčení nebo aby nařídil domovní prohlídku či odposlech a záznam telekomunikačního provozu, a to zpravidla rovněž na základě podnětu policejního orgánu. Policejní orgán potřebuje souhlas státního zástupce k zadržení podezřelého, nejde-li o případ, kdy může policejní orgán zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu bez předchozího souhlasu státního zástupce. Státní zástupce má také oprávnění týkající se použití operativně pátracích prostředků, neboť uděluje povolení k předstíranému převodu, ke sledování osob a věcí a státní zástupce vrchního státního zastupitelství podává návrh, aby soudce vrchního soudu povolil použití agenta. U

zásahů do základních práv a svobod menší intenzity, kde se vyžaduje předchozí souhlas státního zástupce, trestní řád umožňuje, aby státní zástupce dal policejnímu orgánu až dodatečný souhlas s provedením určitého úkonu. Jde o případy, kdy z důvodu neodkladnosti nebylo možné souhlasu státního zástupce dosáhnout předem. Při přezkoumávání úkonů, které byly provedeny bez jeho předchozího souhlasu, státní zástupce musí zejména přezkoumat, proč věc nesnesla odkladu a zda skutečně z naléhavých důvodů nebylo možno souhlasu dosáhnout. Povolení vydá dodatečně nebo vysloví souhlas s již vydanými rozhodnutími, jen byly-li splněny podmínky pro provedení těchto úkonů policejním orgánem bez jeho předchozího souhlasu nebo povolení a současně byly splněny podmínky k vydání tohoto souhlasu nebo povolení již v době provádění úkonů. Jinak se vždy přistoupí ke zrušení těchto rozhodnutí.¹⁸

Státní zástupce (ale i policejní orgán) je oprávněn věc odložit podle § 159a trestního řádu. Pouze státní zástupce je však oprávněn podat obžalobu, resp. návrh na potrestání k příslušnému soudu nebo učinit jiné meritorní rozhodnutí v přípravném řízení. Po skončení vyšetřování předloží policejní orgán státnímu zástupci vykonávajícímu ve věci dozor spisový materiál s návrhem na podání obžaloby (případně s návrhem na jiné rozhodnutí, např. podmíněné zastavení trestního stíhání) spolu se seznamem navrhaných důkazů. Státní zástupce však není tímto návrhem policejního orgánu vázán a může učinit i jiné rozhodnutí, než jaké navrhuje policejní orgán, tedy např. namísto podání obžaloby rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, jestliže dojde k závěru, že takové rozhodnutí je nejprůhodnější.

Dominantní postavení státního zástupce v přípravném řízení vyplývá z toho, že státní zástupce působí v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem, které může na přípravné řízení navazovat a jako orgán zastupující veřejnou žalobu v trestním řízení před soudem si musí vytvořit pro splnění této své úlohy potřebné předpoklady. Musí proto disponovat rozsáhlými oprávněními ve vztahu k policii. Státní zástupce se svým dominantním postavením v přípravném řízení trestním nese v rozsahu své působnosti odpovědnost za výsledky přípravného řízení, dodržování základních lidských práv a

---

¹⁸ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 503

svobod v jeho průběhu a především za to, že nikdo nebude postaven před soud neodůvodněně.

O určitých trestných činech koná státní zástupce vyšetřování. Tato výjimka ze zásady, že vyšetřování konají útvary Policie české republiky, je zakotvena v § 163 odst. 3 trestního řádu, které stanoví, že vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vojenské policie, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo příslušníky Vojenského zpravodajství koná státní zástupce. Příslušnost státního zástupce k vyšetřování shora uvedených trestných činů stanoví § 10 JŘStZast, který určuje, jaké konkrétní státní zastupitelství bude příslušné k vyšetřování v jednotlivých případech spáchání takových trestných činů.

4. Základní zásady trestního řízení v souvislosti s činností policejního orgánu a státního zástupce v přípravném řízení trestním

Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filosofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Vyjadřují mínění zákonodárce o nejúčelnějším uspořádání trestního procesu.¹⁹ Trestní řád upravuje základní zásady trestního řízení v ustanovení § 2. Některé základní zásady trestního řízení jsou obsaženy i v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod (zásada veřejnosti, ústnosti, zajištění práva na obhajobu, presumpce neviny, stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada rychlého procesu). Příslušná ustanovení Listiny základních práv a svobod navíc obsahují další zásady, v trestním řádu neuvedené, které se vztahují i na trestní řízení (například zásada zákazu opětovného odsouzení za stejný čin – zásada „*ne bis in idem*“, rozhodování o vině a trestu výlučně soudem, zásada zákazu retroaktivity, zásada nezávislosti soudců a zásada, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci). Mnohé zásady trestního řízení jsou také uvedeny v mezinárodních smlouvách o lidských právech, zejména v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Základní zásady slouží především jako vodítko a základ pro výklad a aplikaci trestního řádu. Základní zásady trestního řízení tedy tvoří základ pro průběh trestního řízení a činnost orgánů činných v trestním řízení – soudu, státního zástupce a policejního orgánu. Jednotlivé základní zásady se neuplatňují ve všech stádiích trestního řízení stejnou měrou, jejich povaha to často ani neumožňuje. Tak například zásada veřejnosti je v přípravném řízení trestním značně omezena a zásada obžalovací se v něm neuplatní vůbec. V řízení o opravných prostředcích je zase zásada oficiality významnou měrou prolomena zásadou dispoziční.

---

¹⁹ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 15

4.1 Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů

Tato zásada, která někdy bývá označována jako zásada řádného zákonného procesu, je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 1 trestního řádu, podle kterého nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Podobnou úpravu obsahuje i Listina základních práv a svobod v čl. 8 odst. 2 který stanoví, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak, než z důvodů uvedených v zákoně a způsobem, který stanoví zákon. Tato zásada je procesním vyjádřením zásady „*nullum crimen sine lege*“ a jde o základní a nejdůležitější zásadu trestního procesu, která zajišťuje, že orgány činné v trestním řízení musí postupovat v trestním řízení zákonem stanoveným postupem, tedy v souladu se zákonem. Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů vytváří základní rámec, ve kterém se mohou orgány činné v trestním řízení pohybovat a podle kterého mají postupovat. Trestně stíhat konkrétní osobu lze jen způsobem, který stanoví trestní řád. Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů má být proto zárukou, že v trestním řízení nebude neodůvodněně nebo nepřiměřeně zasahováno do práv a právem chráněných zájmů nejen osob, proti kterým je vedeno trestní řízení, resp. osob podezřelých ze spáchání trestného činu, ale i všech osob v té či oné míře zúčastněných na trestním řízení (svědek, poškozený). V tomto smyslu je uvedená zásada vyjádřením principu zdrženlivosti a přiměřenosti. Jde o zásadu všeobecného charakteru. Subjektem práva na řádný zákonný proces zaručený ustanovením trestního řádu je každá fyzická osoba, tedy i osoba, která sama hrubým způsobem porušila lidská práva a svobody a je stíhána například pro závažný trestný čin.²⁰ Konkrétním projevem této zásady je především úprava dokazování v trestním řádu a nepřípustnost důkazů získaných způsobem, který je v rozporu se zákonem. Atributem zásady stíhání jen ze zákonných důvodů je také existence záruk, že tato zásada bude v rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení respektována. V oblasti rozhodování jsou takovými zárukami opravné prostředky (řádne i mimořádné), v přípravném řízení institut zrušení vadného rozhodnutí orgánem dozoru (§ 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu), respektive oprávnění nejvyššího státního

---

²⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 112

zástupce rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci.²¹

4.2 Zásada přiměřenosti a zásada rychlého procesu

Orgány činné v trestním řízení by ve smyslu zásady přiměřenosti (zdrženlivosti) měly postupovat v trestním řízení takovým způsobem a volit takové prostředky, aby co nejméně zasahovaly do základních práv a svobod všech osob, kterých se úkony těchto orgánů jakýmkoli způsobem dotýkají. V souladu se zásadou rychlého procesu pak musí všechny orgány činné v trestním řízení (tedy nejen soud, ale i státní zástupce a policejní orgán) postupovat v trestním řízení co nejrychleji a bez zbytečných průtahů. Zásadu přiměřenosti i zásadu rychlosti upravuje § 2 odst. 4 trestního řádu, který stanoví, že trestní věci se musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. V souladu se zásadou přiměřenosti postupují orgány činné v trestním řízení při provádění úkonů trestního řízení takovým způsobem, aby co nejvíce šetřily osobnost osob na těchto úkonech zúčastněných a jejich práva. Ještě výrazněji se zásada přiměřenosti projevuje v řízení ve věcech mladistvých při postupu a jednání orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k mladistvému. Provedení trestního řízení v souladu se zásadou rychlého procesu je významnou zárukou řádného objasnění trestní věci a tím i správného a spravedlivého rozhodnutí, neboť průtahy v řízení a celková délka procesu negativně ovlivňují množství a kvalitu důkazů.²² Projevem zásady rychlého procesu v trestním řádu je například úprava lhůt pro skončení prověřování a vyšetřování, které jsou pro policejní orgán závazné a každou žádost o prodloužení těchto lhůt musí policejní orgán státnímu zástupci řádně zdůvodnit. Zvláštní význam pak má tato zásada při rozhodování a vyřizování vazebních věcí, které mají orgány

---

²¹ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 18

²² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 118

činné v trestním řízení vyřizovat přednostně a s největším urychlením. Dalšími projevy zásady rychlého procesu jsou například úprava zkráceného přípravného řízení trestního či závazné lhůty pro rozhodnutí soudce o zadržené osobě a o osobě, která byla zatčena, nicméně k urychlení trestního řízení a k zabránění průtahů v něm slouží celá řada ustanovení trestního řádu (například § 117 a § 157 odst. 1 trestního řádu a také příslušná ustanovení upravující lhůty pro provedení určitých procesních úkonů).

4.3 Zásada oficiality, zásada vyhledávací a zásada legality a oportunity

Podle ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu nestanoví-li zákon něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Podle této tzv. zásady oficiality policejní orgán i státní zástupce mají povinnost postupovat v trestním řízení z vlastní iniciativy a provádět úkony trestního řízení vždy, jsou-li pro to dány zákonné podmínky. V některých případech je postup orgánů činných v trestním řízení vázán na návrh, podnět nebo žádost oprávněného subjektu. Tyto případy se označují jako výjimky ze zásady oficiality a trestní řád takových výjimek zná relativně vyšší počet.²³ Výjimku ze zásady oficiality představuje především opravné řízení, které se zahajuje podáním opravného prostředku oprávněnou osobou. Výjimkou ze zásady oficiality je také rozhodování o náhradě škody v trestním řízení, které je možné pouze na návrh poškozeného. Podle ustanovení § 163 trestního řádu lze u vyjmenovaných trestných činů v určitých případech zahájit trestní stíhání nebo v již zahájeném trestním stíhání pokračovat jen se souhlasem poškozeného.

Zásada vyhledávací, která má úzkou spojitost se zásadou oficiality, je vyjádřena v § 2 odst. 5 trestního řádu a spočívá v tom, že orgány činné v trestním řízení zjišťují právně relevantní skutečnosti a vyhledávají o nich důkazy i bez návrhu stran. Zásada vyhledávací se vztahuje k postupu orgánů činných v trestním řízení při dokazování. V přípravném řízení policejní orgán i státní zástupce postupují z úřední povinnosti tak, aby byly objasněny okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti které se řízení vede, a to i bez její součinnosti a zjišťují všechny relevantní skutečnosti v takovém rozsahu, aby byl v souladu se zásadou materiální pravdy zjištěn skutkový

---

²³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 119

stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Součástí práva na obhajobu je i právo obviněného vyjadřovat se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě. Právo činit návrhy na doplnění dokazování má i obhájce obviněného, poškozený a zúčastněná osoba.

Se zásadou oficiality úzce souvisí tzv. zásada legality, která je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu, podle něhož je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Tato zásada znamená, že státní zástupce nese odpovědnost za to, že bude uskutečněno trestní stíhání ve všech případech, jsou-li pro takový postup dány v souladu se zásadou zákonnosti podmínky stanovené zákonem. Jinými slovy musí státní zástupce dbát o to, aby byli řádným způsobem stíhání pachatelé všech trestných činů, o nichž se státní zástupce dozví. Zásada legality se vztahuje pouze na státního zástupce a je vyjádřením dominantního postavení a úlohy státního zástupce v přípravném řízení trestním. Zásada legality se neuplatňuje jen v přípravném řízení, ale i zastupováním obžaloby v řízení před soudem. Pouze státní zástupce je oprávněn podat obžalobu, resp. návrh na potrestání a tím iniciovat řízení před soudem. I ze zásady legality však existují výjimky, kdy státní zástupce některé trestné činy stíhat nesmí, resp. v určitých případech stíhat nemusí. Státní zástupce především nesmí stíhat pachatele trestného činu, je-li trestní stíhání nepřípustné. Důvody nepřípustnosti trestního stíhání stanoví § 11 trestního řádu (například promlčení trestního stíhání, nedostatek věku, princip *ne bis in idem*, milost nebo amnestie prezidenta republiky či institut stíhání jen se souhlasem poškozeného podle § 163 trestního řádu). Trestně stíhat nelze ani osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodní smlouvy (§ 10 trestního řádu).

Opakem zásady legality je zásada oportunity, která umožňuje státnímu zástupci v konkrétním případě z důvodu účelnosti (vhodnosti) nestíhat pachatele, ačkoliv obecné podmínky pro trestní stíhání jsou splněny. Zásada oportunity je v trestním řádu koncipována jako výjimka z obecného principu legality.²⁴ V souladu se zásadou oportunity tak státní zástupce v určitých případech stíhat osobu pro spáchání trestného

---

²⁴ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 122

činu nemusí, ač jinak jsou pro stíhání této osoby splněny zákonné podmínky. Jde především o případ použití tzv. odklonů (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení návrhu na potrestání a ve věcech mladistvých odstoupení od trestního stíhání). Státní zástupce může, jsou-li splněny zákonné podmínky, využít některého z institutů těchto odklonů a vyřídit tak trestní věc obviněného bez toho, aby se případ dostal před soud, který by rozhodoval o vině a trestu. Dalším výrazem zásady oportunitity je pak ustanovení § 172 odst. 2 trestního řádu, podle kterého může státní zástupce zastavit trestní stíhání tehdy, je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne (§ 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu), bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující (§ 172 odst. 2 písm. b) trestního řádu), nebo jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo (§ 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu). Zmíněné ustanovení § 172 odst. 2 představuje tzv. procesní korektiv trestního bezpráví. Zastavení trestního stíhání z důvodu neúčelnosti je fakultativní. Kritéria neúčelnosti jsou vyjádřena taxativně. Hmotněprávním korektivem trestního bezpráví je interpretační zásada subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 zákona č. 40/2009, trestního zákoníku), jejíž kritéria jsou demonstrativně vyjádřena v § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Ze stejných důvodů, z jakých může státní zástupce trestní stíhání zastavit podle § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu, může věc před zahájením trestního stíhání odložit podle 159a odst. 4 trestního řádu.²⁵

---

²⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 730

4.4 Zásada materiální pravdy

Zásada materiální pravdy je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 5 věta první trestního řádu, které říká, že orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Tento princip zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností je závazný pro všechny orgány činné v trestním řízení při jejich postupu. Stejně jako soud při rozhodování o vině a trestu, musí i policejní orgán a státní zástupce při rozhodování dle trestního řádu vycházet ze skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Splnění zásady materiální pravdy zaručují jednak další základní zásady trestního řízení, zejména zásada vyhledávací, zásada presumpce nevinny, zásada zajištění práva na obhajobu (každá se základních zásad trestního řízení napomáhá určitým způsobem k uplatnění zásady materiální pravdy) a jednak úprava postupu v trestním řízení (provádění jednotlivých procesních úkonů je stanoveno tak, aby bylo dosaženo zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti). Zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti však není a nemůže být nadřazeno zásadě řádného zákonného procesu. Trestně stíhat lze jen způsobem, který trestní řád stanoví.²⁶ Nelze připustit, aby zjištění skutečného skutkového stavu i za cenu porušení zákonných ustanovení upravujících postup orgánů činných v trestním řízení, bylo nadřazeno zákonnosti trestního řízení. Trestní řád proto nepřipouští použitelnost důkazů získaných či provedených v rozporu se zákonem (například důkazy získané hrozbou nezákonného donucení).

4.5 Zásada volného hodnocení důkazů

Volné hodnocení důkazů orgány činnými v trestním řízení, jak je upraveno v § 2 odst. 6 trestního řádu, spočívá v tom, že tyto orgány hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Také tato zásada se vztahuje na postup všech orgánů činných v trestním řízení, včetně postupu a rozhodování policejního orgánu a státního

---

²⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 131

zástupce v přípravném řízení trestním. Podle zásady volného hodnocení důkazů musí orgány činné v trestním řízení vždy přihlídnout k okolnostem daného případu a zjistit skutečnosti a shromáždit o nich důkazy v takovém rozsahu, aby byl v souladu se zásadou materiální pravdy zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Zásada volného hodnocení důkazů je tedy jedním z důležitých předpokladů zajištění zásady materiální pravdy. Hodnocení závažnosti a pravdivosti jednotlivých důkazů je ponecháno na zvážení konkrétního orgánu činného v trestním řízení, nicméně tento orgán musí provedené hodnocení důkazů v příslušném rozhodnutí řádně odůvodnit. Z odůvodnění musí být patrné, jakými úvahami se orgán činný v trestním řízení při hodnocení důkazů řídil. Každé usnesení policejního orgánu či státního zástupce musí tedy být řádně odůvodněno a nestačí jen odkázat na obsah spisového materiálu. Určitou výjimku z řádného odůvodnění rozhodnutí představuje návrh na potrestání, ve kterém však státní zástupce může označit skutečnosti, které považuje za nesporné. Správná realizace zásady volného hodnocení důkazů je předpokladem pro to, aby rozhodnutí, které je na hodnocení důkazů založeno, bylo úplné a správné. Orgán činný v trestním řízení má tedy, zjednodušeně řečeno, rozhodovat o tom, které skutečnosti pokládá v řízení za zjištěné a které nikoliv, které důkazy považuje za pravdivé, závažné a věrohodné a které nikoliv. Toto hodnocení potom tvoří základ jeho rozhodnutí ve věci.²⁷ Hodnocení důkazů provedené jedním orgánem činným v trestním řízení není závazné pro jiný orgán činný v trestním řízení.

4.6 Zásada zajištění práva na obhajobu

Právo na obhajobu je upraveno nejen v trestním řádu, ale i v čl. 40 odst. 3, 4 Listiny základních práv a svobod a také v čl. 6 odst. 3, písm. b), c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jde o stěžejní součást tzv. práva na spravedlivý proces. Ustanovení § 2 odst. 13 trestního řádu upravující zásadu zajištění práva na obhajobu říká, že ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny

---

²⁷ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 27

umožnit mu uplatnění jeho práv. Hlavní složkou práva na obhajobu je především právo hájit se sám. Obviněný má zejména právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a k důkazům o nich, uvádět na svou obhajobu okolnosti a důkazy svědčící v jeho prospěch, činit návrhy a podávat žádosti či opravné prostředky. Obviněný není povinen vypovídat a nesmí být žádným způsobem k výpovědi nebo k doznání donucován. Součástí práva na obhajobu je i právo obviněného zvolit si obhájce a radit se s ním. V případech tzv. nutné obhajoby (§ 36 a § 36a trestního řádu) musí mít obviněný obhájce vždy, i pokud by si to nepřál. Třetí složkou práva na obhajobu je pak právo vyžadovat od orgánů činných v trestním řízení takový postup, který je v souladu zejména se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů a se zásadou materiální pravdy, ale i s ostatními zásadami trestního řízení. Orgány činné v trestním řízení tedy mají povinnost respektovat právo obviněného na obhajobu, umožnit mu v souladu se zákonem uplatnění tohoto práva a musí také dbát na řádné poučení osoby, proti níž se řízení vede. V tomto ohledu tak zásada zajištění práva na obhajobu determinuje postup orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k osobě, proti níž se řízení vede.

V ustanovení § 2 odst. 14 trestního řádu je zakotveno právo na používání mateřského jazyka před orgány činnými v trestním řízení. Podle tohoto ustanovení každý, kdo prohlásí že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka, nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá. Orgán činný v trestním řízení je v takovém případě povinen přibrat tlumočníka ve smyslu § 28 trestního řádu. Právo na tlumočníka zakotvuje i čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod podle kterého kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka. Prohlásí-li obviněný kdykoli v průběhu řízení, že žádá o pomoc tlumočníka, aby tak mohl používat svého mateřského jazyka, je povinností orgánů činných v trestním řízení jeho požadavku vyhovět, byť v předchozích fázích řízení obviněný tlumočníka nežádal a bylo zřejmé, že je schopen komunikovat v českém jazyce.²⁸ Právo obviněného na používání mateřského jazyka a právo na tlumočníka je chápáno jako součást zásady zajištění práva na obhajobu.

---

²⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 33

4.7 Presumpce neviný

Presumpce neviný jako jedna z klíčových zásad spravedlivého procesu je zakotvena jak v trestním řádu, tak i Listině základních práv a svobod, ale i v celé řadě mezinárodních smluv o lidských právech. Podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Obdobně je princip presumpce neviný upraven v § 2 odst. 2 trestního řádu. Presumpce neviný se běžně považuje za základní lidské právo. Obviněný má právo, aby s ním bylo jednáno jako s kteroukoli jinou osobou, bez jakéhokoli předsudku viny, který by mohl nepříznivě snižovat jeho postavení vzhledem k ostatním občanům z pohledu právního, sociálního, morálního, až do okamžiku, kdy pravomocné odsouzení potvrdí jeho odpovědnost za spáchaný trestný čin. V praxi bohužel nejsou výjimečné případy, kdy již pouhá účast osoby na úkonech trestního řízení v postavení obviněného nebo obžalovaného v řízení před soudem je spojena s difamujícími účinky vůči této osobě. Atributem presumpce neviný je ochrana cti a dobré pověsti osoby. Ze samotné skutečnosti, že je někdo trestně stíhán, nelze v žádném případě prejudikovat jeho vinu.²⁹ Z pohledu orgánů činných v trestním řízení znamená uplatnění principu presumpce neviný určité povinnosti ve vztahu k jejich postupu v trestním řízení, rozhodování a v přístupu k osobě, proti které se řízení vede. Především jde o povinnost těchto orgánů prokázat zákonnými prostředky vinu obviněnému, přičemž obviněný není povinen žádným způsobem dokazovat svou nevinu. Je na orgánech činných v trestním řízení, aby prokázaly všechny skutečnosti vztahující se k vině osoby, proti které se řízení vede. Obviněný není povinen nijak dokazovat svou nevinu, může být v rámci trestního řízení i úplně pasivní, ale tato skutečnost mu nemůže být přičítána k tíži. Zásadním projevem principu presumpce neviný je skutečnost, že pokud při rozhodování orgánů činných v trestním řízení, po provedení všech dostupných důkazů i nadále zůstanou pochybnosti o vině obviněného a tyto pochybnosti se nepodaří rozptýlit pomocí dalších důkazů, musí být vždy rozhodnuto ve prospěch obviněného. Toto pravidlo, označované jako *in dubio pro reo*, se projevuje především v řízení před

---

²⁹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 114

soudem, kdy v takovém případě musí soud vynést zprošťující rozsudek. Zásada presumpce neviny se také projevuje ve způsobu, jakým orgány činné v trestním řízení zacházejí s osobou, proti níž se řízení vede. Tyto orgány mají povinnost přistupovat k obviněnému nestranně a nezaujatě a jsou povinny objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (§ 2 odst. 5 věta druhá trestního řádu). Jednotliví příslušníci policejního orgánu či státní zástupci se musí zdržet jakýchkoli projevů vyjadřujících jejich přesvědčení o vině obviněného předtím, než byla pravomocným rozsudkem soudu vina obviněného vyslovena. Obviněnému by měla být ukládána jen taková omezení, která co nejméně zasahují do jeho práv a která jsou pro uskutečnění trestního řízení nezbytná (to se týká především úpravy zajišťovacích úkonů, zejména vazby).

5. Přípravné řízení trestní

5.1 *Charakteristika, účel a význam přípravného řízení trestního*

Zatímco trestním řízením se podle § 12 odst. 10 trestního řádu rozumí řízení podle trestního řádu, tedy řízení v širším smyslu, zahrnující nejen přípravné řízení, ale i řízení před soudem včetně řízení vykonávacího a řízení o mimořádných opravných prostředcích, tak podle stejného ustanovení je přípravné řízení definováno jako úsek trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování. Trestní řád tedy stanoví alternativně tři možnosti počátku přípravného řízení, a to sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu, provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které sepsání záznamu bezprostředně předcházejí a zahájení trestního stíhání, nebyly-li výše uvedené úkony provedeny. Přípravné řízení trestní je jednou z fází, resp. „předsoudním“ stadiem trestního řízení, přičemž ve vztahu k řízení před soudem má předběžný charakter. Přípravné řízení však průběh řízení před soudem a jeho výsledek významným způsobem ovlivňuje, neboť hlavní líčení se zahajuje pouze na podkladě obžaloby (návrhu na potrestání), kterou soudu podává státní zástupce, jestliže výsledky přípravného řízení odůvodňují postavení obviněného před soud. V přípravném řízení tak dochází k vymezení předmětu trestního řízení jak z hlediska skutku, o kterém se řízení vede, tak i z hlediska osoby, proti které se řízení vede. Výsledky přípravného řízení se tak v podstatě určuje obsah a rozsah řízení před soudem. Řadu důkazů soud provádí tím, že přečte protokol o provedení příslušného úkonu v přípravném řízení (např. ohledání, ale i výslechy osob). Výsledky dokazování v přípravném řízení tak mají velký význam pro výsledek dokazování v hlavním líčení, a tím i pro rozhodnutí soudu.

Úkolem (funkcí) přípravného řízení trestního je opatřit podklad pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se tedy má zabývat soud, či zda má být od dalšího

trestního stíhání upuštěno. Mimo tuto funkci přípravného řízení, kterou můžeme označit jako funkci rozhodovací, náleží k úkonům přípravného řízení také zajištění důkazů a osoby obviněného pro budoucí trestní řízení před soudem – funkce zajišťovací.³⁰ Podle některých autorů pak přípravné řízení trestní plní čtyři funkce: 1. vyhledávací, 2. fixační, 3. verifikační, 4. odklonnou.³¹ Vyhledávací funkce přípravného řízení spočívá v tom, že se zde hledají skryté informace o spáchaných trestných činech. Vyhledávání informací o trestných činech se však děje i v rámci předprocesní činnosti (tedy činnosti před zahájením přípravného řízení podle trestního řádu) Policie ČR podle příslušných ustanovení ZoP. Fixační funkce znamená, že se v rámci přípravného řízení zajišťují (fixují) pomíjivé důkazy pro pozdější řízení před soudem. K tomu slouží především tzv. neodkladné a neopakovatelné úkony (§ 160 odst. 4 trestního řádu) a tzv. zajišťovací úkony (§ 67 až 88a trestního řádu). Verifikační funkce přípravného řízení zajišťuje, aby před soud byly postaveny jen ty osoby, u nichž je podezření ze spáchání trestného činu dostatečně odůvodněno. Podle § 2 odst. 5 trestního řádu musí orgány činné v trestním řízení zjistit skutkový stav věci o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Toto základní ustanovení spolu s dalšími ustanoveními trestního řádu (§ 160 odst. 1 a § 176 odst. 1 trestního řádu) zajišťuje, že trestní stíhání a následné řízení před soudem bude vedeno jen proti osobě, u které je dostatečně odůvodněn závěr, že spáchala trestný čin pro který se řízení vede. A konečně odklonná funkce přípravného řízení spočívá v tom, že ve skutkově i právně jednodušších věcech, pokud jsou pro takový postup splněny všechny zákonné podmínky, bylo již v přípravném řízení využíváno institutů tzv. odklonů. V našem trestním právu jde o instituty podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. trestního řádu, narovnání podle § 309 a násl. trestního řádu a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g a násl. trestního řádu. Odklony slouží především ke zrychlení a zjednodušení trestního řízení obecně, ale i k efektivnímu urovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným včetně náhrady škody.

---

³⁰ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 427

³¹ Novotný, F.: *Teoretické otázky přípravného řízení trestního*. Sborník příspěvků z teoretického semináře s mezinárodní účastí pořádaný dne 20. listopadu 2002. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, s. 37

V přípravném řízení se neuplatňují všechny zásady trestního řízení, jak již bylo uvedeno v kapitole 4. Pro úplnost je třeba uvést, že přípravné řízení je neveřejné (na rozdíl od řízení před soudem, které je veřejné). Poměrně nová úprava v § 8a až 8c trestního řádu zásadu neveřejnosti přípravného řízení ještě více zdůrazňuje, neboť, až na zákonné výjimky, orgány činné v trestním řízení nesmějí zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se trestní řízení vede, poškozeného, zúčastněné osoby a svědků. Obdobný zákaz zveřejňování informací o osobách na řízení zúčastněných se týká i všech fyzických a právnických osob (v praxi půjde zejména o hromadné sdělovací prostředky).

5.2 *Stadia přípravného řízení trestního*

Přípravné řízení trestní můžeme obecně rozdělit na dva časové úseky – stadia, a to :

- postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159b trestního řádu), a
- vyšetřování (§ 160 až 179 trestního řádu).

Toto členění se týká pouze dvou forem přípravného řízení, a to standardního přípravného řízení a rozšířeného přípravného řízení, přičemž třetí forma přípravného řízení – zkrácené přípravné řízení, má zvláštní odlišnou úpravu (§ 179a až 179h trestního řádu). Přípravné řízení nemusí proběhnout v obou těchto úsecích. Může skončit již v prvním úseku odložením věci nebo odevzdáním věci jinému orgánu (§ 159 trestního řádu). Jindy je podezření, že byl spáchán trestný čin, takového druhu nebo je trestní oznámení doloženo takovým způsobem, že je třeba ihned provést zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 trestního řádu), takže odpadá první úsek a je tu druhý úsek.³²

V rámci postupu před zahájením trestního stíhání dochází k prověřování a objasňování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a k šetření k osobě pachatele takového trestného činu. Tato tzv. fáze prověřování počíná buď sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, nebo provedením

---

³² Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 15

neodkladných a neopakovatelných úkonů, které sepsání záznamu bezprostředně předcházejí. Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele (§ 158 odst. 1 trestního řádu). Orgány činné v trestním řízení tedy zahajují úkony trestního řízení na základě určitých podnětů. Takovým podnětem může být nejen trestní oznámení, ale i poznatky z vlastní činnosti orgánů činných v trestním řízení (zjištěné např. v souvislosti s trestním řízením v jiné věci a postoupené příslušnému orgánu činnému v trestním řízení k prověření). Trestní oznámení (oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin) je povinen přijímat policejní orgán a státní zástupce. Jiným podnětem mohou být oznámení státních orgánů a orgánů veřejné správy. Podle § 158 odst. 3 trestního řádu sepíše policejní orgán o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, záznam (hrozí-li nebezpečí z prodlení, sepíše záznam až po provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů). K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. Výčet jednotlivých oprávnění policejního orgánu v rámci prověřování pak obsahuje ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu. V rámci prověřování může být použito i tzv. operativně pátracích prostředků (§ 158b až § 158f trestního řádu). Smyslem a účelem úseku přípravného řízení před zahájením trestního stíhání je šetřením ověřit poznatky vyplývající z trestního oznámení či jiného podnětu a následně rozhodnout buď o zahájení trestního stíhání konkrétní osoby dle § 160 odst. 1 trestního řádu, nebo o odložení, popř. odevzdání věci ve smyslu § 159a trestního řádu.

Druhým stádiem přípravného řízení trestního je tzv. vyšetřování. Jde o úsek přípravného řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, popř. do vydání jiného meritorního rozhodnutí ze strany státního zástupce (státní zástupce může dále rozhodnout o postoupení věci, zastavení trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání). V rámci standardního přípravného řízení probíhá i běžné vyšetřování dle § 160 až 167 trestního řádu, nicméně v rozšířeném

přípravném řízení je vedeno tzv. rozšířené vyšetřování (§ 168 až 170 trestního řádu), u něhož jsou stanoveny určité odlišnosti s ohledem na závažnost věcí, projednávaných v rozšířeném přípravném řízení. Podle § 160 odst. 1 trestního se trestní stíhání zahájí, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 trestního řádu zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Účelem institutu zahájení trestního stíhání je jednak zajistit neprodlené zahájení trestního stíhání v odůvodněných případech, jednak zabránit zahájení trestního stíhání tam, kde pro to nejsou zákonné důvody.³³ Usnesení o zahájení trestního stíhání vydává policejní orgán (popř. státní zástupce) a tím začíná fáze vyšetřování. Vyšetřování až na určité výjimky (vyšetřování konané státním zástupcem a vyšetřování konané policejním orgánem po postupu dle § 179f odst. 2 písm. b) trestního řádu) koná Služba kriminální policie a vyšetřování policie České republiky. Policejní orgán v rámci vyšetřování shromažďuje podklady a provádí důkazy v rozsahu nezbytném k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu a pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce. V průběhu vyšetřování je policejní orgán oprávněn ke stejným úkonům jako v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, a dále k dalším úkonům potřebným k úspěšnému průběhu trestního řízení (např. úkony týkající se zajištění osob a věcí podle příslušných ustanovení trestního řádu). V rámci vyšetřování je také, oproti postupu před zahájením trestního stíhání, rozšířena možnost výslechu osob v procesním postavení svědků. Jestliže policejní orgán uznal vyšetřování za skončené, předloží, po předchozím umožnění prostudování spisu obviněnému a jeho obhájci, spisový materiál dozorujícímu státnímu zástupci spolu s návrhem na podání obžaloby (resp. s návrhem na jiné rozhodnutí, které by měl dle názoru policejního orgánu státní zástupce učinit). Státní zástupce následně podá obžalobu, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, popř. učiní jiné meritorní rozhodnutí v přípravném řízení. Účel vyšetřování je třeba odvodit od účelu trestního řízení jako celku (srov. § 1 trestního řádu) a je jím třeba rozumět vytvoření předpokladů pro rozhodnutí státního zástupce v přípravném řízení, tedy takové objasnění trestní věci, aby bylo možno rozhodnout, zda bude podána na obviněného obžaloba či bude

---

³³ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 450

rozhodnuto o postoupení věci, zastavení trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání, schválení narovnání, popř. o přerušení trestního stíhání. Z toho pak vyplývá nejdůležitější cíl dokazování v přípravném řízení, kterým je opatření potřebných důkazů a dalších podkladů pro rozhodnutí státního zástupce, zda podá či nepodá obžalobu, anebo učiní jiné rozhodnutí v přípravném řízení.³⁴

5.3 Formy přípravného řízení trestního

Trestní řád upravuje tři formy přípravného řízení, přičemž hlavním kritériem, podle kterého se určí, jaká forma přípravného řízení bude ve věci probíhat, je závažnost spáchaných trestných činů a s tím zpravidla související jejich skutková složitost. Formy přípravného řízení jsou:

- standardní přípravné řízení (§ 157 až 167 trestního řádu)
- rozšířené přípravné řízení (§ 168 až 170 trestního řádu)
- zkrácené přípravné řízení (§ 179a až § 179f trestního řádu)

Standardní přípravné řízení se vede ve všech případech spáchaných trestných činů, pokud není vedena některá z dalších dvou forem přípravného řízení. Jde tedy o obecnou a v praxi nejčastější formu přípravného řízení trestního. Ve standardní formě přípravného řízení rozlišujeme postup před zahájením trestního stíhání a, pokud je trestní stíhání zahájeno, postup po zahájení trestního stíhání, neboli vyšetřování.

Rozšířené přípravné řízení je vedeno o trestných činech, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud. Věcnou příslušnost okresních a krajských soudů stanoví § 17 trestního řádu. Obecně lze konstatovat, že jde o závažnější a skutkově komplikované trestné činy, a proto dává trestní řád orgánům činným v trestním řízení v rámci přípravného řízení o takových trestných činech možnost účinnějšího postupu. V rámci rozšířeného přípravného řízení rozlišujeme postup před zahájením trestního stíhání a tzv. rozšířené vyšetřování.

Naproti tomu ve zkráceném přípravném řízení postupují orgány činné v trestním řízení výhradně dle hlavy deváté trestního řádu, tedy postupem před zahájením

---

³⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 43

trestního stíhání. Dále může být postupováno podle příslušných ustanovení trestního řádu o zajištění osob a věcí (hlava čtvrtá trestního řádu), pokud jde o neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Ve zkráceném přípravném řízení se nekoná vyšetřování a trestní stíhání konkrétní osoby je zahájeno až doručením návrhu na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 trestního řádu). Zkrácené přípravné řízení se koná o méně závažných a skutkově jednodušších trestných činech na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, přičemž ve věci musí být dána příslušnost okresního soudu.

6. Státní zástupce a policejní orgán v přípravném řízení trestním

Státní zástupce i policejní orgán jsou orgány činné v trestním řízení ve smyslu § 12 odst. 1 trestního řádu. Oba mají v trestním řízení a zejména v jeho předsoudním stadiu nezastupitelnou úlohu a vzájemně spolupracují při prověřování a vyšetřování trestných činů. Státní zástupce, jako dominující orgán přípravného řízení, má vůči policejnímu orgánu celou řadu významných oprávnění a ačkoli policejní orgán postupuje v rámci trestního řízení samostatně, je vázán pokyny státního zástupce, který mimo jiné může rušit rozhodnutí policejního orgánu. Státní zástupce jako dominantní orgán přípravného řízení tedy v součinnosti s policejním orgánem vede trestní řízení od jeho počátku až do podání obžaloby či jiného meritorního rozhodnutí ve věci a výkonem svých dozorových oprávnění v rámci přípravného řízení usměrňuje policejní orgán, pokud jde o průběh prověřování a vyšetřování a tím zajišťuje, že trestní řízení nebude vedeno neodůvodněně, a že v jeho průběhu budou zachována základní lidská práva a svobody osoby obviněného a dodrženy všechny základní zásady trestního řízení. Dominantní postavení státního zástupce se projevuje i v tom, že je pouze na státním zástupci, jakým způsobem přípravné řízení skončí, neboť veškerá rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci, popř. zastavení trestního stíhání, podléhají přezkumu státního zástupce, a to bez ohledu na skutečnost, zda proti nim byla podána stížnost. Státní zástupce také může, resp. je povinen kdykoli v průběhu přípravného řízení učinit meritorní rozhodnutí, pokud jsou pro vydání takového rozhodnutí splněny zákonné podmínky. Spolupráce policejního orgánu s dozorujícím státním zástupcem probíhá i formou konzultací ohledně konkrétní trestní věci, což napomáhá k vyjasnění směru, kterým se trestní řízení ve věci bude ubírat.

6.1 *Dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním*

Trestní řád v § 174 odst. 1 pouze konstatuje, že dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení vykonává státní zástupce a vymezení pojmu dozoru je tak ponecháno odborné veřejnosti. Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení lze vymezit jako soustavnou, systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, vykonávanou průběžně v celém přípravném řízení a

zaměřenou na činnost policejních orgánů při přijímání a prověřování podnětů nasvědčujících spáchání trestních činů, zjištění stavu a průběhu prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a po zahájení trestního stíhání i na stav a průběh vyšetřování se zaměřením na prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a na neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Dozor státního zástupce v přípravném řízení směřuje též k tomu, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán, ani nad míru stanovenou zákonem omezován ve svých právech a svobodách v přípravném řízení. Dozor státního zástupce je vykonáván v trestním řízení především z hlediska zákonnosti postupu policejního orgánu, ale také z hlediska jeho věcné správnosti, odůvodněnosti a úplnosti.³⁵ Řádným výkonem dozoru nad postupem policejního orgánu a usměrňováním jeho procesního postupu si tak státní zástupce vytváří podmínky pro konečné rozhodnutí v přípravném řízení, tedy zejména pro podání obžaloby a následně i pro působení státního zástupce intervenujícího u soudu, popř. pro použití některého z odklonů.

Příslušnost státních zastupitelství a státních zástupců k výkonu dozoru upravuje § 12 odst. 1 JŘStZast, který stanoví, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním je příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni. Příslušnost státního zastupitelství se tedy odvíjí od příslušnosti soudů, která je upravena v § 16 až 18 trestního řádu. Ve věcech, v nichž státní zástupce koná vyšetřování, vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství (§ 175 odst. 2 trestního řádu). Výjimku z obecné příslušnosti státního zastupitelství k výkonu dozoru v přípravném řízení představuje také zvláštní příslušnost vrchních státních zastupitelství u nejzávažnějších hospodářských a majetkových trestných činů (§ 15 JŘStZast).

Dozor státního zástupce je vykonáván již od počátku trestního řízení – zpravidla od doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, kdy se státní zástupce dozví, že je v určité věci policejním orgánem prověřováno podezření z trestného činu. Od tohoto okamžiku může státní zástupce vykonávat dozor prostředky uvedenými v § 157 odst. 2 a 174 odst. 2 trestního řádu. Není však vyloučeno, a v praxi k tomu

---

³⁵ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1398-1399

v určitých případech dochází, aby státní zástupce v rámci výkonu dozoru přezkoumával také procesní postup policie prováděný podle zákona o policii, tedy tzv. předprocesní činnosti policie. V těchto případech, kdy státní zástupce zejména může přezkoumat postup policejního orgánu spočívající v uložení věci ad acta (policejní orgán neshledal v podaném trestním oznámení podezření ze spáchání trestného činu), je státní zástupce oprávněn ve smyslu § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu vyžadovat od policejního orgánu mimo jiné i spisy, v nichž nebyl sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení a operativní svazky policie.

6.1.1 Oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním

Výkonem těchto dozorových oprávnění se zajišťuje řádný průběh přípravného řízení, jeho úplnost, rychlost a soulad se zákonem. Podle ustanovení § 174 odst. 2 trestního řádu, ve kterém jsou upravena jednotlivá dozorová oprávnění státního zástupce, vykonává státní zástupce vedle nich v rámci dozoru také oprávnění dle § 157 odst. 2 trestního řádu. Dozorová oprávnění podle obou uvedených ustanovení vykonává státní zástupce v rámci celého přípravného řízení, tedy jak v prověřování, tak i ve vyšetřování, byť znění ustanovení § 157 odst. 2 trestního řádu naznačuje, že dopadá zejména na prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Dozorová oprávnění podle § 174 odst. 2 a § 157 odst. 2 trestního řádu může uplatnit i státní zástupce vykonávající dozor nad vyšetřováním konaným státním zástupcem (§ 161 odst. 3, 4 trestního řádu).

Státní zástupce tak především může ve smyslu § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu dávat policejnímu orgánu závazné pokyny k vyšetřování trestných činů. Jak již bylo uvedeno výše, logickým výkladem se dovozuje, že toto oprávnění může státní zástupce využít i v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Bylo by tedy možno podle něho vydávat např. i pokyny k zahájení trestního stíhání; ty však lze dávat i podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu. V aplikační praxi se většinou postupuje tak, že pokyn k zahájení trestního stíhání se dává podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu, zatímco k dalšímu usměrňování vyšetřování se využívá § 174 odst. 2 písm. a) trestního

řádu.³⁶ Státní zástupce může vydat pokyn k vyšetřování i v případě, kdy policejní orgán věc odložil a státní zástupce má za to, že ve věci má být provedeno další šetření, popř. zahájeno trestní stíhání. V praxi se k vydání takového pokynu přistupuje zejména tehdy, uplynula-li již 30 denní lhůta ke zrušení rozhodnutí policejního orgánu ve smyslu § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu. Pokyny podle § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu vydává státní zástupce formou opatření. Podle § 19 odst. 2 JŘStZast mají písemnou formu pokyny k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení, k přiřazení znalce, při vrácení věci k doplnění, po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření, u odnětí a přikázání věci a dále všude tam, kde to státní zástupce považuje za potřebné. V ostatních případech dává státní zástupce policejnímu orgánu pokyny ústně, popř. telefonicky, faxem či elektronickou poštou. Pokud dal státní zástupce policejnímu orgánu pokyn k vydání konkrétního usnesení, proti kterému je přípustná stížnost (např. usnesení o odložení věci), rozhoduje o stížnosti proti takovému usnesení policejního orgánu státní zástupce nadřízeného státního zastupitelství, tedy nikoliv státní zástupce vykonávající dozor nad přípravným řízením. Do originálu vyšetřovacího spisu se zakládají pouze ty pokyny, u nichž to státní zástupce stanoví a dále pokyny státního zástupce k vydání usnesení, proti němuž je přípustná stížnost. Pokyny jsou pro policejní orgán závazné a policejní orgán tak nemůže odepřít splnění pokynu. Neprovede-li policejní orgán takový úkon, může na tuto skutečnost státní zástupce upozornit jeho příslušného nadřízeného nebo věc policejnímu orgánu usnesením odejmout. Současná právní úprava již neobsahuje institut tzv. námitek vyšetřovatele, resp. odepření splnění pokynu daného státním zástupcem vyšetřovatelem, tak jak jej znala právní úprava před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Dosud ne zcela vyjasněnou otázkou zůstává, zda policejní orgán může vyjádřit svůj nesouhlas s pokynem dozorujícího státního zástupce prostřednictvím podnětu k výkonu dohledu adresovaného bezprostředně vyššímu státnímu zastupitelství, které vykonává dohled nad činností nižšího státního zastupitelství, u kterého je činný dozorující státní zástupce, který předmětný pokyn vydal.

---

³⁶ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 505

Podle § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu může státní zástupce od policejního orgánu vyžadovat spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm pokračuje. Tato oprávnění státního zástupce se částečně překrývají s jeho dalšími oprávněními dle § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu, přičemž postup dle § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu je využíván hlavně v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu poskytuje státnímu zástupci oprávnění k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání, a to z hlediska jeho zákonnosti a odůvodněnosti. Státní zástupce zejména přezkoumá, kromě splnění zákonných podmínek a přípustnosti vydání usnesení o zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě, zda popis skutku ve výrokové části usnesení splňuje veškeré náležitosti, právní kvalifikaci skutku a odůvodnění, o které policejní orgán opírá oprávněnost postupu podle § 160 odst. 1 trestního řádu. Zjistí-li státní zástupce, že usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání je nezákonné nebo neodůvodněné, postupuje podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu, tedy rozhodne o zrušení takového usnesení. Podle čl. 10 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení, státní zástupce především provádí prověrky spisových materiálů policejního orgánu, zejména ve vazebních věcech a ve věcech skutkově, důkazně či právně složitých, a to nejméně jedenkrát za dva měsíce, není-li stanoveno jinak (např. § 167 odst. 3 a § 170 odst. 2 trestního řádu). Zjištění, jimiž státní zástupce realizuje své oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu, lze dále učinit prostřednictvím dotazů státního zástupce na stav přípravného řízení, nahlížením do plánu prověřování a vyšetřování a rovněž neformálními konzultacemi státního zástupce s policejním orgánem. Státní zástupce si rovněž může vyhradit předkládání opisů protokolů o důležitých procesních úkonech. Na základě všech těchto institutů tak státní zástupce získává přehled o postupu policejního orgánu a vytváří si tak předpoklady pro využití svých dalších dozorových oprávnění.

Státní zástupce je podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu oprávněn osobní účasti na prověřování a vyšetřování trestných činů. Je nanejvýš vhodné, aby se státní zástupce již v prověřování zpravidla zúčastnil provádění výslechů svědků a rekognicí jako neodkladných nebo neopakovatelných úkonů podle § 158a

trestního řádu. Svou účast dále zváží i při ohledání místa činu, vyšetřovacím pokusu, rekonstrukci, prověrce na místě nebo výsledku dalších důležitých svědků, nejde-li v tomto případě o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, popřípadě při výsledku znalce. Státní zástupce si může také vyhradit provedení určitého vyšetřovacího úkonu v závažných trestních věcech, popřípadě i v jiných případech podle jejich povahy, a též si může vyhradit vydání rozhodnutí, které jinak přísluší policejnímu orgánu, pokud to považuje za nezbytné vzhledem k povaze dané věci, nebo úkonu, o který se jedná.³⁷ Státní zástupce je tedy oprávněn být osobně přítomen kterémukoli procesnímu úkonu policejního orgánu a policejní orgán má tomu odpovídající povinnost státního zástupce o konání úkonu s předstihem vyrozumět. Při provádění úkonu státní zástupce dbá na dodržování příslušných zákonných ustanovení upravujících postup orgánů činných v trestním řízení a je tak garantem správného a zákonného provedení úkonu, přičemž za tímto účelem je také oprávněn zasahovat do provádění úkonu. Státní zástupce může sám provést i celé vyšetřování, ačkoli jde o zcela výjimečné případy odůvodněné povahou věci. Na rozdíl od obligatorního vyšetřování konaného státním zástupcem dle § 161 odst. 3, 4 trestního řádu, jde o fakultativní možnost a oprávnění státního zástupce provést celé vyšetřování, popř. jeho část či jen některé vyšetřovací úkony. Státní zástupce může vydat v přípravném řízení kterékoli rozhodnutí, které by jinak příslušelo policejnímu orgánu (např. usnesení o zahájení trestního stíhání). Proti takovému rozhodnutí státního zástupce je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu, a o této stížnosti rozhoduje nadřízený státní zástupce.

Oprávnění státního zástupce vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu může být uplatněno pouze ve fázi vyšetřování, jestliže policejní orgán předložil státnímu zástupci spis spolu s návrhem na podání obžaloby nebo na jiné rozhodnutí. Podle čl. 54 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení, vrátí-li státní zástupce věc policejnímu orgánu k doplnění, učiní tak písemným pokynem formou opatření, v němž uvede, v jakých směrech a kterými důkazy má být řízení doplněno a stanoví k tomu lhůtu. Policejní orgán je povinen postupovat v souladu s takovými pokyny a doplnit dokazování, případně provést další úkony nezbytné k řádnému objasnění věci. Postup

---

³⁷ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1403-1404

podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu se použije zejména v případech závažných procesních vad a především při nedostatecích ve skutkových zjištěních, kdy věc nebyla objasněna natolik, aby státní zástupce mohl postupovat podle § 176 odst. 1 trestního řádu či učinit jiné meritorní rozhodnutí. Policejnímu orgánu tak může být uloženo napravit určitá procesní pochybení, kterých se dopustil v rámci trestního řízení, když např. obviněný v době provedení vyšetřovacího úkonu neměl obhájce, ač šlo o případ nutné obhajoby či nebylo řádným způsobem umožněno obviněnému a jeho obhájci prostudování spisu po skončení vyšetřování a učinění návrhů na doplnění dokazování. Obdobnou povahu mají i pokyny po vrácení věci státnímu zástupci k došetření [§ 188 odst. 1 písm. e), § 221 odst. 1, 2, § 260, § 284 odst. 2, § 314c odst. 1 písm. c), resp. § 149 odst. 2 trestního řádu] nebo po rozhodnutí Nejvyššího soudu, kterým byla věc přikázána orgánu, o jehož rozhodnutí jde (§ 265l odst. 1, § 270 odst. 1 trestního řádu). Státní zástupce zde zasílá věc policejnímu orgánu, ovšem ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu se tu uplatní pouze analogicky.³⁸ Stejně tak se užije analogie v případě, kdy nejvyšší státní zástupce využil svého oprávnění podle § 174a trestního řádu a zrušil usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci.

Velmi významné je oprávnění státního zástupce dle ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu, spočívající v rušení rozhodnutí policejního orgánu. Státní zástupce je oprávněn rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí (usnesení a opatření) policejního orgánu, přičemž tato rozhodnutí může také nahrazovat vlastními. Může se jednat o jakékoli rozhodnutí policejního orgánu, včetně usnesení o zahájení trestního stíhání. Zjistí-li státní zástupce, že usnesení o zahájení trestního stíhání bylo vydáno aniž by byly splněny podmínky uvedené v § 160 odst. 1 trestního řádu, a toto usnesení je tedy třeba považovat za nezákonné a neodůvodněné, je povinen takové usnesení neprodleně zrušit, a to bez ohledu na dobu, která uplynula od vydání tohoto usnesení. Je zřejmé, že rušení usnesení o zahájení trestního stíhání po uplynutí delší doby od jeho vydání přináší v konkrétní věci řadu komplikací, a proto je třeba dbát zvýšené pozornosti přezkumu tohoto usnesení již po jeho vydání a doručení státnímu zastupitelství. Toto dozorové oprávnění mimo jiné rovněž zajišťuje, že pokud policejní

---

³⁸ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 515

orgán rozhodne o odložení věci, bude jeho postup ještě přezkoumán státním zástupcem, tedy že policejní orgán neukončí trestní řízení bez ingerence státního zástupce. U usnesení o odložení věci však platí, že státní zástupce toto usnesení může zrušit pouze ve lhůtě 30 dnů od jeho doručení státnímu zastupitelství. Pokud však již uvedená lhůta uplynula a státní zástupce má za to, že usnesení o odložení věci bylo předčasné, a že ve věci je třeba dále konat prověřování, postupuje tak, že policejnímu orgánu dá příslušné pokyny k dalšímu šetření podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu, neboť usnesení o odložení věci nevytváří tzv. překážku věci pravomocně rozhodnuté. Usnesení o odložení věci se v takovém případě neruší, ale i přesto se pokračuje v prověřování. Pokud však byla proti usnesení o odložení věci podána stížnost, tato 30 denní lhůta se neuplatní a státní zástupce musí o stížnosti rozhodnout v obecné pořádkové lhůtě. Podle tohoto ustanovení státní zástupce postupuje zejména tehdy, když v rámci vlastního výkonu dozoru nad činností policejního orgánu shledá, že rozhodnutí policejního orgánu je nezákonné nebo neodůvodněné. Podnětem k postupu podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu však mohou být i žádosti osob, proti kterým se řízení vede a poškozených, o přezkoumání postupu policejního orgánu podle § 157a odst. 1 trestního řádu. Státní zástupce ruší opatření policejního orgánu svým opatřením a jeho usnesení svým usnesením. Takové zrušovací opatření nebo usnesení ob stojí samo o sobě tehdy, jestliže v konkrétním případě není třeba, aby bylo učiněno nové opatření nebo rozhodnutí (např. policejní orgán učinil v rozporu s § 78 odst. 2 trestního řádu výzvu k vydání věci podle § 78 odst. 1 trestního řádu nebo vydal příkaz k odnětí věci podle § 79 odst. 1 trestního řádu). Jinak může státní zástupce po zrušení opatření nebo usnesení policejního orgánu sám vydat nové opatření nebo usnesení, které již bude v souladu se zákonem, dát ve smyslu § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu závazný pokyn, aby policejní orgán učinil nové opatření nebo usnesení, a to popř. i po doplnění řízení nebo postupovat podle § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu a dát novému policejnímu orgánu závazný pokyn podle § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu učinit nové opatření nebo usnesení.³⁹ Jestliže státní zástupce nahradil rozhodnutí policejního orgánu vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako

---

³⁹ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1407-1408

proti rozhodnutí policejního orgánu. Zruší-li však státní zástupce usnesení policejního orgánu ke stížnosti oprávněné osoby a nahradí-li je vlastním usnesením, není proti takovému usnesení stížnost přípustná, neboť jde o rozhodnutí orgánu druhého stupně. Ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu se analogicky uplatní i v případě, kdy vyšetřování vede státní zástupce.

Státní zástupce může přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu (§ 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu). Narozdíl od oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. b) trestního řádu, které zakotvuje možnost státního zástupce zasahovat do věcné či funkční příslušnosti policejního orgánu, směřuje toto ustanovení ke změně konkrétní osoby v rámci policejního orgánu, která věc zpracovává, tedy ke změně v osobě policisty – referenta. K takovému kroku přistupuje státní zástupce zejména tehdy, když osoba služebně činná v policejním orgánu opakovaně nerespektuje pokyny státního zástupce nebo pokud zjistí závažnější nedostatky v jejím postupu. V takovém případě státní zástupce vydá usnesení dle § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu, ve kterém pouze obecně přikáže, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v příslušném policejním orgánu. Státní zástupce však není oprávněn určit, která konkrétní osoba by měla věc převzít – to je na rozhodnutí příslušného vedoucího policejního orgánu.

Dozorová oprávnění státního zástupce jsou dále upravena v § 157 odst. 2 trestního řádu. Podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu může státní zástupce policejnímu orgánu uložit provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést, a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele. Jde o obecné oprávnění, které se vztahuje jak na prověřování, tak na vyšetřování. V rámci vyšetřování se však uplatní především postup podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu. Státní zástupce je oprávněn uložit policejnímu orgánu provedení jen takových úkonů, ke kterým je tento orgán oprávněn. Jedná se především o úkony trestního řízení podle příslušných ustanovení trestního řádu a dále o úkony dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Obecně lze říci, že půjde převážně o úkony pátrací a operativně technické povahy vedoucí ke ztotožnění konkrétní osoby či bližšímu objasnění věci, např. provedení zkoušky krve a jiných podobných úkonů, ohledání, úkony daktyloskopické či mechanoskopické povahy, použití tzv. operativně

pátracích prostředků apod. Pokyny státního zástupce podle § 157 odst. 2 trestního řádu budou směřovat zejména k tomu, aby policejní orgán opatřil nezbytné podklady (písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, různé doklady v podobě účetních dokladů, revizních zpráv, obchodních smluv apod., věci doličné a jiné věci, pokud nejsou zároveň stopami trestného činu), opatřil nezbytná vysvětlení a zjišťoval a zajišťoval stopy trestného činu (mechanoskopické, daktyloskopické, trasologické, biologické, pachové a mikrostopy). K prověřování trestních oznámení budou přicházet v praxi v úvahu zejména vysvětlení, o kterých se sepíše úřední záznam podle § 158 odst. 5 trestního řádu. Jsou-li splněny podmínky uvedené v § 160 odst. 1 trestního řádu, může státní zástupce vydat policejnímu orgánu – službě kriminální policie a vyšetřování i pokyn k zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě.⁴⁰ Státní zástupce může policejnímu orgánu také uložit vydání konkrétního opatření (včetně vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení) nebo usnesení (např. usnesení o odložení věci nebo usnesení o dočasném odložení trestního stíhání). Státní zástupce může podle tohoto ustanovení postupovat také tehdy, jestliže přezkoumává trestní oznámení ze kterého není zřejmé, zda se ve věci jedná o podezření z trestného činu či nikoliv, a zda tedy mají být zahájeny úkony trestního řízení. V takovém případě je však žádoucí, aby předtím oznamovateli uložil doplnění jím podaného trestního oznámení.

Podle § 157 odst. 2 písm. a) trestního řádu je státní zástupce k prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, oprávněn vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení. Na základě takto vyžádaných podkladů pak státní zástupce může využívat svých dalších dozorových oprávnění a ukládat závazné pokyny k provedení dalších úkonů. Státní zástupce může od policejního orgánu vyžadovat i spisy, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, tedy nebyl vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Jde o tzv. operativní svazky policie. Zpravidla tyto spisy přezkoumává na základě podnětu oznamovatele, jehož trestní oznámení bylo policejním orgánem tzv. založeno ad acta. Státní zástupce využívá stejných metod, jako v případě výkonu svého oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) trestního řádu (dotazy na stav prověřování, prověrky, vyhrazení si předkládání

---

⁴⁰ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1182

protokolů či úředních záznamů o určitých procesních úkonech, nahlížení do plánu prověřování, konzultace s policejním orgánem).

Státní zástupce je v rámci výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním také oprávněn zasahovat do věcné a funkční příslušnosti policejních orgánů, kterou stanoví závazný pokyn policejního prezidenta, o plnění úkolů v trestním řízení č. 30/2009. Ve smyslu § 157 odst. 2 písm. b) trestního řádu je totiž státní zástupce oprávněn odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu. Toto své oprávnění může uplatnit v rámci prověřování i ve vyšetřování. Důvodem pro takový postup bude zejména skutečnost, že státní zástupce shledal postup policejního orgánu v trestním řízení nesprávným a policejní orgán nerespektoval pokyny státního zástupce, popř. považuje-li státní zástupce za vhodné, aby s ohledem na povahu a závažnost věci konal ve věci jiný policejní orgán.

6.2 Úloha státního zástupce a policejního orgánu ve stadiu před zahájením trestního stíhání

Nedílnou součástí přípravného řízení trestního je postup před zahájením trestního stíhání, který je upraven hlavně deváté trestního řádu (§ 158 až § 159b trestního řádu). V rámci postupu před zahájením trestního stíhání orgány činné v trestním řízení, resp. policejní orgán a státní zástupce, neboť soud se v rámci přípravného řízení trestního podílí jen na jednotlivých úkonech v případech, kdy je zasahováno do základních lidských práv a svobod, postupují tak, aby řádně prověřili skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a zjistili pachatele takového trestného činu tak, aby mohlo být postupováno podle § 160 odst. 1 trestního řádu, tedy aby mohlo být zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě nebo aby mohlo být vydáno jiné rozhodnutí (usnesení o odložení věci podle § 159a trestního řádu nebo usnesení o dočasném odložení trestního stíhání podle § 159b trestního řádu). V průběhu prověřování tak jsou zajišťovány stopy trestného činu, opatřovány nezbytné podklady, vyžadována vysvětlení a zajišťovány důkazy, u nichž hrozí nebezpečí jejich zmaření, zničení či ztráta. Od postupu před zahájením trestního stíhání je nutno striktně odlišit

postup policejního orgánu podle příslušných ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (“ZoP”).

6.2.1 *Postup policejního orgánu před vydáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, resp. před zahájením trestního řízení*

V tzv. předprocesní fázi (před zahájením trestního řízení) postupuje policejní orgán především podle ustanovení § 69 ZoP. Policista před zahájením trestního řízení z vlastní iniciativy nebo na základě podnětu jiné osoby anebo orgánu za účelem poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje, a je-li to třeba, i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, přičemž při výkonu této činnosti postupuje podle příslušných ustanovení ZoP za využití oprávnění a postupů v něm uvedených. Povinnost policejního orgánu učinit potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřujících ke zjištění pachatele, stanoví obecné ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu, na základě kterého pak policejní orgán (policista) postupuje před zahájením trestního řízení. Ustanovení § 69 odst. 1 ZoP je zákonným vymezením operativního šetření, resp. operativně pátrací činnosti, tedy činnosti policie spočívající v získávání poznatků svědčících o přípravě či spáchání protiprávního jednání, o jehož trestněprávní povaze ale policie nemá v době získání poznatků dostatek informací, které by ji opravňovaly k zahájení úkonů v trestním řízení. Oproti § 158 odst. 1 trestního řádu se ZoP výslovně zmiňuje i o dokumentaci skutečností nasvědčujících, že byl spáchán trestný čin, kterou lze dokumentovat mimo jiné za použití záznamové techniky podle § 62 ZoP. V rámci tohoto postupu je tedy policista zejména oprávněn požadovat vysvětlení podle § 61 ZoP, pořizovat záznamy dle § 62 ZoP, získávat informace z evidencí dle § 66 ZoP, získávat informace v souvislosti s pátráním po osobách a věcech dle § 68 ZoP, získávat poznatky ze zájmového prostředí dle § 70 ZoP, žádat za podmínek daných zákonem informace dle § 71 ZoP, používat podpůrné operativně pátrací prostředky dle § 72 ZoP a násl.⁴¹ Policista postupuje při získávání poznatků z úřední povinnosti, tedy z vlastní iniciativy a nemusí čekat až na vnější podnět k zahájení získávání poznatků o trestné činnosti, ačkoli praxe je v tomto ohledu často poněkud jiná. Tyto úkony policejního

---

⁴¹ Vangeli, B.: *Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 272*

orgánu (policisty) dle § 158 odst. 1 trestního řádu, resp. § 69 ZoP, zpravidla předcházejí sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

Jak trestní řád v již zmíněném § 158 odst. 1 trestního řádu, tak i § 69 věta druhá ZoP zakotvují také povinnost policejního orgánu předcházet trestné činnosti. Povinnost prevence je jedním ze základních úkolů policie a zahrnuje jak omezování příležitostí ke spáchání trestné činnosti, tak včasné rozpoznávání a ovlivňování kriminogenních podmínek.

6.2.2 *Trestní oznámení a jiné podněty k zahájení úkonů trestního řízení*

Trestní oznámení jsou jedním z pramenů, na základě kterých se orgány činné v trestním řízení dozvídají o skutečnostech, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Dalšími takovými prameny jsou zejména poznatky z vlastní činnosti orgánů činných v trestním řízení. Může se jednat jak o poznatky z činnosti policejního orgánu, což je v praxi nejčastější, tak i státního zastupitelství, popř. soudu. Zpravidla jde o poznatky získané v souvislosti s postupem v trestním řízení v jiné věci. Jiným podnětem k trestnímu stíhání je pak např. poznatek získaný z hromadných sdělovacích prostředků, především z tisku nebo televizního zpravodajství. Takové poznatky nejsou v praxi příliš časté, nicméně se obvykle týkají závažných kauz a je proto žádoucí, aby byly příslušnými orgány činnými v trestním řízení řádně prověřeny.

Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (neboli trestní oznámení), je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom má povinnost oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje a o tom, že pokud o to požádá, bude do jednoho měsíce od podání oznámení vyrozuměn o učiněných opatřeních (§ 158 odst. 2 trestního řádu). Není vyloučeno, aby trestní oznámení bylo podáno také u soudu, který jej poté zašle státnímu zástupci (§ 59 odst. 6 trestního řádu). Trestní oznámení může podat nejen každá fyzická osoba (občan), právnická osoba, ale i státní orgán v nejširším slova smyslu, zájmové sdružení občanů ve smyslu § 3 odst. 1 trestního řádu, popř. i jiný subjekt (např. zdravotnické či školské zařízení nebo státní podnik). Trestní oznámení, jako každé jiné podání, lze učinit v souladu s ustanovením § 59 odst. 1 trestního řádu písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky,

telefaxem nebo dálnopisem. Trestní oznámení tedy nelze podat telefonicky, nicméně v policejní praxi se takové oznámení považuje za jiný podnět k trestnímu stíhání, resp. za podnět, který musí být policejním orgánem prověřen, pokud je zde podezření, že by mohl být spáchán trestný čin. Pokud v souvislosti s ústně podávaným trestním oznámením vyvstanou určité významné skutečnosti, je policejní orgán povinen např. učinit opatření k zamezení pokračování trestné činnosti, k jejímu předcházení a k dalšímu řízení. Po obdržení podnětu k zahájení úkonů trestního řízení je policejní orgán v případech, které dle povahy věci nesnesou odkladu, učinit určitá opatření či zákroky. Povaha těchto úkonů a opatření vyplývá na povaze a druhu trestné činnosti. Policejní orgán je tak povinen zejména učinit prvotní a neodkladné úkony na místě činu (překážení probíhajícího trestného jednání a pátrání po pachateli, zjištění totožnosti přítomných osob, předběžné zajištění místa činu a provedení úkonů k uchování a ochraně předmětů a stop, zajištění první pomoci zraněným osobám apod.).

Je-li podáváno trestní oznámení ústně do protokolu, je nutno oznamovatele, po řádném poučení, vyslechnout. Výslech oznamovatele by se měl s ohledem na ustanovení § 59 odst. 5 trestního řádu zaměřit především na okolnosti spáchání trestného činu, osobu, jenž se měla trestného činu dopustit, výši škody, byla-li trestným činem způsobena a důkazy. Je-li oznamovatel zároveň poškozeným, vyslechne se též k tomu, zda navrhuje, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost k náhradě škody. Zjišťování relevantních informací od oznamovatele bývá v praxi mnohdy komplikované. Obecně platí, že výslech oznamovatele by měl přinést odpovědi na základní kriminalistické otázky „co, kdy, kde, kdo, jak, čím a proč“. Protokol o trestním oznámení by měl být svým obsahem podkladem pro další řízení. Každé došlé trestní oznámení i sepsaný protokol o trestním oznámení je třeba prověřit, zda z něj vyplývá závěr o podezření ze spáchání trestného činu. Pokud z obsahu podaného trestního oznámení nelze učinit takový závěr, příslušný orgán činný v trestním řízení si vyžádá od oznamovatele doplnění trestního oznámení, popř. ho k jeho doplnění sám vyslechne. Pokud ani po doplnění trestního oznámení nelze učinit závěr, že zde existují skutečnosti, důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, státní zástupce či policejní orgán věc tzv. založí ad acta, o čemž však musí být oznamovatel vždy vyrozuměn spolu s řádným odůvodněním takového postupu. Pokud

přijal trestní oznámení státní zástupce, neprodleně ho předá orgánu příslušnému k jeho prověřování, tedy zpravidla příslušnému policejnímu orgánu. Státní zástupce zpravidla současně vydá policejnímu orgánu i pokyn podle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu, ve kterém uloží policejnímu orgánu, jak má v rámci prověřování trestního oznámení postupovat a ve kterém se vyjádří k předpokládané právní kvalifikaci skutku.

6.2.3 Záznam o zahájení úkonů trestního řízení a jeho přezkum státním zástupcem

O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán záznam dle § 158 odst. 3 trestního řádu. Doručení oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu (§ 158 odst. 2 trestního řádu) nezakládá vždy povinnost policejního orgánu sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Takový záznam musí být policejním orgánem zásadně vyhotoven jen v těch případech, kdy policejní orgán ať už na základě oznámení nebo na základě vlastních poznatků bude provádět úkony k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Důvodnost podezření ze spáchání trestného činu se musí zvažovat s přihlédnutím k povaze konkrétního případu, trestného činu, o který má jít, a tomu, že prověřování podezření ze spáchání trestného činu je na samém počátku a nelze očekávat, že budou existovat již v této době přesvědčivé důkazy potvrzující takové podezření. Na druhé straně nesmí jít o podezření, které je zcela mlhavé, nejasné a nepodložené. Jestliže okolnosti věci (zejména po doručení trestního oznámení) svědčí již v této době pro závěr, že o trestný čin zjevně nejde, sepsání záznamu není na místě.⁴² Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že příslušný orgán činný v trestním řízení trestního stíhání, viz. § 160 odst. 2 trestního řádu). Příslušnost policejního orgánu i příslušnost státního zástupce je zpravidla zřejmá již v době sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Nelze-li pro neúplnost skutkových zjištění v době sepsání záznamu určit příslušnost státního zastupitelství, doručí policejní orgán tento záznam státnímu zastupitelství odpovídajícího stupně podle sídla policejního orgánu. Od doručení záznamu, kdy se státní zástupce dozví, že je v konkrétní věci vedeno trestní

---

⁴² Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 542-543

řízení, může státní zástupce vykonávat svá dozorová oprávnění podle ustanovení § 157 odst. 2 a 174 odst. 2 trestního řádu.

Po doručení záznamu státní zástupce provede jeho přezkum. Zjistí-li státní zástupce, že záznam neobsahuje náležitosti stanovené v § 158 odst. 3 věty první trestního řádu, upozorní na tuto skutečnost policejní orgán a uloží mu provedení opatření k nápravě. Podle povahy věci přichází v úvahu oprava nebo doplnění záznamu podle § 131 odst. 1 a § 138 trestního řádu per analogiam, vydání pokynu k odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu nebo její odevzdání jako přestupku, jiného správního deliktu nebo ke kázeňskému či kárnému projednání [§ 159a odst. 1 písm. a), b) trestního řádu] anebo jiné vhodné opatření. Státní zástupce může ve výjimečných případech zrušit takový záznam postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu opatřením; takto však nelze postupovat, byly-li již provedeny neodkladné nebo neopakovatelné úkony podle § 158 odst. 3 věty třetí trestního řádu.⁴³ Zrušení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení státním zástupcem by mělo představovat výjimečný postup uplatňovaný pouze v těch případech, kdy je podezření ze spáchání trestného činu zcela zjevně neodůvodněno nebo záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepsaný policejním orgánem trpí tak závažnými nedostatky, které nelze napravit jiným postupem, než jeho zrušením.

Po vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejní orgán k prověření a objasnění skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje potřebné podklady, nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v hlavě deváté trestního řádu, zejména k úkonům ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu.

6.2.4 Postup policejního orgánu a státního zástupce v rámci prověřování

Postup před zahájením trestního stíhání podle hlavy deváté trestního řádu spočívá v prověřování a objasňování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a jeho hlavním účelem a smyslem je shromáždění dostatečných podkladů pro rozhodnutí, zda ve věci bude či nebude zahájeno trestní stíhání.

---

⁴³ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 548-549

V rámci prověřování plní nezastupitelnou úlohu především policejní orgán, který postupuje podle příslušných ustanovení hlavy deváté trestního řádu. Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu obsahuje demonstrativní výčet úkonů, jež je policejní orgán v rámci prověřování oprávněn provádět. Mimo těchto úkonů může policejní orgán používat také tzv. operativně pátrací prostředky (§ 158b až § 158e trestního řádu).

Podle § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu může policejní orgán vyžadovat vysvětlení od fyzických osob, právnických osob a státních orgánů. Konkrétní osoba je povinna se na výzvu policejního orgánu dostavit a vysvětlení podat. Pokud této výzvě nevyhoví, může být předvedena nebo jí může být policejním orgánem uložena pořádková pokuta. Za právnické osoby budou vysvětlení zpravidla podávat statutární orgány. Za státní orgány pak vedoucí či jiní zaměstnanci. Osoba podávající vysvětlení musí být před výsledkem řádně poučena o povinnosti vypovídat pravdu a nic nezamlčet včetně odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje (samozřejmě s výjimkou podezřelého), o institutu státem uložené či uznané povinnosti mlčenlivosti, o právu odepřít vysvětlení, pokud by jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám uvedeným v § 100 odst. 2 trestního řádu, o možnosti poskytnout osobě podávající vysvětlení ochranu podle § 55 odst. 2 trestního řádu a o právu na právní pomoc advokáta při podávání vysvětlení. O obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, se sepíše úřední záznam podle § 158 odst. 5 trestního řádu. Ten slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudy k úvaze, zda takový důkaz provede. Obecně platí, že takový úřední záznam o podání vysvětlení nelze v řízení před soudem použít jako důkaz. Z tohoto pravidla platí jediná výjimka, a to ustanovení § 314d odst. 2 trestního řádu, podle kterého lze v hlavním líčení ve zjednodušeném řízení takové úřední záznamy číst, pokud s tím státní zástupce a obviněný souhlasí. Dále trestní řád stanoví, že je-li ten, kdo podal vysvětlení, později vyslýchán jako svědek nebo obviněný, nemůže mu být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah. Má-li výpověď osoby podávající vysvětlení povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, postupuje policejní orgán podle § 158 odst. 8 trestního řádu a takovou osobu vyslechne za podmínek § 158a trestního řádu (tedy za účasti soudce) v procesním postavení svědka a sepíše o tom protokol.

Vzhledem k tomu, že úřední záznamy dle § 158 odst. 5 trestního řádu jsou v trestním řízení, až na výše uvedenou výjimku, nepoužitelné jako důkaz, musí být s ohledem na závažnost a složitost věci, předpokládanou délku přípravného řízení a v neposlední řadě i osobu podávající vysvětlení, vždy pečlivě zvažováno, zda se nejedná o neodkladný a neopakovatelný úkon a není tedy na místě postup podle § 158 odst. 8 trestního řádu.

Policejní orgán je dále oprávněn vyžadovat podle § 158 odst. 3 písm. b) trestního řádu od příslušných orgánů odborná vyjádření a, je-li toho k posouzení věci třeba, též znalecké posudky. Odborná vyjádření lze požadovat především od znalců, ale i fyzických osob, právnických osob i jiných subjektů, které mají k podání odborného vyjádření potřebné předpoklady. Může jít o různé lékařské zprávy, ocenění hodnoty věcí apod. Odborná vyjádření mají povahu listinného důkazu. Trestní řád nevylučuje, aby i ve fázi před zahájením trestního stíhání byl ve věci vypracován znalecký posudek, pokud je toho pro posouzení věci třeba. Přitom se postupuje podle obecných ustanovení o přibrání znalce (§ 105 až 111 trestního řádu). Takový znalecký posudek je v zásadě použitelný i v dalších fázích trestního řízení, a to bez ohledu na to, zda šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Znalec přibráný v rámci postupu před zahájením trestního stíhání může vycházet při vypracování znaleckého posudku samozřejmě jen z podkladů, které byly v rámci prověřování opatřeny, tedy i z úředních záznamů o podaných vysvětleních. Pokud by později došlo ke změně v podkladech pro vypracování znaleckého posudku (včetně zmíněných úředních záznamů), musí na tuto okolnost znalec reagovat stejně, jako když dojde ke změně ve svědecké výpovědi nebo v jiném v průběhu trestního řízení opatřeném důkazem.⁴⁴ Obviněný i ostatní oprávněné osoby mohou vznést vůči znaleckému posudku kdykoli v rámci dalšího průběhu řízení námitky ve smyslu § 105 odst. 3 trestního řádu.

Policejní orgán může na základě ustanovení § 158 odst. 3 písm. c) trestního řádu rovněž obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály. Může se jednat např. o účetní doklady, revizní zprávy, různé smlouvy apod. Dále půjde především o spisy a materiály týkající se předchozího trestního nebo přestupkového řízení, včetně pravomocných rozhodnutí.

---

⁴⁴ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1208-1209

Ohledání věci a místa činu, ke kterému je policejní orgán oprávněn podle § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu, je velmi obecně upraveno v ustanovení § 113 trestního řádu, přičemž podrobnější úpravu obsahují příslušné předpisy týkající se činnosti a výkonu konkrétních pravomocí policie. Ohledání je policejní úkon kriminalisticko-technické povahy a souvisí s ním i zajišťování stop trestného činu (mechanoskopických, trasologických, daktyloskopických, biologických apod.). Ohledáním místa činu se zjišťuje a dokumentuje situace na místě činu, stav místa činu a přítomnost věcí či různých objektů. Součástí ohledání místa činu je zpravidla náčrtek místa činu a fotodokumentace, popř. videodokumentace. Protokol o ohledání včetně příloh musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání. Zároveň se v rámci ohledání místa činu zajistí veškeré stopy trestného činu a předměty, které mohou mít pro objasnění věci význam. Zvláštní pozornost je třeba věnovat ohledání především u dopravních nehod, kde jsou zajišťovány stopy vzniklé pohybem vozidla, nárazem vozidla na určitou překážku a další stopy a je nezbytné, aby byla přesně zjištěna a zakreslena poloha vozidel, těl a jiných předmětů, řádně zadokumentováno poškození vozidel a podrobně popsáno místo nehody (stav pozemní komunikace, přehlednost v místě nehody, viditelnost apod.). Ohledání má v praxi velmi často povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu a bezprostředně předchází sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

Policejní orgán je podle § 158 odst. 3 písm. e) trestního řádu rovněž oprávněn vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 trestního řádu provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru biologického materiálu. Podle § 114 odst. 2 trestního řádu je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jíž se takový úkon týká, může provést i osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Policejní orgán vyžaduje provedení zkoušky krve nebo jiného obdobného úkonu (např. odběr moči, vzorku vlasů, ochlupení apod.), pouze je-li to potřebné provést k důkazu. Provedení těchto úkonů je povinna strpět „osoba, o kterou

jde“ (tj. osoba, proti které se řízení vede, svědek, poškozený, osoba podávající vysvětlení či jakákoli jiná osoba).⁴⁵

Policejní orgán rovněž v rámci postupu před zahájením trestního stíhání může pořizovat zvukové a obrazové záznamy, snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků trestného činu [§ 158 odst. 3 písm. f) trestního řádu]. Toto ustanovení trestního řádu policejnímu orgánu umožňuje provést uvedené úkony jen tehdy, pokud je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků trestného činu. Zatímco úkony směřující ke zjištění totožnosti osoby se budou zpravidla týkat osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, tak úkony k zajištění stop a následku trestného činu budou uplatňovány především u osoby poškozeného.

Významným oprávněním policejního orgánu je podle § 158 odst. 3 písm. g) trestního řádu oprávnění policejního orgánu zadržet za podmínek § 76 trestního řádu podezřelou osobu. Policejní orgán podle § 76 odst. 1 může zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu tehdy, je-li dán některý z důvodů vazby (§ 67 trestního řádu) a jedná-li se o naléhavý případ. Obecně platí, že k zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce, kterému policejní orgán předloží odůvodněnou písemnou žádost spolu se spisovým materiálem. Státní zástupce po přezkoumání spisového materiálu rozhodne o udělení souhlasu k zadržení konkrétní osoby podezřelé, pokud jsou pro takový postup splněny všechny zákonné podmínky. Bez předchozího souhlasu státního zástupce může policejní orgán zadržet osobu podezřelé jen v takovém případě, pokud věc nesnese odkladu a zároveň nelze souhlasu předem dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižena při trestném činu nebo zastížena na útěku. I v tomto případě však státní zástupce následně přezkoumá, zda byly pro takový postup policejního orgánu splněny všechny zákonné předpoklady. Policejní orgán, který provedl zadržení, je povinen zadrženou osobu vyslechnout a sepsat o tomto úkonu protokol, který následně doručí státnímu zástupci spolu s návrhem na vzetí do vazby a dosud shromážděným spisovým materiálem, pokud nerozhodne o propuštění zadrženého na svobodu (bylo-li podezření

---

⁴⁵ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 236

výslechem rozptýleno nebo odpadnou-li důvody zadržení z jiné příčiny). Výslech musí policejní orgán zaměřit jak na skutkové okolnosti činu, pro který se trestní řízení vede, tak i na vazební důvody. Státní zástupce po prostudování věci buď nařídí propuštění zadržené osoby na svobodu, nebo zadrženého odevzdá spolu s návrhem na vzetí do vazby a spisovým materiálem ve lhůtě 48 hodin od zadržení příslušnému soudu, jinak musí být zadržená osoba propuštěna na svobodu. Uvedená lhůta počíná běžet od okamžiku omezení osobní svobody podezřelého. Ještě před podáním návrhu na vzetí do vazby soudu však musí být proti osobě podezřelé ze spáchání trestného činu řádně zahájeno trestní stíhání a proveden výslech obviněného, neboť do vazby lze vzít pouze osobu v procesním postavení obviněného. Zadržená osoba má obdobná práva jako obviněný (nemůže však nahlížet do spisu a nemá právo žádat, aby jí byl obhájce ustanoven – může si ho však zvolit). Soudce je povinen zadrženou osobu vyslechnout a do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce rozhodnout o jejím propuštění na svobodu nebo o jejím vzetí do vazby. Zadržení není na překážku, jsou-li zároveň s důvody vazby dány i negativní podmínky vazby uvedené v § 68 odst. 2 trestního řádu. Lze tedy zadržet i osobu podezřelou ze spáchání některého trestného činu uvedeného v § 68 odst. 2 trestního řádu a o takovém činu pak případně konat i zkrácené přípravné řízení. Při zadržení však musí plynout důvod vazby z nějakých konkrétních skutečností, nestačí, že se policista jen bez jakéhokoliv objektivního podkladu domnívá, že je dán některý z důvodů vazby. V praxi se to často odehrává tak, že osoba podezřelá je přistižena při trestném činu (např. pokusu o vloupání do auta) a je automaticky zadržena. Bez dalšího tu však žádný z důvodů vazby dán není (např. prokáže-li osoba podezřelá svou totožnost, popř. vydá odcizenou věc, vyjádří ochotu se později dostavit k podání vysvětlení a při lustraci v evidencích není zjištěno, že by šlo o osobu trestanou, hledanou nebo o osobu, proti níž je vedeno nějaké trestní řízení, pak zde žádný z důvodů vazby dán není).⁴⁶

Podle § 158 odst. 3 písm. h) trestního řádu je policejní orgán oprávněn činit rozhodnutí a opatření podle § 78 až 81 trestního řádu. Každý, kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, je povinen ji na vyzvání předložit orgánu činnému v trestním řízení (§ 78 trestního řádu). Jedná se o tzv. povinnost k vydání věci, neboli

---

⁴⁶ Klapal, V.: *Zadržení osoby podezřelé (vybrané problémy)*. Trestní právo, 2006, č. 7-8, s. 44-45

ediční povinnost. Vyzvat určitou osobu k vydání věci v průběhu přípravného řízení může policejní orgán, ale i státní zástupce. Osoba, která má věc u sebe (nemusí jít o vlastníka věci) je povinna této výzvě vyhovět a věc příslušnému orgánu činnému v trestním řízení vydat. Věcí důležitou pro trestní řízení může být jakýkoli věcný nebo listinný důkaz ve smyslu § 112 odst. 1, 2 trestního řádu. Nebude-li povinnou osobou věc důležitá pro trestní řízení na vyzvání vydána, může mu být na příkaz orgánu činného v trestním řízení odňata (§ 79 trestního řádu). Policejní orgán potřebuje k vydání příkazu k odnětí věci předchozí souhlas státního zástupce, pokud nejde o případ, kdy věc nesnese odkladu a nelze předchozího souhlasu dosáhnout. Provedením odnětí věci je zpravidla pověřován policejní orgán a k odnětí věci se přibere nezúčastněná osoba. Postup orgánů činných v trestním řízení při vracení vydané nebo odňaté věci pak upravují § 80 a 81 trestního řádu. Ustanovení § 79a až 79f trestního řádu upravují zajištění peněžních prostředků na bankovním účtu nebo na účtu spořitelního a úvěrního družstva, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, zajištění jiné majetkové hodnoty a zajištění náhradní majetkové hodnoty. Všechny tyto zajišťovací instituty mají společné znaky spočívající především v tom, že zajišťovaná hodnota (peněžní prostředky na bankovním účtu, zaknihované cenné papíry, nemovitost, jiná majetková hodnota) musí mít určitou souvislost se spácháním trestného činu. Jinými slovy tyto instituty lze použít tehdy, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že taková hodnota je určena ke spáchání trestného činu, byla k jeho spáchání užita nebo je výnosem z trestné činnosti. Rozhodnutí o zajištění některé z uvedených hodnot může v přípravném řízení vydat státní zástupce a s jeho předchozím souhlasem též policejní orgán (v naléhavých případech není předchozího souhlasu třeba). Pouze o zajištění zaknihovaných cenných papírů nemůže v přípravném řízení rozhodnout policejní orgán, ale jedine státní zástupce. Všechny tyto zajišťovací instituty slouží k zajištění konkrétní věci či jiné hodnoty pro účely pozdějšího rozhodování o uložení trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, popř. ochranného opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Na základě § 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu je policejní orgán oprávněn provádět neodkladné a neopakovatelné úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu, pokud jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést (§ 160 odst. 4 trestního řádu). Povahu úkonu jako neodkladného nebo neopakovatelného je třeba posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu. V úvahu je třeba vzít i to, že policejní orgán je oprávněn naznačené úkony provádět, jen pokud jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení. To se týká jednak případů, kdy ve věci koná řízení jiný policejní orgán, než policejní orgán Policie České republiky (některé z neodkladných úkonů nejsou oprávněny pověřené orgány Vojenské policie, Vězeňské služby, Bezpečnostní informační služby a pověřené celní orgány konat – k jejich provedení jsou výlučně oprávněny orgány Policie České republiky). Jednak případů, kdy provedení určitého nebo neopakovatelného úkonu patří do pravomoci státního zástupce (vydání souhlasu či povolení, a to popř. i dodatečně) nebo soudu (vydání rozhodnutí či povolení – nikdy nepřichází v úvahu jeho vydání dodatečně).⁴⁷ Tak např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu provádí pro účely všech orgánů činných v trestním řízení pouze Policie České republiky a příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydává v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Zároveň zákon omezuje možnost použití tohoto institutu pouze je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřípustné.

Při postupu policejního orgánu podle § 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu však vždy musí jít o úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu, tedy úkony spočívající v zajištění osob a věcí [úkony podle § 76 a § 78 až 81 trestního řádu však mohou být s ohledem na ustanovení § 158 odst. 3 písm. g), h) trestního řádu v rámci prověřování prováděny bez ohledu na to, zda jde neodkladný či neopakovatelný úkon, či nikoliv]. Neodkladnými úkony mohou tedy být zejména domovní prohlídka (§ 82 odst. 1, § 83 trestního řádu), prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 82 odst. 2, § 83a trestního řádu),

---

⁴⁷ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 243-244

osobní prohlídka (§ 82 odst. 3, 4, § 83b trestního řádu), vstup do obydlí, jiných prostor a na pozemek (§ 83c trestního řádu), provádění důkazu v bytě, obydlí, jiných prostorách a na pozemku (§ 85c trestního řádu), zadržení, otevření, záměna a sledování zásilky (§ 86 až 87c trestního řádu), odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 trestního řádu), zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu (§ 88a trestního řádu) a dále podněty a návrhy státnímu zástupci k vydání předchozího souhlasu, příkazu či povolení a návrhy soudu k vydání určitého rozhodnutí. Patří sem i všechny úkony, k nimž policejní orgán potřebuje předchozí souhlas či povolení státního zástupce, byly-li provedeny bez takového souhlasu nebo povolení, neboť věc nesnesla odkladu a souhlas či povolení nebylo možné opatřit předem, a jde o některý z úkonů dle hlavy čtvrté trestního řádu. Nepatří sem tedy úkony podle hlavy páté upravující dokazování. Ustanovení § 158a trestního řádu stanoví podmínky za nichž může být proveden jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon výslech svědka či rekognice. Takové úkony provede policejní orgán na návrh státního zástupce za účasti soudce. Soudce odpovídá pouze za zákonnost provedení úkonu. Jen za tím účelem může do průběhu úkonu zasahovat. Soudci nepřísluší přezkoumávat, zda úkon, kterému je přítomen, je neodkladný či neopakovatelný. Návrh soudci na účast u neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je v praxi podáván státním zástupcem na základě informace policejního orgánu v pracovní době zpravidla písemně a v mimopracovní době telefonicky a později stvrzen písemně.⁴⁸ Výslech svědků za podmínek § 158a trestního řádu je v praxi využíván zejména při výslechu osob, které se trvale nezdržují na území České republiky a u nichž by byl pozdější výslech spojen se značnými obtížemi, při výslechu starších osob, nezletilých apod. Neodkladné a neopakovatelné úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání způsobem odpovídajícím trestnímu řádu, nemusí být, a někdy to z povahy těchto úkonů ani není možné, opakovány ve vyšetřování (§ 164 odst. 2 trestního řádu). Správné posouzení úkonu jako neodkladného nebo neopakovatelného je velmi důležité, aby se zabránilo jejich nadužívání nebo zneužívání. Závěr o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti je nutno učinit pro každý jednotlivý konkrétní případ zvlášť po zvážení a vyhodnocení všech konkrétních okolností. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného

---

⁴⁸ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 245

úkonu musí být vždy uvedeno, na základě jakých skutečností byl úkon vyhodnocen jako neodkladný nebo neopakovatelný.⁴⁹

Policejní orgán může před zahájením trestního stíhání provádět také výsledky svědků (i pokud nemá taková výpověď povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a není tedy prováděna za podmínek § 158a trestního řádu), a to postupem podle § 158 odst. 8 věty druhé trestního řádu. Takový výslech svědka policejní orgán provede tehdy, jestliže lze předpokládat, že další prověřování ve věci bude trvat delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho hrozí u vyslýchané osoby ztráta důkazní hodnoty výpovědi. Nebyly-li výsledky těchto osob provedeny po zahájení trestního stíhání znovu podle § 164 odst. 4 trestního řádu, nelze protokoly o jejich výslechu v hlavním líčení číst podle § 211 trestního řádu a lze je pouze předeštířit podle § 212 trestního řádu.

Státní zástupce se na fázi přípravného řízení před zahájením trestního stíhání podílí především výkonem svých dozorových oprávnění podle § 157 odst. 2 a § 174 trestního řádu. Policejní orgán je povinen postupovat při prověřování a objasňování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, v úzké součinnosti se státním zástupcem a řídit se jeho pokyny. Státní zástupce rovněž policejnímu orgánu uděluje předchozí souhlasy a povolení k provedení určitých úkonů, usměrňuje postup policejního orgánu a dbá na to, aby policejní orgán postupoval v trestním řízení bez průtahů a s plným šetřením základních práv a lidských svobod.

6.2.5 Operativně pátrací prostředky

Na rozdíl od tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou upraveny v § 72 až 77 ZoP (informátor, krycí prostředky, krycí doklad, zabezpečovací technika), jsou operativně pátrací prostředky, jejichž právní úpravu obsahují § 158b až 158f trestního řádu, resp. záznamy získané z jejich použití, využitelné jako důkaz (§ 158b odst. 3 trestního řádu). Takovými výstupy z použití operativně pátracích prostředků mohou být zejména zvukové a obrazové záznamy, ale i jiné záznamy

---

⁴⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 579-580

z použití dalších technických prostředků (počítačů, internetu apod.). Jde o záznamy získané přímo při používání konkrétního operativně pátracího prostředku a nikoli např. úřední záznamy vyhodnocující jejich použití. Operativně pátracími prostředky se rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Obecné podmínky použití operativně pátracích prostředků vymezuje § 158b odst. 2 trestního řádu tak, že jejich použití nesmí sledovat jiný zájem, než získání okolností důležitých pro trestní řízení. Zároveň toto ustanovení zavádí i subsidiaritu použití operativně pátracích prostředků v tom smyslu, že těchto institutů by mělo být použito jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Použití operativně pátracích prostředků je možné pouze u úmyslných trestných činů. Podle § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, se k trestní odpovědnosti za trestný čin vyžaduje úmyslné zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Vedle toho je ovšem celá řada trestných činů, které mohou být spáchány jak ve formě nedbalostní, tak ve formě úmyslné (např. trestný čin neoprávněné nakládání z osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku nebo zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku). Možnost spáchat určitý trestný čin v obou základních formách zavinění nabude výrazné důležitosti zejména pokud si uvědomíme, že při posuzování formy zavinění často nebude vycházeno z obžaloby ani z usnesení o zahájení trestního stíhání, ale pouze ze záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3, věta první trestního řádu. Při tomto náhledu, jelikož, jak judikoval Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 22.5. 2008, sp. zn. 5 Tz 8/2008, „totožnost skutku a totožnost dílčího útoku neznamena, že mezi dílčím útokem (skutkem) uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání a dílčím útokem (skutkem) popsáním v žalobním návrhu obžaloby musí být úplná shoda“, je třeba dbát ve velice zvýšené míře o to, aby ve zmíněném záznamu o zahájení úkonů trestního řízení byla velice precizně vyjádřena úmyslná forma spáchání daného skutku.⁵⁰ U těchto trestných činů tak před použitím konkrétního operativně pátracího prostředku musí být vždy zcela jasně dáno, že se jedná o úmyslnou formu zavinění na straně pachatele. K použití operativně pátracích prostředků jsou oprávněny pouze příslušné pověřené policejní

---

⁵⁰ Aulický, P.: *Materiální aspekty použití operativně pátracích prostředků*. Státní zastupitelství, 2009, č. 2, s. 23

orgány (především příslušné útvary Služby kriminální policie a vyšetřování – tzv. Útvary zvláštních činností a dále specializované policejní útvary s celorepublikovou působností). Není vyloučeno, že operativně pátrací prostředky budou použity až po zahájení trestního stíhání, event. až po podání obžaloby – v těchto případech se postupuje podle § 158f trestního řádu. Předseda senátu nepotřebuje návrh státního zástupce k rozhodnutí o použití operativně pátracího prostředku. V praxi jsou však operativně pátrací prostředky využívány především ve fázi před zahájením trestního stíhání, čemuž odpovídá i jejich zařazení v systematice trestního řádu.

Předstíraný převod podle § 158c trestního řádu spočívá v prodeji, koupi nebo jiném převodu konkrétního předmětu plnění, přičemž takový převod se musí týkat věci, jejíž držení je možné pouze na základě povolení nebo je nepřípustné, a nebo věci, která pochází z trestného činu nebo je ke spáchání trestného činu určena (může se jednat především o omamné a psychotropní látky, prekursory či jedy ve smyslu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů a zařízení na jejich výrobu, vojenský materiál včetně výbušnin, radioaktivní materiál, padělané peníze apod.). K předstíranému převodu potřebuje policejní orgán povolení státního zástupce. Nesnese-li věc odkladu, lze provést předstíraný převod i bez takového povolení, ale státní zástupce musí do 48 hodin na dodatečnou žádost policejního orgánu povolení udělit, jinak musí být provádění předstíraného převodu ukončeno.

Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Vždy se musí jednat o takové poznatky a informace, které jsou důležité pro objasňování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu. Metody sledování zahrnují jak fyzické sledování konkrétním příslušníkem policejního orgánu, a to i s využitím dalekohledů, přístrojů pro noční vidění apod., tak i sledování pomocí prostorových odposlechů či přístrojů umožňujících zjistit obsah písemnosti bez jejího otevření. Ustanovení § 158d odst. 1 věty druhé trestního řádu obsahuje pojistku k ochraně nerušeného práva obviněného na komunikaci se svým obhájcem – záznam ze sledování takové komunikace musí být bezvýjimečně zničen a poznatky takto získané nelze nijak použít.

Sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu můžeme rozdělit na tři základní typy. V první řadě se jedná o obecné sledování osob a věcí podle § 158d odst.

1 trestního řádu, aniž by o něm byly pořizovány záznamy uvedené v odstavci 2 nebo aniž by šlo o případy upravené v odstavci 3 (odstavec 1 upravuje i obecné podmínky a charakteristiku sledování). Sledování podle § 158d odst. 2 trestního řádu, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy ve smyslu § 158b odst. 3 trestního řádu, tedy záznamy pomocí technického zařízení o průběhu samotného úkonu, tj. v průběhu jeho provádění (arg. „...při kterém...“), a proto za takový záznam nelze považovat pozdější úřední záznam policisty, který úkon provedl a konečně sledování podle § 158d odst. 2 trestního řádu, které zasahuje do některých ústavně chráněných práv a svobod občanů (nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí). Tyto tři typy sledování se liší i z hlediska případného povolovacího režimu.⁵¹ Zatímco sledování podle prvního odstavce uvedeného ustanovení je plně v pravomoci příslušného policejního orgánu a není zde tedy žádná ingerence ze strany soudu, ale ani ze strany státního zástupce, tak ke sledování podle druhého odstavce citovaného ustanovení potřebuje policejní orgán povolení státního zástupce. I v tomto případě, nesnese-li věc odkladu, lze sledování zahájit bez takového povolení. Nicméně o povolení musí být ze strany policejního orgánu dodatečně požádáno a toto povolení musí být státním zástupcem uděleno ve lhůtě 48 hodin od počátku sledování.

Nejzávažnější zásah do základních lidských práv a svobod představuje sledování v režimu § 158d odst. 3 trestního řádu. V těchto případech je sledováním zasahováno do ústavně zaručené nedotknutelnosti obydlí a do listovního tajemství, příp. je prováděno zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, a proto zákon k použití takového operativně pátracího prostředku vyžaduje předchozího povolení soudce, přičemž toto povolení musí vždy předcházet zahájení sledování a je tedy striktně vyloučeno sledování bez takového povolení a až jeho dodatečné vydání. V praxi podává návrh na zahájení sledování dle § 158d odst. 3 trestního řádu státní zástupce, kterému vhodnost takového postupu signalizuje policejní orgán. Trestní řád však nevylučuje, aby návrh příslušnému soudu podal přímo policejní orgán. Při vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků. Zásahem do

---

⁵¹ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1243

nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků nelze nahrazovat zásahy, ohledně nichž je stanoven zvláštní režim v jiných ustanoveních trestního řádu, např. § 78, 79, 82, 83, 83a, 85c, § 86 až 87a, § 88 a 88a trestního řádu, kdy je třeba postupovat podle těchto speciálních ustanovení; úprava § 158d odst. 3 tato speciální ustanovení jen doplňuje z hlediska sledování osob a věcí. Týká se to nejen vydání a odnětí věci, domovní a osobní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků, zadržení a otevření zásilek, jejich záměny a sledování, ale i odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 a 88a trestního řádu.⁵² Do režimu sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 trestního řádu spadá rovněž použití např. prostorového odposlechu v pracovišti konkrétní osoby, tedy v zaměstnání, neboť dle zákoníku práce má zaměstnanec právo na určité soukromí v místě, kde vykonává práci (např. v kanceláři). Ve výše uvedených případech může být sledování osob a věcí provedeno i bez povolení státního zástupce či soudce, pokud osoba, do jejichž práv a svobod má být sledováním zasahováno, s tímto zásahem výslovně souhlasí.

Použití agenta je upraveno v § 158e trestního řádu. Především musí být vedeno trestní řízení buď o zvlášť závažném zločinu, přičemž podle § 14 odst. 3 trestního zákona jsou za zvlášť závažné zločiny považovány ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let, nebo pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pro trestný čin přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku, pro trestný čin podplácení podle § 332 trestního zákoníku, pro trestný čin nepřímého úplatkářství podle § 333 trestního zákoníku, a nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání je Česká republika vázána vyhlášenou mezinárodní smlouvou (např. Mezinárodní úmluva o potírání obchodu se ženami a dětmi, Trestněprávní úmluva o korupci, Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace a další). Agentem se rozumí příslušník Policie České republiky plnící úkoly uložené mu policejním orgánem a vystupující zpravidla se zastřením své skutečné identity. Použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního

---

⁵² Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1246

soudu. Činnost agenta se omezuje na dokumentování okolností trestné činnosti, protože v žádném případě nemůže aktivně spolupůsobit na vytváření skutkového děje a ovlivňovat konkrétní osoby tak, aby pojalý úmysl spáchat trestný čin. Tento tzv. zákaz provokace byl opakovaně judikován Ústavním soudem České republiky. Je nepřípustné, aby policejní orgány jako orgánu státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou pomáhaly. Je totiž nepřípustným porušením čl. 39 Listiny základních práv a svobod, pakliže jednání státních orgánů (Policie ČR) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu).⁵³ Tento zákaz provokace musí být respektován při použití všech druhů operativně pátracích prostředků dle trestního řádu, ale i při postupu policejního orgánu podle příslušných ustanovení ZoP.

6.2.6 Skončení prověřování

Policejní orgán je podle § 159 trestního řádu povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, ve lhůtách v tomto ustanovení uvedených (2 měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, 3 měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti senátu Okresního soudu a 6 měsíců, jde-li o věc patřící do příslušnosti Krajského soudu). Uvedené lhůty vždy běží od přijetí trestního oznámení nebo zjištění jiných skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Pokud policejní orgán prověřování ve shora uvedených lhůtách neskončí, je povinen písemně zdůvodnit, proč nebylo možné prověřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a jakou dobu bude prověřování ještě trvat. Státní zástupce může pokynem odlišně stanovit lhůtu ke skončení prověřování a rovněž změnit výčet úkonů, které mají být ve věci provedeny. Pokud není prověřování skončeno ani v takto prodloužené lhůtě, předloží policejní orgán spisový materiál státnímu zástupci s odůvodněným návrhem na prodloužení lhůty k prověřování. Státní zástupce přezkoumá spisový materiál a rozhodne o prodloužení lhůty, příp. vydá policejnímu orgánu pokyn k dalšímu postupu. Toto ustanovení trestního řádu zajišťuje, že policejní orgán je povinen postupovat

---

⁵³ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 547

v trestním řízení co nejrychleji, a pokud neskončí prověřování v zákonných lhůtách, musí tuto skutečnost státnímu zástupci řádně zdůvodnit. Případná nečinnost policejního orgánu může vyústit k použití některého z dozorových oprávnění státního zástupce.

Prověřování končí příslušným rozhodnutím policejního orgánu nebo státního zástupce. Takovým rozhodnutím může být odevzdání věci podle § 159a odst. 1 písm. a), b) trestního řádu, odložení věci podle § 159a odst. 1, 2, 3, 4, 5 trestního řádu a dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b trestního řádu. Prověřování rovněž končí zahájením trestního stíhání proti konkrétní osobě, tedy vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání.

Nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, ale je zde podezření, že se jedná o přestupek, jiný správní delikt nebo kázeňské či kárné provinění, policejní orgán nebo státní zástupce věc odevzdá orgánu, který je příslušný k jeho projednání. Pokud by však již byl takový přestupek nebo správní delikt promlčen dle příslušných právních předpisů správního práva (např. § 20 zákona č. 200/1990 Sb., přestupkového zákona), policejní orgán věc odloží podle § 159a odst. 1 věty první trestního řádu, neboť ve věci nejde o podezření z trestného činu (šlo o podezření ze spáchání přestupku či jiného správního deliktu), ale zároveň není důvod k postoupení věci (přestupek či jiný správní delikt je již promlčen a nelze jej tedy projednat). Nelze však akceptovat praxi, kdy policejní orgán věc pouze odloží podle § 58 odst. 3 písm. b) přestupkového zákona z důvodu, že přestupek nelze projednat (pro uplynutí promlčecí lhůty), neboť ve věci je vedeno trestní řízení a toto trestní řízení musí být ukončeno některým ze způsobů, které stanoví trestní řád a nikoli rozhodnutím dle právního předpisu správního práva – přestupkového zákona. V takovém případě by však policejní orgán neměl rozhodnout ani o odevzdání věci příslušnému orgánu, neboť tento orgán by věc tak či tak odložil. Jediný správný postup v těchto případech je tedy odložení věci dle § 159a odst. 1 trestního řádu. Obdobně to platí v případě, že nelze kázeňské či kárné provinění projednat pro uplynutí zákonné lhůty. Odevzdání věci se děje formou opatření, kdy proti takovému postupu není opravného prostředku. Pokud má však státní zástupce za to, že ve věci nebyl důvod k postoupení a bylo postupováno v rozporu se zákonem, může takové opatření policejního orgánu zrušit a dát policejnímu orgánu pokyn k pokračování v prověřování.

Nejde-li ve věci o podezření z trestného činu a jestliže není na místě věc vyřídit jinak, policejní orgán nebo státní zástupce věc odloží usnesením podle § 159a odst. 1 věty první trestního řádu. Takovým jiným vyřízením věci je shora uvedené odevzdání věci k projednání přestupku, jiného správního deliktu či kázeňského a kárného provinění. Podle tohoto ustanovení se tedy postupuje tehdy, jestliže se ve věci nejedná o podezření ze spáchání trestného činu, ale ani o podezření ze spáchání přestupku či jiného správního deliktu a ani se nejedná o kárné či kázeňské provinění, a nebo je takový přestupek či správní delikt promlčen či kázeňské a kárné provinění nelze projednat. Zároveň připadá v úvahu, za použití analogie, postup podle ustanovení § 159a odst. 1 věty první trestního řádu také tehdy, jestliže dojde k zániku trestnosti, resp. zániku trestní odpovědnosti jinak, než promlčením trestního stíhání (např. postupem ve smyslu ustanovení § 197 trestního zákoníku o účinné lítosti v případě přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku či zánikem trestní odpovědnosti u přípravy, pokusu a účastenství trestného činu podle § 20 odst. 3, 21 odst. 3 a 24 odst. 3 trestního zákoníku).

Státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání věc odloží usnesením podle § 159a odst. 2 trestního řádu, je-li trestní stíhání nepřípustné ve smyslu § 11 odst. 1 trestního řádu. Nepřípustnost trestního stíhání stanoví uvedené ustanovení trestního řádu v případě, že prezident republiky užije svého práva udělit milost nebo amnestii, je-li trestní stíhání promlčeno, jde-li o osobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, nebo o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu a takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán, jde-li o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná, zemřela-li osoba, proti které bylo trestní řízení vedeno, nebo byla-li tato osoba prohlášena za mrtvou, skončilo-li dřívější stíhání proti téže osobě a pro týž skutek pravomocným rozsudkem soudu nebo pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu o zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání nebo o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem, jiným správním deliktem nebo kárným proviněním, nebylo-li takové rozhodnutí v předepsaném řízení zrušeno, je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět a konečně stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Podle § 159a odst. 2 se postupuje tehdy,

vyšla-li nepřipustnost trestního stíhání najevo před zahájením trestního stíhání. Bylo-li již trestní stíhání zahájeno a policejní orgán či státní zástupce dospěje k závěru, že trestní stíhání je nepřipustné podle § 11 odst. 1 trestního řádu, postupuje podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu, tedy vydá usnesení o zastavení trestního stíhání, neboť odložení věci je institutem pouze v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

Odložení věci podle § 159a odst. 3 trestního řádu je vyjádřením zásady oportunitity v přípravném řízení, či přesněji v jeho fázi před zahájením trestního stíhání. Podle tohoto ustanovení postupuje policejní orgán nebo státní zástupce tehdy, když má za to, že trestní stíhání konkrétní osoby by v daném případě bylo neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) nebo b) trestního řádu. Příslušný orgán v případě tohoto rozhodnutí dospěl zpravidla na základě postupu podle § 158 odst. 3 trestního řádu k závěru, že osoba, již se týká podnět k trestnímu stíhání, sice spáchala trestný čin, avšak její trestní stíhání by bylo vzhledem k okolnostem případu neúčelné, neboť je tu některý z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 písm. a), b) trestního řádu, který by jinak vedl po zahájení trestního stíhání k jeho zastavení.⁵⁴ Policejnímu orgánu a státnímu zástupci je zde tedy umožněno, aby věc fakultativně odložil pro neúčelnost ještě před zahájením trestního stíhání. Důvodem pro takový postup může být buď skutečnost, že trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl podezřelému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne (§ 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu), nebo skutečnost, že o skutku podezřelého již bylo rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující (§ 172 odst. 2 písm. b) trestního řádu).

Státní zástupce (nikoli však policejní orgán) může věc odložit podle § 159a odst. 4 trestního řádu, jestliže z výsledků prověřování vyplývá, že nastaly okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu, tedy jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování podezřelého po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. I v tomto

---

⁵⁴ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1271

případě jde o postup fakultativní a je pouze na státním zástupci, zda shledal podmínky pro odložení věci dle § 159a odst. 4 trestního řádu. Zohledňuje se zde přístup pachatele po spáchání trestného činu a umožňuje se, aby u trestných činů menší závažnosti, za splnění podmínky dosažení účelu trestního řízení, nebylo zahajováno trestní stíhání a trestní řízení tím skončí. Tento postup by však měl přicházet v úvahu jen ve zcela jasně odůvodněných případech. Pokud by ve věci existovaly pochybnosti o přístupu pachatele, bude zřejmě vhodnější použít některého z tzv. odklonů.

Státní zástupce nebo policejní orgán věc odloží též tehdy, pokud se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání, a to podle ustanovení § 159a odst. 5 trestního řádu. Pokud později odpadnou důvody, pro které došlo k odložení věci, a zjistí se nové důkazy, lze zahájit trestní stíhání (§ 160 odst. 1 trestního řádu) konkrétní osoby pro stejný skutek. Předchozí usnesení o odložení věci není třeba rušit, neboť se vydáním nového rozhodnutí stane právně neúčinným.⁵⁵ Vydání usnesení o odložení věci dle § 159a odst. 5 trestního řádu připadá v úvahu v tom případě, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že došlo k jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu, avšak přes provedení všech dostupných úkonů nebylo možno odhalit pachatele nebo zjištěné skutečnosti dostatečně neodůvodňují závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou. Rozhodnout podle § 159a odst. 5 trestního řádu však může policejní orgán nebo (státní zástupce) pouze tehdy, pokud zjistil v souladu s § 2 odst. 5 trestního řádu skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro své rozhodnutí. V praxi podle § 159a odst. 5 trestního řádu postupují policejní orgány, pokud prověřování nevedlo ke zjištění pachatele trestného činu, neboť právě policejní orgány vedou prověřování. I v tomto případě však podléhá takové rozhodnutí policejního orgánu přezkumu státního zástupce, který posoudí, zda policejní orgán učinil veškeré dostupné kroky a vyhodnotil všechny skutečnosti ke zjištění pachatele.

Usnesení o odložení věci musí být doručeno poškozenému, pokud je znám a tento má proti němu možnost podat stížnost. Policejní orgán je rovněž povinen doručit usnesení o odložení věci do 48 hodin od jeho vydání státnímu zástupci, který přezkoumá zákonnost a důvodnost vydání takového usnesení. V úvahu tedy připadá jak

---

⁵⁵ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 261

přezkum usnesení o odložení věci ke stížnosti poškozeného, tak i přezkum tohoto usnesení a případný postup podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu. V prvním případě rozhoduje státní zástupce o stížnosti poškozeného dle příslušných ustanovení trestního řádu (§ 141 a násl. trestního řádu), zatímco v druhém případě může usnesení policejního orgánu o odložení věci zrušit z vlastního podnětu jako nezákonné či neodůvodněné podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu, přičemž je vázán lhůtou 30 dnů od jeho doručení. Usnesení o odložení věci dle § 159a trestního řádu je rozhodnutím, které nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (§ 11 odst. 1 písm. f) až h) trestního řádu). I kdyby takové usnesení vydané policejním orgánem státní zástupce nezrušil ve lhůtě 30 dnů od jeho doručení státnímu zástupci podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu a nezrušil je ani z podnětu stížnosti včas podané oprávněnou osobou, může vydat i po uplynutí této doby pokyn k pokračování prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 157 odst. 2 věta první trestního řádu).⁵⁶ V takovém případě se v prověřování pokračuje a policejní orgán provede další úkony dle doplňujícího pokynu státního zástupce. Nicméně není vyloučeno, že i po provedení dalších úkonů a doplnění spisového materiálu bude ve věci opět postupováno dle § 159a, tedy že bude věc odložena a nebude zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě. Zrušení usnesení o odložení věci v této 30 denní lhůtě je odůvodněno požadavky právní jistoty. V této lhůtě by mělo být přistoupeno ke zrušení usnesení o odložení věci vydaného policejním orgánem tehdy, shledá-li státní zástupce po jeho přezkoumání, že usnesení je nezákonné nebo neodůvodněné. Půjde-li o ostatní taková rozhodnutí či opatření policejního orgánu, lhůta 30 dnů se neuplatní.⁵⁷

V prověřování může být také vydáno rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání podle § 159b trestního řádu. Dočasné odložení trestního stíhání je výjimkou ze zásady legality (§ 2 odst. 3 trestního řádu). Institut dočasného odložení trestního stíhání má umožnit oddálení trestního stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 trestního řádu, jestliže je to třeba z hlediska objasnění určité trestné činnosti nebo zjištění

---

⁵⁶ Fenyk, J., Havlík, T., Růžicka, M.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 559

⁵⁷ Růžicka, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 565

pachatelů.⁵⁸ Policejní orgán (nebo státní zástupce, kterého k tomu opravňuje § 157 odst. 2 písm. c) trestního řádu) může dočasně odložit trestní stíhání, jestliže to je třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů, a to na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce. K takovému rozhodnutí potřebuje policejní orgán souhlas státního zástupce – v praxi se obvykle k tomuto kroku přistupuje za součinnosti a po konzultaci se státním zástupcem. Rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání má formu opatření. Institut odložení trestního stíhání tak umožňuje z taktických důvodů počkat se zahájením trestního stíhání konkrétní osoby do doby, než bude komplexněji objasněna a rozkryta organizovaná trestná činnost. Trvají-li důvody, pro které bylo trestní stíhání dočasně odloženo, může státní zástupce na návrh policejního orgánu vyslovit souhlas s prodloužením lhůty dočasného odložení trestního stíhání, a to i opakovaně.

Prověřování končí, pokud příslušný policejní orgán vydá usnesení o zahájení trestního stíhání, čímž počíná fáze vyšetřování. Trestní stíhání se dle § 160 odst. 1 trestního řádu zahájí tehdy, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 trestního řádu zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a že jej spáchala určitá osoba. Policejní orgán, který vedl prověřování, buď spisový materiál předloží policejnímu orgánu, který je oprávněn vydat usnesení o zahájení trestního stíhání a konat vyšetřování, nebo sám zahájí trestní stíhání a vyšetřování, je-li k tomu oprávněn.

6.3 Státní zástupce a policejní orgán ve stadiu po zahájení trestního stíhání

Druhým stadiem přípravného řízení trestního je úsek bezprostředně následující po zahájení trestního stíhání, který se nazývá vyšetřování. Podle § 161 odst. 1 trestního řádu se vyšetřováním označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby. Vyšetřování můžeme rozlišit na dva druhy, a to na standardní vyšetřování v rámci standardního přípravného řízení, které se koná o všech trestných činech, o nichž řízení

---

⁵⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 713

koná v prvním stupni okresní soud, a které je právně vymezené v prvním a druhém oddílu hlavy desáté trestního řádu v § 160 až 167 trestního řádu a na rozšířené vyšetřování, které se koná v rámci tzv. rozšířeného přípravného řízení o trestných činech, o nichž řízení koná v prvním stupni krajský soud, a které je právně vymezené v třetím oddílu hlavy desáté trestního řádu nazvané zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů (§ 168 až 170 trestního řádu).

Nestanoví-li zákon jinak, vyšetřování konají útvary Policie České republiky (§ 161 odst. 2 trestního řádu). Takovými útvary v rámci Policie České republiky jsou příslušné složky Služby kriminální policie a vyšetřování policie České republiky včetně útvarů s celorepublikovou působností (Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování a Útvar odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování). Výjimečně mohou konat vyšetřování i jiné útvary Policie České republiky (např. při uplatnění postupu podle § 179f odst. 2 písm. b) trestního řádu). Vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vojenské policie, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo příslušníky Vojenského zpravodajství koná státní zástupce (k tomu blíže viz. kapitola 6.4). Vyšetřování může konat i kapitán lodi při dálkových plavbách o trestných činech spáchaných na této lodi (§ 161 odst. 5 trestního řádu). Ve vyšetřování postupuje příslušný orgán konající vyšetřování tak, že shromažďuje podklady a provádí důkazy v rozsahu nezbytném k objasnění všech základních skutečností důležitých pro meritorní rozhodnutí ve věci. V průběhu vyšetřování postupuje tento orgán z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 164 odst. 1 trestního řádu). Přitom postupuje způsobem uvedeným v § 158 odst. 3 a 4 trestního řádu a provádí i další úkony podle hlavy čtvrté. Ve vyšetřování je také rozšířena možnost výsledku osob v procesním postavení svědka. Obecně lze říci, že ve vyšetřování jsou důkazy nejen vyhledávány, ale i prováděny, a to ve větší míře než v rámci prověřování, přičemž se jedná zejména o výsledky svědků. Nicméně těžiště dokazování stále spočívá na řízení před soudem. Policejní orgán

postupuje ve vyšetřování zcela samostatně, kromě případů, kdy je podle trestního řádu třeba k provedení nějakého úkonu souhlasu státního zástupce, a činí všechna rozhodnutí o postupu ve vyšetřování a o provádění vyšetřovacích úkonů samostatně, přičemž je také plně odpovědný za jejich zákonné a včasné provedení. Rovněž je povinen řídit se případnými pokyny státního zástupce.

Základním účelem stadia vyšetřování je tedy shromáždění podkladů a zadokumentování všech významných okolností trestného činu tak, aby mohlo být učiněno kvalifikované meritorní rozhodnutí v přípravném řízení. Státní zástupce vykonává nad postupem orgánu konajícího vyšetřování dozor nad zachováváním zákonnosti a využívá svých dozorových oprávnění k usměrňování postupu při vyšetřování. Řádným výkonem dozorových oprávnění při vyšetřování státní zástupce rovněž zajišťuje, že spisový materiál bude dostatečným podkladem pro učinění konečného rozhodnutí v přípravném řízení. Dozor státního zástupce by měl být zvláště intenzivní ve vyšetřování, protože v této fázi je již řízení směřováno proti konkrétní osobě, proti níž mohou být používány velmi závažné zásahy, např. vazba.⁵⁹ V praxi je tedy dozoru nad vyšetřováním věnována ze strany státního zastupitelství větší pozornost a průběh a směřování vyšetřování je usměrňováno prostřednictvím pokynů policejnímu orgánu. Pouze státní zástupce činí rozhodnutí, kterým vyšetřování končí, zejména podává příslušnému soudu obžalobu na obviněného, proti kterému bylo trestní řízení vedeno. Dále může státní zástupce rozhodnout o použití některého z tzv. odklonů, zastavit nebo přerušit trestní stíhání či rozhodnout o postoupení věci.

6.3.1 Zahájení trestního stíhání, usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho přezkum státním zástupcem

Trestní stíhání se zahájí, nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala konkrétní osoba a není-li dán důvod pro postup dle § 159a odst. 2, 3 nebo 4 trestního řádu nebo § 159b trestního řádu. Pro zahájení trestního stíhání však postačí pouze vyšší stupeň pravděpodobnosti, že byl spáchán konkrétní trestný čin určitou osobu. Musí jít o vyšší stupeň pravděpodobnosti, než jaký postačuje policejnímu

---

⁵⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 594

orgánu k zahájení úkonů trestního řízení, ale zároveň nemusí jít o takový stupeň pravděpodobnosti, jaký je vyžadován pro podání obžaloby státním zástupcem nebo dokonce pro vydání odsuzujícího rozsudku soudem. Nepostačuje všeobecné podezření z trestné činnosti nepodložené konkrétními skutečnostmi. Rozhodnutí o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu není pochopitelně rozhodnutím o vině, ale pouze počátkem trestního stíhání, v rámci kterého bude prováděno další dokazování až do konečného rozhodnutí ve věci buď v přípravném řízení, nebo v řízení před soudem. Někteří autoři mluví o prahu podezření dostatečném k zahájení trestního stíhání. Hodnota tohoto prahu nemůže být stanovena příliš nízko – to by vedlo k velkému podílu stíhání nevinných osob a k častému zastavování trestního stíhání. Nesmí však být stanovena ani příliš vysoko – to by vedlo na jedné straně k tomu, že velký počet pachatelů by unikl trestní odpovědnosti, protože by nebylo možno v přípravném řízení shromáždit dostatek usvědčujících důkazů, na druhé straně pak k tomu, že policie by bez zahájení trestního stíhání shromažďovala důkazy „za zády“ podezřelého, který by pak nemohl využít práv náležejících obviněnému. Zahájení trestního stíhání přichází v úvahu i na podkladě poznatků obsažených ve spise, jež nemají povahu důkazů použitelných v řízení před soudem.⁶⁰

Trestní stíhání zahajuje příslušný policejní orgán nebo státní zástupce, a to formou usnesení o zahájení trestního stíhání, přičemž proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin rovněž státnímu zástupci a obhájci. Účinky zahájení trestního stíhání, tj. sdělení obvinění určité osobě, proti níž se řízení vede, nastávají okamžikem, kdy usnesení o zahájení trestního stíhání je oznámeno osobě, která je obviněna, tj. zpravidla kdy je opis usnesení o zahájení trestního stíhání doručen obviněnému, a to do vlastních rukou bez možnosti tzv. náhradního doručení.⁶¹

Trestní stíhání se vždy vede proti konkrétní osobě – obviněnému. Představuje významný zásah do života konkrétní osoby a je s ním spojena i možnost zásahů do základních práv a svobod jednotlivce. Zahájení trestního stíhání znamená, že trestní

---

⁶⁰ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 445-446

⁶¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 453

stíhání je možné vést proti určité osobě pro určitý skutek, který naplňuje znaky určitého trestného činu, a že proti osobě, proti které se trestní stíhání vede, je možné použít procesních prostředků, které trestní řád umožňuje použít proti obviněnému. Obviněný může uplatnit všechna práva, která mu dává trestní řád (§ 33 trestního řádu). Obviněný má zejména právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a k důkazům o nich, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, nemá však povinnost vypovídat. Dále má právo činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky. Obviněný je oprávněn užívat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka má právo na tlumočníka. Obviněný si rovněž může zvolit obhájce a radit se s ním.

Usnesením o zahájení trestního stíhání je určen obsah dalšího trestního řízení a okruh osob obviněných ze spáchání trestné činnosti.⁶² V usnesení o zahájení trestního stíhání je poprvé závazně vymezen skutek, o kterém se trestní řízení vede a od této chvíle musí být zachována totožnost skutku nejen pokud jde o podání obžaloby či jiné meritorní rozhodnutí státního zástupce v přípravném řízení, ale i pokud jde o rozhodnutí soudu, neboť dle § 176 odst. 2 věty první trestního řádu obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání a dle § 220 odst. 1 trestního řádu může soud rozhodovat pouze o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. V usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu musí být konkrétním způsobem vyjádřeno, v jakých skutečnostech je spatřováno naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu, včetně subjektivní stránky. Nesplňuje-li usnesení o zahájení trestního stíhání tyto náležitosti, odporuje trestní stíhání obviněného ústavní zásadě stíhání jen ze zákonných důvodů a právu obviněného na obhajobu, což je závažná procesní vada, kterou nelze napravit v řízení před soudem a která je zákonným důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu.⁶³ Osoba, proti které se trestní řízení vede, se stává obviněným a může uplatňovat práva, která jí trestní řád dává (§ 33 trestního řádu). Zahájení trestního stíhání je rovněž nutnou podmínkou bez které nelze provádět určité úkony (např. vzetí

---

⁶² Jelinek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 453

⁶³ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 578

do vazby dle § 68 trestního řádu, zatčení dle § 69 trestního řádu, zadržení obviněného dle § 75 trestního řádu apod.).

Pokračuje-li obviněný v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek (§ 12 odst. 11 trestního řádu). Dalším účinkem zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě je ta skutečnost, že se přerušuje promlčecí doba promlčení trestní odpovědnosti podle § 34 trestního zákoníku.

Státní zástupce, poté co je mu doručeno usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost tohoto usnesení. Státní zástupce tak již na počátku trestního stíhání posoudí, zda byly dány důvody pro zahájení trestního stíhání konkrétní osoby a pokud shledá, že usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání nesplňuje všechny zákonné náležitosti může využít svého dozorového oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu a takové usnesení zrušit pro nezákonnost nebo neodůvodněnost a event. sám zahájit trestní stíhání nebo věc vrátit policejnímu orgánu s pokyny k doplnění. Pokud státní zástupce postupuje podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu, jde o přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání z úřední povinnosti týkající se zásadně každého takového usnesení jež může vzbuzovat pochybnosti, že bylo vydáno v souladu se zákonem. Naproti tomu v případě, kdy rozhoduje o přezkoumání usnesení o zahájení trestního stíhání na podkladě stížnosti podané oprávněnou osobou, postupuje podle § 149 trestního řádu. Zruší-li státní zástupce usnesení o zahájení trestního stíhání a nahradí je vlastním, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu a o této stížnosti by rozhodoval státní zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství. Naproti tomu zruší-li státní zástupce takové usnesení na podkladě podané stížnosti a rozhodne sám ve věci dle § 149 odst. 1 písm. a) trestního řádu, není proti takovému usnesení státního zástupce stížnost přípustná. Státní zástupce přezkoumává zejména jakým způsobem byl v usnesení o zahájení trestního stíhání popsán skutek, pro který se trestní řízení vede, včetně uvedení místa, doby a způsobu spáchání trestného činu a dostatečně jasného vyjádření subjektivní stránky. Skutek musí být ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání řádně popsán a konkretizován takovým způsobem, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Dále státní zástupce musí přezkoumat, zda

není dána některá z podmínek nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 trestního řádu a rovněž přezkoumá, zda takové usnesení bylo policejním orgánem řádně odůvodněno. Trestní stíhání má být zahájeno neprodleně poté, co jsou dány zákonné podmínky pro takový postup. Tím má být zabráněno prodlužování fáze prověřování, ve které nemůže osoba, proti níž se řízení vede, uplatnit v plném rozsahu svá práva a účinně se hájit. Státní zástupce může policejnímu orgánu vydat pokyn k zahájení trestního stíhání, má-li za to, že jsou splněny podmínky pro takový postup a policejní orgán dále vede prověřování.

Shora uvedené účinky zahájení trestního stíhání nenastávají, nesplňuje-li vydané usnesení o zahájení trestního stíhání uvedené náležitosti.

6.3.2 Úloha státního zástupce a policejního orgánu ve vyšetřování

Ve standardním vyšetřování koná vyšetřování příslušný policejní orgán a státní zástupce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v rámci vyšetřování (o vyšetřování konaném státním zástupcem a o tzv. rozšířeném vyšetřování srov. kapitoly 6.3.4. a 6.4.). Policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 89 odst. 1 trestního řádu). Přitom postupuje způsobem uvedeným v § 158 odst. 3 a 4 trestního řádu; provádí i další úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu s výjimkou těch, které je oprávněn provést pouze státní zástupce nebo soudce (§ 164 odst. 1 trestního řádu). Zjednodušeně řečeno postupuje policejní orgán ve vyšetřování stejným způsobem jako v rámci prověřování s tím rozdílem, že je oprávněn činit úkony dle hlavy čtvrté trestního řádu aniž by šlo o neodkladné a neopakovatelné úkony a dále je zde rozšířena možnost výslechu svědků. Policejní orgán tedy může vykonávat veškeré úkony uvedené v § 158 odst. 3, 4 trestního řádu a dále úkony vymezené v hlavě čtvrté trestního řádu (vydání a odnětí věci, zajištění peněžních prostředků na účtu, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti a zajištění jiné majetkové hodnoty, osobní prohlídka, domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, zadržení, otevření, záměna a sledování zásilky, odposlech a záznam telekomunikačního provozu) – ovšem vždy s příslušnou ingerencí soudu nebo státního

zástupce. Dále mohou být i v rámci vyšetřování použity tzv. operativně pátrací prostředky a mohou být vůči obviněnému využity závažné zajišťovací instituty, a to zadržení obviněného, zatčení obviněného a vzetí do vazby. Jinak policejní orgán postupuje ve vyšetřování samostatně a nese odpovědnost za řádný a zákonný postup ve vyšetřování a provedení všech vyšetřovacích úkonů. Rozsah skutečností, které bude třeba zjišťovat a objasňovat, často není zejména v okamžiku zahájení trestního stíhání přesně znám. Teprve v průběhu dalšího řízení se konkretizuje. To neznámá, že orgány činné v přípravném řízení mohou postupovat libovolně. Dokazování se vždy musí týkat skutku, pro který bylo sděleno obvinění, takže lze dokazovat jenom ty skutečnosti, které se mohou vztahovat k tomuto skutku. Nelze tedy vyhledávat skutečnosti a provádět důkazy o případném jiném skutku. Pokud se zjistí, že se obviněný dopustil dalšího skutku, který není uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání, je třeba postupovat podle § 160 odst. 1, 5 trestního řádu. Vyjde-li během vyšetřování najevo, že obviněný se dopustil dalšího skutku, je třeba ohledně tohoto skutku nově zahájit trestní stíhání tím, že se obviněnému sdělí obvinění pro nový (další skutek).⁶⁴ V průběhu vyšetřování musí být především objasněny skutečnosti, jejichž souhrn má dát odpověď na základní otázku, zda vyšetřovaná událost naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a zda tento trestný čin spáchal obviněný. Jsou to zejména skutečnosti naznačené v § 89 odst. 1 trestního řádu v návaznosti na § 2 odst. 5 trestního řádu. Z těchto ustanovení je třeba také vyvodit rozsah dokazování v přípravném řízení, který je především určen tím, že je nutno zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí státního zástupce ve smyslu § 171 až 173 trestního řádu nebo o podání obžaloby podle § 176 a 177 trestního řádu, příp. o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu či o narovnání a zastavení trestního stíhání podle § 309 trestního řádu.⁶⁵ Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí policejní orgán opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím příslušným ustanovením trestního řádu (§ 164 odst. 2 trestního řádu). Policejní orgán vyhledává a za stanovených podmínek i provádí důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či

---

⁶⁴ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 458-459

⁶⁵ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 340-341

neprospěch obviněného. I v rámci vyšetřování je kladem důraz především na vyhledávání důkazů a jejich zajišťování, nicméně v některých případech se ve vyšetřování důkazy také provádějí.

Ve vyšetřování je, oproti fázi před zahájením trestního stíhání, rozšířena možnost vyslýchat osoby v procesním postavení svědků na protokol o výsledku svědka. Výsledky svědků policejní orgán provádí tehdy, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon a dále jde-li o výslech osoby mladší patnácti let, výslech osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechně jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce. Jestliže byly před zahájením trestního stíhání provedeny výsledky svědků podle § 158 odst. 8 a lze-li takový úkon opakovat, policejní orgán jej na návrh obviněného buď provede znovu a obviněnému nebo obhájci umožní, aby se takového úkonu účastnil, nebo jej poučí o právu domáhat se osobního výsledku takového svědka v řízení před soudem (§ 164 odst. 4 trestního řádu). Použitelnost protokolů o výsledku svědků provedených v rámci přípravného řízení při řízení před soudem upravují § 211 a 212 trestního řádu ze kterých vyplývá, za jakých podmínek lze číst protokol o výpovědi svědka z přípravného řízení, popř. kdy lze takový protokol o jeho dřívější výpovědi předeštěřit. Ve vyšetřování musí být vždy vyslechnut obviněný tak, aby měl možnost se k obvinění vyjádřit, nicméně je oprávněn využít svého práva a k věci nevypovídat.

Podle § 165 odst. 1 trestního řádu policejní orgán může připustit účast obviněného na vyšetřovacích úkonech a umožnit mu klást otázky vyslýchaným svědkům. Zejména tak postupuje, jestliže obviněný nemá obhájce a spočívá-li úkon ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď. Policejní orgán *může* umožnit obviněnému zúčastnit se vyšetřovacích úkonů a klást svědkům otázky, navenek je tedy toto ustanovení formulováno fakultativně. Ve skutečnosti však jedině při splnění této podmínky lze zajistit použitelnost protokolů o těchto úkonech jako důkazu v řízení před

soudem, neboť ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je jako soudní důkaz využitelný jen takový protokol o úkonu v trestním řízení, který byl proveden s využitím práva obviněného na konfrontaci se svědkem ve formě možnosti být přítomen při úkonu, uplatnit své námitky, klást otázky vyslýcháným osobám a tím prověřovat věrohodnost a pravdivost konkrétního důkazu.⁶⁶ Jde o součást tzv. práva na spravedlivý proces. Naproti tomu obhájce obviněného je oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Vyšetřovacími úkony se rozumí především výsledky obviněného, svědků a znalců, rekonstrukce, vyšetřovací pokus, prověrka na místě a další úkony. Nespadá sem však použití tzv. operativně pátracích prostředků a jiné podobné úkony (např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu). Obhájce musí být o konání takových vyšetřovacích úkonů včas vyrozuměn, aby se jich mohl účastnit. Výjimka kdy není nutné přítomnost obhájce při úkonu zabezpečit je situace, kdy provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění obhájce o něm včas zajistit. Může tomu tak být zejména v odůvodněných případech při vydání a odnětí věci, domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků, prohlídce těla a jiném podobném úkonu, ohledání místa činu apod.

Státní zástupce vykonává nad vyšetřováním dozor nad zachováváním zákonnosti, v rámci kterého má vůči policejnímu orgánu celou řadu oprávnění. Státní zástupce může policejnímu orgánu dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, účastnit se provádění úkonů policejním orgánem, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování, vyžadovat od policejního orgánu spisy, zprávy, vracet věc policejnímu orgánu s pokyny k doplnění atd. Kromě těchto dozorových oprávnění plní státní zástupce rovněž důležitou roli i pokud jde o zásahy do základních práv a svobod spojené s použitím institutů dle trestního řádu, a to především pokud jde o zajišťovací instituty dle hlavy čtvrté trestního řádu a použití operativně pátracích prostředků, když buď uděluje policejnímu orgánu souhlas k určitému úkonu (např. předchozí souhlas se zajištěním peněžních prostředků na účtu u banky či zajištěním nemovitosti), sám vydává příslušné rozhodnutí (např. rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě v přípravném řízení, vyžádání údajů podléhajících bankovnímu tajemství podle § 8

---

⁶⁶ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 342

odst. 2 trestního řádu nebo nařízení sledování zásilky) nebo vykonává návrhová oprávnění vůči soudu (např. návrh na vzetí obviněného do vazby či návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce nebo příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků). Ačkoli vyšetřování vede a vyšetřovací úkony provádí především policejní orgán, není vyloučeno, že konkrétní vyšetřovací úkon (např. výslech klíčového svědka) provede státní zástupce. Nejvýznamnějším oprávněním státního zástupce je právo podat na obviněného obžalobu nebo vydat jiné meritorní rozhodnutí v přípravném řízení.

V rámci vyšetřování mohou být vůči obviněnému použity i závažné zajišťovací úkony, a to zadržení obviněného, jeho zatčení, vzetí do vazby a pozorování ve zdravotnickém zařízení za účelem vyšetření duševního stavu obviněného.

Policejní orgán je oprávněn zadržet obviněného podle § 75 trestního řádu. Jedná se o případy, kdy je dán některý z důvodů vazby (§ 67 trestního řádu) a pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě opatřit předem (např. obviněný byl zastížen na útěku). Policejní orgán o zadržení informuje státního zástupce a předá mu zadrženého obviněného tak, aby ve lhůtě 48 hodin od zadržení mohl být zadržený obviněný předán soudu spolu s návrhem na vzetí do vazby.

Jestliže je dán některý z důvodů vazby a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen (§ 69 trestního řádu). Příkaz k zatčení obviněného směřuje k tomu, aby byl obviněný policejními orgány vypátrán a zatčen, a poté ve lhůtě 24 hodin od zatčení dodán soudu, který příkaz k zatčení vydal, popř. nejbližšímu věcně příslušnému soudu. Soudce poté obviněného vyslechne a buď rozhodne o vzetí obviněného do vazby, nebo o jeho propuštění na svobodu. Příkaz k zatčení nemá formu usnesení a není proti němu přípustný opravný prostředek obdobně jako u jiných příkazů či nařízení soudu zasahujících do základních práv a svobod.

Státní zástupce má v přípravném řízení rovněž významná oprávnění pokud jde o rozhodování o vazbě. Trestní řád upravuje institut vazby v § 67 a násl. Do vazby lze vzít pouze obviněného, a to za splnění všech zákonem předpokládaných podmínek (musí být dán některý z důvodů vazby ve smyslu § 67 trestního řádu, musí jít o „vazební trestný čin“ ve smyslu § 68 odst. 2, 3 trestního řádu, musí být dostatečně

odůvodněn závěr, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchal obviněný a účelu tohoto zajišťovacího institutu nelze dosáhnout použitím jiných, mírnějších zajišťovacích prostředků). Vazba jako zajišťovací institut slouží k tomu, aby byla osoba obviněného k dispozici orgánům činným v trestním řízení pro účely trestního řízení a zároveň je jejím účelem zabránit obviněnému v maření nebo ztěžování objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, vyhýbání se trestnímu stíhání a zabránit obviněnému v opakování, pokračování či dokonání trestné činnosti. O vzetí obviněného do vazby rozhoduje vždy pouze soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V přípravném řízení tedy nemůže být obviněný vzat do vazby jinak, než na návrh státního zástupce, přičemž ten tak může učinit jak z vlastní iniciativy, tak i na základě podnětu policejního orgánu. Policejní orgán se na rozhodování o vazbě žádným způsobem nepodílí. Rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení, přičemž stížnost ve prospěch obviněného mohou podat rovněž osoby, které by v jeho prospěch mohly podat odvolání (§ 142 odst. 2 a § 247 odst. 2 trestního řádu). Státní zástupce je oprávněn především rozhodnout o propuštění obviněného na svobodu, má-li za to, že důvody a podmínky pro další trvání vazby nejsou dány (§ 72 odst. 1, 2 trestního řádu). Státní zástupce je dále oprávněn rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě, jestliže doba trvání vazby v přípravném řízení dosáhne tří měsíců dle § 71 odst. 3 trestního řádu a rozhoduje rovněž o dalším prodloužení vazby podle § 71 odst. 4 trestního řádu. O stížnosti proti rozhodnutí, kterým státní zástupce rozhodl o dalším trvání vazby, rozhoduje dle § 146a odst. 1 písm. a) trestního řádu soud.⁶⁷ Vyšetřování vazební trestní věci je policejní orgán povinen ukončit v co nejkratší době a s největším urychlením a to tak, aby byl předložen spisový materiál státnímu zástupci nejméně 15 dnů před uplynutím tří měsíců ode dne vzetí obviněného do vazby. Nelze-li vyšetřování ze závažných důvodů v uvedené tří měsíční lhůtě skončit, předloží policejní orgán státnímu zástupci spisový materiál spolu s návrhem na prodloužení doby trvání vazby, přičemž ve své zprávě uvede, proč nebylo možno vyšetřování ve lhůtě skončit a jaké úkony budou ještě provedeny. Státní zástupce je rovněž oprávněn propustit obviněného

---

⁶⁷ Otázkou, zda je vůbec z pohledu znění čl. 8 Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod přípustné, aby rozhodování o prodloužení vazby bylo svěřeno nejdříve státnímu zástupci a soudní záruka nastupovala teprve ve druhém sledu jen v případném opravném řízení, se zabýval m.j. článek JUDr. Bohumila Repíka, CSc.: K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 11, s. 290-293

na svobodu za současného nahrazení vazby zárukou, písemným slibem obviněného, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Podá-li obviněný žádost o propuštění z vazby na svobodu, může jí státní zástupce vyhovět a obviněného z vazby propustit, ale pokud státní zástupce takové žádosti nevyhoví, je povinen ji do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudu. Státní zástupce má však nejen oprávnění činit shora uvedená rozhodnutí o vazbě, ale současně má i právo podat stížnost proti vazebním usnesením soudu.

6.3.3 Skončení vyšetřování a rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování

Stejně jako ve stadiu před zahájením trestního stíhání jsou i pro skončení vyšetřování policejnímu orgánu stanoveny lhůty, ve kterých musí být vyšetřování skončeno. Podle § 167 odst. 1 trestního řádu je policejní orgán povinen skončit vyšetřování nejpozději do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce a do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu (v tzv. rozšířeném vyšetřování je pak tato lhůta stanovena na šest měsíců). Státní zástupce v rámci dozoru nad zachováváním zákonnosti ve vyšetřování rovněž dbá na to, aby vyšetřování bylo policejním orgánem skončeno v příslušných lhůtách a aby nedocházelo k neodůvodněným průtahům v trestním řízení. Pokud policejní orgán vyšetřování v zákonné lhůtě neskončí, je povinen tuto skutečnost státnímu zástupci zdůvodnit a uvést, které úkony je třeba ve věci dále učinit a jak dlouho bude vyšetřování ještě trvat. Státní zástupce je oprávněn svým pokynem změnit výčet úkonů, která má policejní orgán provést a stanovit odlišně lhůtu, po kterou má vyšetřování ještě trvat. Ustanovení § 167 odst. 3 trestního řádu pak ukládá státnímu zástupci povinnost v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci, přičemž podrobnosti upravuje čl. 10 Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení.

Významným institutem přípravného řízení je skončení vyšetřování (§ 166 trestního řádu). Policejní orgán k němu přikročí tehdy, uzná-li, že výsledky vyšetřování jsou dostatečné k podání obžaloby. Tehdy upozorní obviněného a jeho obhájce nejméně tři dny předem na možnost prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Obviněný a obhájce mají právo, nikoliv povinnost, se se spisem seznámit. Nevyužijí-li

tohoto práva, nebrání to ukončení vyšetřování.⁶⁸ Závěr policejního orgánu, že vyšetřování je skončeno a jeho výsledky postačují k podání obžaloby, musí být vždy učiněn v souladu se zásadou zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti jak ji upravuje § 2 odst. 5 věta první trestního řádu. Jde o neformální závěr či úvahu policejního orgánu, který však musí být podložen konkrétním obsahem spisového materiálu. K prostudování musí policejní orgán předložit obviněnému a jeho obhájci celý vyšetřovací trestní spis včetně příloh (např. i včetně připojených účetních a jiných dokladů, připojených soudních spisů, audiovizuálních záznamů některých vyšetřovacích úkonů, u nichž se na žádost uskuteční i projekce). K prostudování musí být poskytnuta přiměřená doba, v rámci níž se nejen studují spisy, ale dochází k poradám mezi obviněným a obhájcem zejména o návrzích na doplnění dokazování a musí jim být také umožněno učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Pokud policejní orgán nepovažuje učiněné návrhy na doplnění za nutné, odmítne je neformálním opatřením. O všech těchto úkonech učiní policejní orgán záznam ve spise.⁶⁹ Pokud by policejní orgán návrhu na doplnění dokazování vyhověl, resp. by jej shledal důvodným, doplní vyšetřování v rozsahu, v jakém to považuje za nutné, a poté znovu umožní obviněnému a obhájci prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění dokazování. Obdobně to platí i v těch případech, kdy byla věc ze strany státního zástupce vrácena policejnímu orgánu s pokyny k doplnění – obviněný a obhájce vždy musí být seznámeni s výsledky tohoto doplnění vyšetřování, tedy s výsledky nově provedených vyšetřovacích úkonů. Jestliže výsledky vyšetřování ukazují, že obžalobu nelze podat, a že bude muset být učiněno jiné rozhodnutí, není třeba obviněného a obhájce shora uvedeným postupem se spisem seznamovat. Po skončení vyšetřování policejní orgán předloží spisový materiál státnímu zástupci buď s návrhem na podání obžaloby, nebo s návrhem na učinění některého z rozhodnutí podle § 171 až 173 trestního řádu, tedy s návrhem na postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání či přerušení trestního stíhání, popř. s návrhem na rozhodnutí o některém z tzv. odklonů (podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu a schválení narovnání dle § 309 trestního řádu, popř. odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zákona č. 218/2003 Sb.,

---

⁶⁸ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 614

⁶⁹ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1351-1352

o soudnictví ve věcech mládeže). Policejní orgán při opatřování nezbytných podkladů pro uplatnění některého z odklonů zpravidla postupuje v součinnosti Probační a mediační službou. Policejní orgán nemůže sám rozhodnout o postoupení věci jinému orgánu nebo o zastavení či přerušení trestního stíhání.

Pouze státní zástupce je oprávněn k vydání konečného rozhodnutí ve věci po skončení vyšetřování. Poté co je státnímu zástupci předložen policejním orgánem spisový materiál s návrhem na podání obžaloby nebo na vydání jiného rozhodnutí ve věci, státní zástupce je povinen přezkoumat spisový materiál a učinit některé z rozhodnutí v přípravném řízení, popř. věc vrátit policejnímu orgánu s pokyny k doplnění. Pokud jsou v konkrétní věci dány zároveň důvody pro různá rozhodnutí podle § 171 až 173 trestního řádu platí zásada, že musí být vždy vydáno takové rozhodnutí, které je pro obviněného nejprůzlivější. Státní zástupce může především učinit meritorní rozhodnutí ve věci. Mezi taková rozhodnutí patří usnesení o postoupení věci jinému orgánu, usnesení o zastavení trestního stíhání a usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Všechna tato rozhodnutí po nabytí právní moci vytváří tzv. překážku věci rozhodnuté a jsou tedy konečným rozhodnutím ve věci (u usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání však právní účinky zastavení trestního stíhání nastávají až právní mocí rozhodnutí kterým bylo vysloveno, že se obviněný osvědčil ve zkušební době podmíněného zastavení trestního stíhání nebo tzv. fikci osvědčení podle § 308 odst. 2 trestního řádu). V řízení, které bylo pravomocně skončeno některým z uvedených meritorních rozhodnutí, nelze pokračovat, nebylo-li takové rozhodnutí v předepsaném řízení zrušeno (buď na podkladě některého z mimořádných opravných prostředků, nebo v případě zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci Nejvyšším státním zastupitelstvím dle § 174 a trestního řádu). Naproti tomu rozhodnutí o přerušení trestního stíhání je rozhodnutím zatímní povahy, jímž není věc skončena a odpadnou-li důvody přerušení, v trestním stíhání se pokračuje. Konečně pouze státní zástupce je oprávněn k podání obžaloby, který bývá teorií označován za rozhodnutí svého druhu, kterým sice končí přípravné řízení, ale trestní stíhání obviněného pokračuje v řízení před soudem.

Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění (§ 171 odst. 1 trestního řádu). Postoupit však lze pouze věc dostatečně objasněnou, kdy nejsou pochybnosti o tom, že skutek není trestným činem, ale přestupkem či jiným správním deliktem nebo se jedná o kárné provinění (není nicméně vyžadováno, aby státní zástupce skutek také přesně právně kvalifikoval podle příslušného předpisu správního práva). Usnesení o postoupení věci jinému orgánu vydá státní zástupce tehdy, jestliže až po zahájení trestního stíhání vyšly najevo skutečnosti nebo okolnosti, které by jinak odůvodňovaly postup podle § 159 a odst. 1 písm. a) nebo b) trestního řádu. Skutek pro který je vedeno trestní stíhání v tomto případě nenaplnuje znaky skutkové podstaty žádného trestného činu, ale jedná se buď o správní delikt v nejširším slova smyslu (příčemž se může především jednat o přestupek, popř. jiný správní delikt fyzické osoby) nebo kárné provinění. Postoupením věci se vždy rozumí postoupení určitého skutku spáchaného konkrétní osobou (obviněným) orgánu, který je příslušný k projednání takového skutku namísto orgánů činných v trestním řízení. Takovým příslušným orgánem může být v případě přestupků a jiných správních deliktů fyzických osob zejména obecní úřad (či pověřený obecní úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností) nebo zvláštní orgán obce (tzv. komise k projednávání přestupků), ale přestupky a zejména jiné správní delikty fyzických osob či tzv. podnikajících fyzických osob projednávají i jiné orgány veřejné správy jako např. celní orgány, finanční úřady a finanční ředitelství, úřady práce, orgány ochrany přírody, Národní bezpečnostní úřad, Úřad pro ochranu osobních údajů, katastrální úřady, krajské veterinární správy atd. Věcnou a místní příslušnost těchto orgánů a postup v řízení vždy stanoví příslušné předpisy správního práva (předně je to zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ale i celá řada dalších správně právních předpisů). Disciplinární delikt (kárné provinění) je čin (poklesek), jehož se může dopustit jediné fyzická osoba, přičemž jeho základním znakem je to, porušená povinnost souvisí s příslušností pachatele k určité organizaci, zpravidla s jeho zaměstnaneckým, služebním nebo členským poměrem. Subjektem, který se výlučně může kárného provinění dopustit, je člen nebo pracovník určitého orgánu či organizace anebo profesní

komory, popř. osoba, která je ve specifickém vztahu k určité organizaci nebo instituci (např. obviněný ve vazbě nebo odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody). Příslušnost k projednání kárného provinění je stanovena ve zvláštních předpisech.⁷⁰ Rovněž skutkové podstaty disciplinárních deliktů jsou upraveny těmito příslušnými zvláštními předpisy. Kárného provinění se tak může dopustit např. soudce, státní zástupce, advokát, notář, příslušník bezpečnostních sborů, ale i lékař či architekt a spadají sem i disciplinární delikty obviněných ve výkonu vazby, odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a také delikty dětí ve výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a celá řada dalších případů. Tyto delikty projednávají zvláštní kárné orgány (především jde o specializované orgány tzv. profesních komor či specializované služební orgány, v případě soudců a státních zástupců se pak postupuje podle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, kdy jsou disciplinární delikty těchto profesí projednávány zvláštními senáty kárného soudu). Stejně jako ve fázi před zahájením trestního stíhání, platí i v tomto případě, že pokud již od spáchání skutku uplynula doba, po které podle příslušného předpisu nelze přestupek či jiný správní delikt nebo kárné provinění projednat, bude na místě rozhodnout o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu, neboť skutek není trestným činem a k postoupení věci jinému orgánu není důvod. Proti usnesení o postoupení věci může podat obviněný a poškozený stížnost, která má odkladný účinek.

Státní zástupce může rovněž rozhodnout o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 nebo odst. 2 trestního řádu. Zastavit nelze trestní stíhání skutku, ohledně něhož nebylo trestní stíhání zahájeno. Rovněž nelze zastavit trestní stíhání jen části skutku. Má-li se stíhaný skutek posoudit v jednočinném souběhu jako více trestných činů, nelze takové stíhání zastavit jen pro některý z trestných činů přicházejících takto v úvahu.⁷¹ Zatímco zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 trestního řádu je obligatorní, tak vydání usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 trestního řádu je ponecháno na zvážení státního zástupce a jedná se o postup fakultativní. Podle § 172 odst. 1 písm. a) trestního řádu se zastaví trestní stíhání tehdy, jestliže je nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede. Podle

---

⁷⁰ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1372

⁷¹ *Tamtéž*, s. 1378

tohoto ustanovení lze zastavit trestní stíhání pouze tehdy, jestliže nejsou žádné pochybnosti o tom, že se nestal předmětný skutek. V případě, že nelze rozptýlit dalším vyšetřováním pochybnosti, zda se stal skutek či nikoli, je státní zástupce povinen podat obžalobu. Stejně tak podá státní zástupce obžalobu i tehdy, jestliže odpověď na otázku, zda se stal skutek, závisí na tom, jak budou hodnoceny rozporné důkazy, které reálně připouštějí možnost, že se skutek stal (např. ve věci existují důkazy, z nichž některé svědčí o spáchání skutku obviněným, a naopak jiné podezření ze spáchání skutku vyvracejí).⁷² Zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. b) přichází v úvahu tehdy, jestliže skutek není trestným činem a zároveň není důvod k postoupení věci. Skutek se sice stal, ale nejsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty některého z trestných činů vyjmenovaných v trestním zákoníku. V praxi připadá v tomto případě v úvahu zejména některá z okolností vylučujících protiprávnost činu uvedená v § 28 až 32 trestního zákoníku nebo skutečnost, že stíhaný skutek vůbec nenaplnňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a ani přestupku, jiného správního deliktu nebo kárného provinění. Rovněž sem patří shora uvedené případy, kdy takový přestupek, jiný správní delikt či kárné provinění již nelze projednat pro uplynutí příslušné lhůty. Nebylo-li v přípravném řízení prokázáno, že skutek spáchal obviněný, zastaví státní zástupce trestní stíhání obviněného podle § 172 odst. 1 písm. c) trestního řádu. V těchto případech skutek sice je trestným činem, ale nebylo prokázáno, že by jej spáchal obviněný. I zde musí být pro zastavení trestního stíhání jasné důkazy a tento důvod musí vyplývat ze zjištěných skutečností, neboť pokud by zde existovala určitá šance, že skutek spáchal obviněný, podložená např. vzájemně rozpornými důkazy ve věci, je státní zástupce namísto zastavení trestního stíhání povinen podat soudu obžalobu. Státní zástupce dále dle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu obligatorně zastaví trestní stíhání, je-li nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1 trestního řádu, a to neprodleně poté, co státní zástupce zjistí, že je zde dán některý z v tomto ustanovení uvedených důvodů nepřipustnosti trestního stíhání. Trestní stíhání obviněného musí být zastaveno dle § 171 odst. 1 písm. e) trestního řádu, nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný. Předpokladem pro takový postup je zjištění, že skutek se stal, je trestným činem a spáchal ho obviněný, ale obviněný se v době spáchání činu nacházel

---

⁷² Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1379

ve stavu nepříčetnosti. Nepříčetnost upravuje § 26 trestního zákoníku ve spojení s § 123 téhož předpisu, který legálně definuje pojem duševní poruchy. Podle tohoto ustanovení se postupuje pouze tehdy, jestliže byla nepříčetnost obviněného v rámci přípravného řízení bez důvodných pochybností prokázána, a to zejména příslušným znaleckým posudkem. Státní zástupce je povinen zastavit trestní stíhání podle § 171 odst. 1 písm. f) trestního řádu, jestliže trestnost činu zanikla. Jedná se o případy zániku trestní odpovědnosti, a to formou účinné lítosti (obecné ustanovení o účinné lítosti v § 33 trestního zákoníku, ale i zvláštní případy účinné lítosti u některých trestných činů a rovněž případy zániku trestnosti přípravy, pokusu a účastenství). Naproti tomu sem nespádají případy zániku trestní odpovědnosti promlčením trestní odpovědnosti, neboť tyto případy se řeší podle § 171 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Naproti tomu zastavení trestního stíhání podle § 171 odst. 2 trestního řádu je postupem fakultativním a je tedy jen na zvážení státního zástupce, zda má za to, že jsou splněny zákonné podmínky pro takový postup, přičemž důvody pro takový postup jsou vypočteny taxativně. I v tomto případě musí být věc řádně objasněna a zároveň nesmí být dán žádný z důvodů pro zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 trestního řádu. Podle § 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu státní zástupce zastaví trestní stíhání obviněného, je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne. Hlavním hlediskem pro použití tohoto ustanovení je úvaha, zda uložený, popř. očekávaný trest za jiný skutek bude dostatečný ke splnění účelu trestu. Při rozhodování je pak státní zástupce povinen vycházet nejen z porovnání trestních sazeb za jednotlivé trestné činy, nýbrž i z porovnání trestů, které by měly být za jednotlivé trestné činy uloženy.⁷³ Podle § 172 odst. 2 písm. b) trestního řádu státní zástupce zastaví trestní stíhání obviněného tehdy, jestliže bylo o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující. Za postačující rozhodnutí jiného orgánu nelze považovat taková rozhodnutí jiných orgánů, která nemají sankční povahu (např. rozvázání pracovního poměru, uložení náhrady způsobené škody apod.).⁷⁴ Jestliže

---

⁷³ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1384

⁷⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 486

vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo, státní zástupce zastaví trestní stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu. Státnímu zástupci je tak dáno oprávnění, aby vzhledem ke všem důležitým okolnostem případu a v souladu se zásadou procesní ekonomie, zastavil trestní stíhání v tzv. bagatelních případech, pokud je to odůvodněno zejména přístupem obviněného k celé věci a významem chráněného zájmu a dalšími okolnostmi spáchání trestné činnosti. Jedná se o uplatnění tzv. zásady oportunité, která umožňuje státnímu zástupci nestíhat taková jednání, kdy z okolností případu je zřejmé, že trestní stíhání by bylo neúčelné. Pokud bylo trestní stíhání zastaveno z některého z důvodů podle § 172 odst. 2 trestního řádu nebo podle § 172 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 11 odst. 1 písm. a), b) nebo i) trestního řádu, má obviněný právo trvat na pokračování trestního stíhání.

Usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci je konečným rozhodnutím ve věci a je proti němu přípustná stížnost s odkladným účinkem, kterou může podat obviněný a poškozený. Kromě toho je v § 173a a § 174a trestního řádu upraveno oprávnění nejvyššího státního zástupce rušit do tří měsíců od nabytí právní moci nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci. Taková usnesení se zasílají Nejvyššímu státnímu zastupitelství bezodkladně poté, co nabyla právní moci.

Během vyšetřování se mohou vyskytnout i takové okolnosti, kdy z důvodů zpravidla dočasné povahy nelze buď dobře objasnit důležité okolnosti případu, nebo pokračovat v trestním řízení. Tyto důvody jsou uvedeny v § 173 odst. 1 trestního řádu a mají za následek přerušení trestního stíhání. Pomine-li důvod přerušení, v trestním stíhání se pokračuje.⁷⁵ Na rozdíl od usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci nemá poškozený právo stížnosti proti přerušení trestního stíhání.

Státní zástupce může po skončení vyšetřování rovněž rozhodnout o použití některého z tzv. odklonů, tedy vydat usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu nebo schválení narovnání podle § 309 a násl. trestního řádu, popř. odstoupit od trestního stíhání mladistvého dle § 69 a násl. zákona č. 218/2003 Sb.,

---

⁷⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 462

o soudnictví ve věcech mládeže, jsou-li splněny podmínky pro použití některého z těchto institutů.

Státní zástupce může po předání věci policejním orgánem vrátit věc zpět se svými pokyny k doplnění - § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu. V takovém případě je policejní orgán povinen v rozsahu stanoveném pokyny státního zástupce doplnit věc a případně provést další úkony nezbytné k objasnění věci, i když je státní zástupce nevyžadoval. Vyšetřování po vrácení věci musí být ukončeno ve lhůtě stanovené státním zástupcem.⁷⁶ Takto postupuje státní zástupce tehdy, jestliže předložený spisový materiál není dostatečný k podání obžaloby, popř. jinému rozhodnutí státního zástupce a je tedy třeba jej doplnit.

Nejdůležitějším rozhodnutím přijímaným v přípravném řízení je obžaloba (§ 176 a násl. trestního řádu). K jejímu podání je oprávněn výlučně státní zástupce, který vystupuje ve své ústavní funkci veřejného žalobce (srov. čl. 80 Ústavy České republiky). Ze zásady legality (§ 2 odst. 3 trestního řádu) vyplývá, že státní zástupce je povinen obžalobu podat, pokud jsou pro to splněny zákonné podmínky. Jinak než na základě obžaloby, podané státním zástupcem, nemůže být řízení před soudem ve věci samé vůbec zahájeno a nemůže dojít k vynesení rozsudku (zásada obžalovací - § 2 odst. 8 trestního řádu). Složitá je otázka, jakého stupně jistoty o tom, že trestný čin skutečně spáchal obviněný, musí být dosaženo v okamžiku podávání obžaloby. Při řešení tohoto problému musí být zvažovány dva aspekty, které jsou zčásti protikladné. Na jedné straně je dán zájem na tom, aby před soud nebyly stavěny zjevně nevinné osoby, protože již samotné postavení před soud má difamační účinky a je pro obžalovaného velkou zátěží. Na druhé straně by měl být respektován požadavek, aby soudní řízení následovalo co možná nejdříve po spáchání trestného činu a aby těžiště dokazování leželo v hlavním líčení.⁷⁷ Podle § 176 odst. 1 trestního řádu má být obžaloba podána tehdy, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud. Při podání obžaloby není vyžadován takový stupeň jistoty o spáchání trestného činu a jeho pachateli, jako při vynesení odsuzujícího rozsudku, nicméně stupeň jistoty musí být vyšší než u zahájení trestního stíhání a musí se blížit stupni potřebném pro

---

⁷⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 470

⁷⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 621

vynesení odsuzujícího rozsudku. Zůstanou-li po provedení všech dostupných důkazů a úkonů ve věci pochybnosti, zejména stojí-li proti sobě dvě skupiny vzájemně si odporujících důkazů, státní zástupce podá obžalobu. Za této situace již nezbyvá, než aby soud sám podle § 2 odst. 6 trestního řádu zhodnotil, co jimi má být zjištěno, a učinil odpovídající skutkové a právní závěry. Státní zástupce však obžalobu nepodá, pokud má závažné pochybnosti o vině obviněného, nebo pokud dospěje k závěru, že se skutek nestal, není trestným činem, nebo ho nespáchal obviněný.⁷⁸

6.3.4 Vyšetřování trestných činů, o nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud

V případech, kdy se vede řízení o trestném činu, o němž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17 trestního řádu), se ve vyšetřování postupuje podle § 168 až 170 trestního řádu s tím, že jinak se použije obecné úpravy. Krom odlišné věcné příslušnosti policejního orgánu i státního zástupce, kdy vyšetřování koná zpravidla příslušný odbor Služby kriminální policie a vyšetřování krajského ředitelství policie, popř. některý z policejních útvarů s celostátní působností, a kdy k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti a k podání obžaloby či vydání jiného rozhodnutí v přípravném řízení je oprávněn státní zástupce Krajského státního zastupitelství a v některých případech i Vrchního státního zastupitelství, jsou v rámci rozšířeného vyšetřování dány tři odlišnosti od běžného postupu. První základní odlišnost spočívá v možnosti provádět v této formě vyšetřování výslechy svědků bez omezení uvedených v § 164 odst. 1 trestního řádu. Přitom však stále platí, že použitelnost takto provedeného výsledku je limitována tím, zda měla obhajoba možnost se takového výsledku zúčastnit, neboť tato stěžejní zásada se uplatní i zde, a i pro tyto úkony platí ustanovení § 211 a § 212 trestního řádu, pokud jde o provádění důkazů před soudem.⁷⁹ Druhá odlišnost se týká případné změny právní kvalifikace skutku v průběhu vyšetřování. Pokud k takové změně právní kvalifikace v průběhu vyšetřování dojde a obviněný je upozorněn na změnu právní kvalifikace, lze vést i nadále rozšířené vyšetřování (§ 169 odst. 2 trestního řádu). Poslední odlišností je pak stanovení šesti měsíční lhůty pro skončení vyšetřování policejním orgánem. Policejní orgán provádí

⁷⁸ Šabata K.: *Podání obžaloby a možnost zprošťujícího rozsudku. Státní zastupitelství, 2009, č. 4, s. 21*

⁷⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: *Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 343*

důkazy v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce. Vzhledem k vyšší typové závažnosti a skutkové či důkazní složitosti věcí, o kterých koná řízení v prvním stupni krajský soud, jsou kladeny na postup policejního orgánu i státního zástupce zvýšené nároky a rovněž doзору nad zachováváním zákonnosti vyšetřování je ze strany státního zástupce věnována zvýšená pozornost. Jinak ale platí, že rozdíly mezi úpravou vyšetřování ve věcech, v nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud, a úpravou vyšetřování ve věcech, v nichž v prvním stupni koná řízení okresní soud (s výjimkou věcí, v nichž je konáno zkrácené přípravné řízení a následně zjednodušené řízení před samosoudcem), nejsou až na rozsah výsledků svědků zásadní povahy.⁸⁰

6.4 Vyšetřování konané státním zástupcem

O trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vojenské policie, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo příslušníky Vojenského zpravodajství koná vyšetřování státní zástupce. Jde o výjimku z obecné zásady, že vyšetřování koná policejní orgán. Příslušnost státního zástupce k vyšetřování shora uvedených trestných činů stanoví § 10 JŘStZast, který určuje, jaké konkrétní státní zastupitelství bude příslušné k vyšetřování v jednotlivých případech spáchání takových trestných činů, přičemž v uvedeném ustanovení jsou konkrétně vymezena jednotlivá Okresní státní zastupitelství příslušná k vyšetřování. Pokud jde o věcnou příslušnost platí, že státní zástupce Okresního státního zastupitelství tedy může konat vyšetřování i o trestných činech, v nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud. Za splnění podmínek § 20 odst. 1 trestního řádu koná státní zástupce vyšetřování i proti spoluobviněným, kteří nejsou příslušníky Policie České republiky či jiných shora uvedených složek. Prověřování vede Inspekce Policie České republiky, pokud jde o trestné činy policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky, popř. příslušný pověřený orgán jiné složky, jde-li o trestný čin příslušníka této složky. Tyto zvláštní orgány mají postavení policejních orgánů. Dozor nad zachováváním zákonnosti v prověřování však vykonává přímo státní zástupce, který by byl jinak příslušný konat vyšetřování o tomto trestném

---

⁸⁰ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1363-1364

činu – krajské státní zastupitelství je zde oprávněno toliko k výkonu dohledu.⁸¹ Rovněž zkrácené přípravné řízení o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vojenské policie, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo příslušníky Vojenského zpravodajství koná státní zástupce. Po skončení prověřování předloží příslušný policejní orgán spisový materiál státnímu zástupci k zahájení trestního stíhání a k vedení vyšetřování. Státní zástupce postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujícího postup policejního orgánu konajícího vyšetřování, přičemž ustanovení o souhlasu státního zástupce, který je třeba k provedení úkonu policejním orgánem, se neužije. Státní zástupce může kdykoli požádat policejní orgán, který vedl prověřování, o opatření jednotlivého důkazu či provedení vyšetřovacího úkonu. Dozor nad vyšetřováním konaným specializovanými státními zástupci vykonávají státní zástupci krajských státních zastupitelství, kteří jsou nejbližší vyšší ve vztahu k okresním státním zastupitelstvím, jejichž státní zástupci tuto činnost vykonávají. Jen velmi zhruba lze uvést, že vyšetřující státní zástupce provádí přibližně ty úkony, které je oprávněn konat policejní orgán, nicméně je oprávněn i k některým dalším úkonům (např. vyžádání údajů podle § 8 odst. 2 trestního řádu, rozhodování o zajištění nároku poškozeného dle § 47 odst. 1, 2 trestního řádu apod.).⁸² Státní zástupce tedy především vyslechne obviněného, popř. vyslechne i další svědky a provede i jiné nezbytné vyšetřovací úkony nebo jejich provedením pověří policejní orgán. Ve vztahu ke skončení vyšetřování platí ve vztahu k vyšetřujícímu státnímu zástupci v podstatě shodné zásady jako pro policejní orgán konající vyšetřování. Jinak ale postavení státního zástupce konajícího vyšetřování je proti pozici policejního orgánu přece jen výraznější. Oproti policejnímu orgánu totiž státní zástupce může vydat rozhodnutí o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o přerušení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání, pokud si právo vydat tato rozhodnutí nevyhradil státní zástupce vykonávající dozor.⁸³ K podání obžaloby ve věci je však příslušný pouze státní zástupce, který vykonával dozor nad vyšetřováním, tedy státní

---

⁸¹ Růžička, M.: *K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3, 4 tr.ř.). Státní zastupitelství, 2007, č. 1, s. 13*

⁸² Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 601*

⁸³ *Tamtéž, s. 602*

zástupce příslušného krajského státního zastupitelství. Obecně platí, že státní zástupce vykonávající dozor nad vyšetřováním konaném státním zástupcem, je oprávněn ke všem úkonům, ke kterým je jinak oprávněn státní zástupce vykonávající dozor v jakékoli věci – neužijí se ustanovení o souhlasu či povolení státního zástupce k provedení úkonů vyšetřujícím státním zástupcem. Dozorový státní zástupce si může dopředu vyhradit vydání rozhodnutí uvedených v § 175 odst. 2, věť za středníkem, trestního řádu, popř. i provedení dalších úkonů, které může jinak provést vyšetřující státní zástupce.⁸⁴ V řízení před soudem pak obžalobu zastupuje (byť by se jednalo o příslušnost okresního soudu) dozorový státní zástupce, tedy státní zástupce příslušného krajského státního zastupitelství.

Současná úprava vyšetřování trestných činů příslušníků Policie České republiky a jiných složek uvedených v § 161 odst. 3 trestního řádu není vyhovující, a to hned z několika důvodů. Předně jde o úpravu značně nekoncepční, složitou, nepřehlednou a obsahující některé nelogičnosti. Postavení státního zástupce je zde značně specifické, neboť nemá stejné postavení jako běžný vyšetřující policejní orgán. Na jedné straně vykonává dozor nad prověřováním v těchto věcech, na straně druhé pak sám koná vyšetřování, a to rovněž pod dozorem státního zástupce krajského státního zastupitelství. Jeho postavení je značně odlišné od postavení policejního orgánu konajícího běžné vyšetřování. K některým závažným úkonům je oprávněn sám bez součinnosti s dozorujícím státním zástupcem (např. rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání), naopak k jiným úkonům potřebuje jeho součinnost (např. u návrhu na vzetí obviněného do vazby). Určitou zvláštností je i ta skutečnost, že stejný státní zástupce koná vyšetřování i o trestných činech, kdy je dána příslušnost krajského soudu. Zkrácené přípravné řízení v těchto věcech koná státní zástupce, který je rovněž oprávněn podat soudu návrh na potrestání podezřelého a je rovněž oprávněn zastupovat podaný návrh na potrestání u soudu (ovšem pouze za splnění podmínek místní příslušnosti z jeho strany, což v praxi znamená, že tomu tak bude pouze tehdy, koná-li řízení okresní soud v jehož obvodu je činné státní zastupitelství, u kterého je činný státní zástupce, který zkrácené přípravné řízení konal). Naproti tomu ve standardním přípravném řízení obžalobu podává státní

---

⁸⁴ Růžička, M.: *K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3, 4 tr.ř.). Státní zastupitelství, 2007, č. 2, s. 34*

zástupce, který vykonával dozor nad vyšetřováním konaném státním zástupcem, tedy státní zástupce krajského státního zastupitelství, který také obžalobu u soudu zastupuje. Postavení státního zástupce je tak do značné míry schizofrenní, neboť ve věci koná dozor nad prověřováním, poté koná sám vyšetřování pod dozorem jiného státního zástupce, přičemž ve věci následně ani nepodává obžalobu a věc u soudu nezastupuje. Hlavním problémem však podle mého názoru je, že vyšetřování zahrnuje celou řadu úkonů a činností „čistě policejního charakteru“, pro jejichž konání státní zástupce nemá z praktického hlediska vytvořeny předpoklady, ani materiální či personální prostředky. Formálně má sice státní zástupce postavení obdobné policejnímu orgánu, ale nedisponuje takovými prostředky, aby mohl tyto úkony sám vykonávat. Nedisponuje ani přístupem do různých policejních databází (např. databáze PATROS apod.). Výsledkem je stav, kdy si státní zástupce může ve vyšetřování reálně opatřovat důkazy pouze prostřednictvím policejního orgánu – Inspekce Policie České republiky či jiného orgánu, kterému dá ve vyšetřování pokyny k jejich opatření. Sám opatřuje a provádí jen důkazy, k jejich provedení a opatření má vytvořeny předpoklady, tedy především výslechy svědků a obviněných a vyžadování znaleckých posudků.

Základní otázkou zůstává, jaký orgán by vlastně měl konat vyšetřování v těchto případech. Svěřením vyšetřování do rukou státního zástupce měla být posilněna a zajištěna nezávislost vyšetřujícího orgánu. Nicméně byl opominut fakt, že státní zastupitelství jako orgán nedisponuje takovými možnostmi jako specializované policejní orgány, což vyplývá z odlišné povahy a úkolů obou těchto orgánů. Specializovaný policejní orgán, který koná o těchto trestných činech prověřování, tedy příslušný útvar Inspekce Policie České republiky, event. jiný příslušný orgán, má naopak v praxi široké možnosti ke konání úkonů dle trestního řádu a obvykle také velmi dobré personální i jiné zajištění. Jednou z cest by tedy bylo, aby jak prověřování, tak i vyšetřování, konal specializovaný policejní orgán, který dle současné právní úpravy koná prověřování. Nezávislost by byla zajištěna dozorem státního zástupce, který, ostatně jako v každém trestním řízení, může provést jednotlivý vyšetřovací úkon nebo i celé vyšetřování sám. Uvažovat by se mohlo o nějaké formě intenzivnějšího dozoru ze strany státního zástupce, nehledě na to, že již v současné době je např.

Inspekce Policie České republiky vyčleněna ze struktur Policie České republiky takovým způsobem, že nelze mít závažné pochybnosti o její nezávislosti a nestrannosti.

Druhou možností je pak ponechání vyšetřování v rukou státního zástupce s tím, že budou novou právní úpravou jasněji a koncepčněji vymezeny podmínky pro konání vyšetřování včetně určité revize jeho oprávnění a především zajištění předpokladů pro konání vyšetřování po stránce personální a materiální.

Další možností je vytvoření nového specializovaného orgánu, který by konal trestní řízení ve všech věcech, kde nyní konají prověřování různé specializované orgány jednotlivých složek. V souvislosti s připravovaným zákonem o Generální inspekci bezpečnostních sborů je zřejmé, že naše právní úprava se vydává touto třetí cestou. Úkolem orgánů Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „generální inspekce“) bude odhalování a vyšetřování trestné činnosti příslušníků nebo zaměstnanců některých bezpečnostních sborů (Policie České republiky, Vězeňská služba České republiky, Celní správa České republiky a generální inspekce, nikoliv Hasičský záchranný sbor České republiky a „civilní“ zpravodajské služby, tj. Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace).⁸⁵ Tato generální inspekce by měla být zcela nezávislým orgánem s postavením policejního orgánu ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu a konajícím prověřování a zejména vyšetřování uvedených trestných činů pod dozorem státního zástupce. Tím by došlo k určitému zjednodušení a zpřehlednění dosavadní roztržité právní úpravy. Za poněkud diskutabilní však považuji skutečnost, že by dle důvodové zprávy i nadále měly být činné pověřené orgány bezpečnostních sborů spadajících pod působnost generální inspekce, které by v určitých případech vedly prověřování a měly by povinnost zasílat generální inspekci záznamy o zahájení úkonů trestního řízení.

---

⁸⁵ blíže viz. *Důvodová zpráva návrhu zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů*. Dostupné z <http://www.komora.cz/Files/PripominkovaniZakonu/Materialy/223-duvodovka-MPR.doc>

7. Státní zástupce a policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení trestním

Zkrácené přípravné řízení je další formou přípravného řízení, která se značně liší od standardního trestního řízení zahrnujícího prověřování a vyšetřování. Úprava zkráceného přípravného řízení v § 179a až § 179h trestního řádu vychází ze zásady, že o skutkově jednodušších a méně závažných trestných činech lze vést rychlé šetření s omezením dokazování a s tím, že až ve zjednodušeném hlavním líčení před soudem budou provedeny nezbytné důkazy a věc skončena. Zkrácené přípravné řízení lze konat pouze za podmínek § 179 a trestního řádu a konají je policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2 trestního řádu. Přitom postupují obdobně jako v prověřování, tedy konají úkony dle hlavy deváté trestního řádu a rovněž mohou konat zajišťovací úkony dle hlavy čtvrté trestního řádu, jsou-li neodkladné či neopakovatelné. Ve zkráceném přípravném řízení se nevydává usnesení o zahájení trestního stíhání a nevede se vyšetřování. Namísto sdělení obvinění dochází ke sdělení podezření, které má povahu opatření a není proti němu přípustná stížnost. Musí v něm však být řádně vymezen skutek, pro který se trestní řízení vede a jeho opis musí být doručen podezřelému, obhájci a státnímu zástupci. Osoba, proti které se řízení vede, se nazývá podezřelý a má stejná práva jako obviněný. Státní zástupce vykonává i ve zkráceném přípravném řízení dozor a má vůči policejnímu orgánu obdobná dozorová oprávnění jako ve standardním přípravném řízení. Policejní orgán je povinen skončit zkrácené přípravné řízení nejpozději ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezření. Oproti straší právní úpravě, kdy měl policejní orgán povinnost skončit zkrácené přípravné řízení ve lhůtě dvou týdnů od podání trestního oznámení nebo jiného podnětu, je zde tedy klíčovým okamžikem datum sdělení podezření podezřelému, což umožňuje ještě širší využití této formy přípravného řízení, která již nyní v praxi svou četností převyšuje standardní formu přípravného řízení. To v podstatě umožňuje, aby bylo zkrácené přípravné řízení vedeno vesměs o všech trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující tři léta, neboť na rozdíl od předchozí právní úpravy může jejich prověřování trvat jakkoli dlouhou dobu, pouze mezi okamžikem sdělení podezření a podáním návrhu na potrestání nesmí uběhnout doba delší dvou týdnů, případně státním zástupcem

prodloužená o dalších deset dnů.⁸⁶ Nerozhodne-li policejní orgán po skončení zkráceného přípravného řízení o odložení věci z některého z důvodů podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu, předloží státnímu zástupci spisový materiál spolu se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení.

Státní zástupce po přezkoumání spisového materiálu učiní některé z rozhodnutí uvedených v § 179c odst. 2 trestního řádu. Státní zástupce věc odloží vždy, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, je-li trestní stíhání nepřipustné a rozhodl-li o schválení narovnání či fakultativně, je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 trestního řádu. Dále může rozhodnout o odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku či kázeňského nebo kárného provinění. Státní zástupce může i v rámci zkráceného přípravného řízení rozhodnout o použití odklonu, a to pokud rozhodne o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání (v takovém případě však vždy musí být uhrazena celá škoda, pokud byla činem způsobena a nepostačí pouhá dohoda s poškozeným o její náhradě). Jestliže výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud, podá soudu návrh na potrestání podezřelého. Návrh na potrestání má stejné náležitosti jako obžaloba, ale neobsahuje odůvodnění. Doručením návrhu na potrestání soudu se zahajuje trestní stíhání. Jestliže je ve věci třeba doplnit spisový materiál a provést další úkon, státní zástupce věc vrátí policejnímu orgánu s pokyny k doplnění a je-li toho třeba, zároveň prodlouží lhůtu, v níž je třeba zkrácené přípravné řízení skončit, a to nejdéle o deset dnů. Není-li zkrácené přípravné řízení v této lhůtě skončeno nebo nejsou-li splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, nařídí státní zástupce policejnímu orgánu, který dosud řízení vedl, aby zahájil trestní stíhání a vedl vyšetřování, popř. mu uloží, aby byla věc předána orgánu příslušnému k zahájení trestního stíhání a konání vyšetřování. V případě konání tzv. zkráceného přípravného řízení se zadržením postupuje státní zástupce podle § 179e trestního řádu, přičemž zadržený podezřelý musí být soudu předán spolu s návrhem na potrestání ve lhůtě 48 hodin od zadržení.

Dosavadní poznatky opravňují k obecnému konstatování, že zkrácené řízení se jako nový typ trestního řízení o nejméně závažných a skutkově i právně jednoduchých

---

⁸⁶ *Sladký J.: Zkrácené přípravné řízení. Státní zastupitelství, 2009, č. 12, s. 28*

případech trestné činnosti celkově osvědčilo, orgány činné v trestním řízení si tento postup osvojily, přičemž práva osob, vůči nimž se zkrácené řízení vede, jsou zachována na standardní úrovni a je zajištěna jejich realizace.⁸⁷

---

⁸⁷ Zeman, P.: *Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu. Trestněprávní revue*, 2008, č. 10, s. 293

8. Závěr

Předkládaná rigorózní práce si klade za cíl seznámit čtenáře s úkoly a činností policejního orgánu a státního zástupce v přípravném řízení trestním, včetně teoretického vymezení základních pojmů a stručného exkurzu do zkráceného přípravného řízení. Trestní řád, jako základní procesní trestněprávní předpis, upravuje postup orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení trestním. Vzhledem k přijetí a účinnosti nového trestního zákoníku, který byl praxí vcelku bez problémů přijat, je na místě v nejbližší době konečně přistoupit rovněž k rekodifikaci trestního práva procesního, neboť trestní řád z roku 1961, byť byl již opakovaně novelizován, nedostačuje požadavkům demokratického právního státu a představám o moderním procesním trestním právu. Vzhledem ke skutečnosti, že věcný záměr nového trestního řádu byl opakovaně rozpracováván, ale prozatím nebyla překročena fáze příprav nové právní úpravy, je velmi pravděpodobné, že stávající právní úprava bude sloužit ještě řadu let.

Je otázkou, zda rekodifikace trestního práva hmotného neměla být provedena společně s touto dlouho připravovanou rekodifikací trestního práva procesního, čímž by se zajistila provázanost obou klíčových trestněprávních předpisů – trestního zákoníku a trestního řádu. Je tomu tak pro úzkou souvislost mezi trestním právem hmotným a trestním právem procesním. Oddělené projednávání trestního zákoníku od trestního řádu má již doslova zakódovanou nutnost pozdějších opakovaných novelizací, aby oba kodexy byly souladné.⁸⁸ Nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) zavedl rozdělení trestných činů na dvě kategorie – přečiny a zločiny. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku tato kategorizace trestných činů rozšíří prostor pro uplatnění alternativ a odklonů a pro diferenciaci trestních sankcí. Kategorizace se má odrážet i v trestním procesu a má být základem pro vytvoření různých typů řízení, příslušnosti soudů, vymezení řízení před samosoudcem, používání odklonů a dalších institutů trestního řízení. V podstatě standardní řízení má být konáno o zločinech, u přečinů budou převažovat zjednodušené formy řízení, odklony a alternativní řešení.⁸⁹ Z toho vyplývá, že trestní řád by měl na trestní zákoník úzce navazovat tak, aby se plně

---

⁸⁸ Jelínek, J.: *Správný čas pro zákoník teprve přijde*. Dostupné z <http://tarantula.ruk.cuni.cz/IFORUM-2747.html>

⁸⁹ Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 145

uplatnilo nové rozdělení trestných činů na zločiny a přečiny nejen v oblasti trestního práva hmotného, ale i v trestním řízení. I po provedené novelizaci trestního řádu v souvislosti s přijetím trestního zákoníku však není uvedena nová kategorizace trestných činů do trestního procesu plně integrována. V případě přečinů je sice umožněno postupovat cestou odklonů v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání (čímž se možnost uplatnění těchto institutů v praxi zvýšila, neboť přečiny jsou dle § 14 ods. 2 trestního zákoníku všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, přičemž předchozí právní úprava omezovala použití těchto institutů právě na horní hranici trestní sazby, jež nesměla převyšovat pět let), ale obecně nezbyvá než konstatovat, že se nová kategorizace trestných činů do trestního procesu, resp. do jeho základů výrazněji nepromítnula. Týká se to především právní úpravy vyšetřování, která by v praxi měla novou kategorizaci trestných činů respektovat a tato kategorizace by se měla v úpravě postupu orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování odrážet a měly by existovat zřejmé rozdíly mezi vyšetřováním zločinů a vyšetřováním přečinů. Zajištění souladu mezi trestním zákoníkem a novým trestním řádem by mělo být jedním z hlavních úkolů rekodifikace trestního práva procesního.

Základní cíle a požadavky na novou právní úpravu jsou zřejmé a odborná veřejnost se na nich víceméně shoduje.⁹⁰ Především by mělo jít o zefektivnění a zrychlení trestního řízení jako celku. Měl by být ještě více posílen význam stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení. Postavení státního zástupce v rámci dozoru v přípravném řízení bude též posíleno, a zároveň by státní zástupce (ale i policejní orgán) už neměl být přetěžován nadbytečnými administrativními úkony. Jedním z klíčových prvků má být rovněž posílení postavení poškozeného a jeho ochranu včetně určité formy předběžných opatření. Uvažuje se rovněž o zavedení tzv. dohody o vině a trestu u méně závažných trestných činů a zavedení institutu korunního svědka.

Přípravného řízení se změny dotknou tím způsobem, že bude mít ve vztahu k řízení před soudem výrazněji předběžnou povahu. Projeví se to zejména v tom, že bude omezena účast obhajoby v přípravném řízení pouze na úkony, které mají

---

⁹⁰ blíže viz. *Věcný záměr nového trestního řádu – hlavní principy navrhované rekodifikace trestního práva procesního*. Dostupné z portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74066

bezprostřední význam pro dokazování před soudem. Řízení o přečinech by mělo probíhat formou zkráceného přípravného řízení. Nejen o vzetí do vazby, ale i o jejím dalším trvání má rozhodovat soud. Účast státního zástupce na rozhodování o vazbě tedy již nebude připuštěna.

Podle mého názoru by se měla nová právní úprava soustředit zejména na větší systematickosti a přehlednosti jednotlivých institutů přípravného řízení, aby mohlo dojít k jeho zefektivnění a zrychlení. Například systematika a úprava trestního řádu v oblasti dozorových a jiných oprávnění státního zástupce je značně neuspořádaná a nepřehledná (jedná se především o ustanovení § 157 odst. 2 trestního řádu ve vztahu k ustanovení § 174 odst. 2 trestního řádu a o ustanovení § 175 odst. 1 trestního řádu). Nová právní úprava by rovněž měla vycházet z aktuální judikatury Ústavního soudu České republiky (například pokud jde o tzv. prohlídku jiných prostor a pozemků nebo rozhodování o vazbě) a rovněž judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Jak policejní orgán, tak státní zástupce se při výkonu své funkce potýkají se značnými administrativními obtížemi a často jsou zahlceni úkony, které nemají zásadní a bezprostřední význam pro trestní řízení, ale příslušné právní předpisy jim ukládají jejich provedení. Můj osobní názor je, že by měla být provedena určitá revize úpravy tzv. záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, kdy jeho zasílání státnímu zastupitelství v konkrétní lhůtě a jeho případné zrušení de facto postrádá významu a v oblasti odklonů považují za vhodné umožnit jejich širší použití ve zkráceném přípravném řízení, kdy současná právní úprava znemožňuje podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, pokud nebyla uhrazena celá škoda, byla-li činem škoda způsobena. Jako další problém, který však zřejmě nová právní úprava v souvislosti s posílením stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení řešit nebude, vidím institut tzv. úředních záznamů o podaném vysvětlení a jeho použitelnost a význam. Přikláním se k názoru, že i v přípravném řízení by měla výpověď určité osoby před orgánem činným v trestním řízení mít takovou závažnost, že by mohla být určitým způsobem použita i v řízení před soudem. Domnívám se, že používání těchto záznamů o podaném vysvětlení působí v některých případech v praxi zbytečné obtíže, když se nedaří zjistit pobyt svědka a jeho výpověď z přípravného řízení je vlastně nepoužitelná. Nicméně v tomto případě si uvědomuji, že se jedná o názor menšinový a nová právní úprava půjde opačným směrem za účelem

maximálního zjednodušení přípravného řízení a přenesení významu a těžiště dokazování ještě dále k řízení před soudem.

Aktuální pro obě složky je rovněž problém, který však nemůže vyřešit nový trestní řád, a tím je systematizace v rámci těchto orgánů, která by měla více zohledňovat specifickou situaci v určitých krajích. Určitým specifikem je pak postavení státního zastupitelství a státních zástupců, a to pokud jde o jejich nezávislost. Její omezování považují za cestu špatným směrem. Naopak jen posílení nezávislosti státního zástupce spolu se zvýšením jeho odpovědnosti povede k zefektivnění trestního řízení.

Seznam literatury:

A. Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

B. Knižní díla

Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., a kol.: Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2006

Fenyk, J.: Veřejná žaloba. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62. Praha:

Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001

Fenyk, J.: Veřejná žaloba. Díl druhý. Příručka pro práci státního zástupce. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 63. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002

Fenyk, J.: Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI Publishing, 2003

Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

Chmelík, J.: Rukověť trestního práva hmotného a procesního. Praha: Linde Praha a.s., 2007

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007

Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. vydání. Praha: Leges, 2008

Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Kocourek, J., Záruba, J.: Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P., a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007

Novotný, F.: Teoretické otázky přípravného řízení trestního. Sborník příspěvků z teoretického semináře s mezinárodní účastí pořádaný dne 20. listopadu 2002. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002

Růžička, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C. H. Beck, 2005

Růžička, M.: Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem : velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ, 2005.

Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008

Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010

Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003

Šámal, P.: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: CODEX Bohemia, 1999

Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009

Vantuch, P.: Obhajoba obviněného. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010

C. Články v odborných časopisech

Aulický, P.: Materiální aspekty použití operativně pátracích prostředků. Státní zastupitelství, 2009, č. 2, s. 22

Bačkovský, K.: Reforma policie – co nového v trestním řízení. Státní zastupitelství, 2009, č. 1, s. 25

Cimr, V.: K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány. Trestní právo, 2001, č. 2, s. 11

Fenyk, J.: Poznámky k pojetí organizace a působnosti veřejné žaloby v posledních deseti letech. Státní zastupitelství, 2006, č. 7, s. 21

Ježek, V.: K problematice usnesení o zahájení trestního stíhání. Bulletin advokacie, 2008, č. 4, s. 29

Klapal, V.: Zadržení osoby podezřelé (vybrané problémy). Trestní právo, 2006, č. 7-8, s. 43

Lata, J.: V pasti přerušení trestního stíhání. Státní zastupitelství, 2007, č. 12. Str. 42

Mazánek, J.: Operativně pátrací a podpůrně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 5

Musil, J.: Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. Kriminalistika, 1997, č. 1, s. 7

Repík B.: K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP. Trestněprávní revue, 2005, č. 11, s. 290

Růžička, M.: K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3, 4 tr.ř.). Státní zastupitelství, 2007, č. 1, s. 10

Růžička, M.: K vzájemnému vztahu dozorového a vyšetřujícího státního zástupce ve věcech, kdy státní zástupce koná obligatorně vyšetřování (§ 161 odst. 3, 4 tr.ř.). Státní zastupitelství, 2007, č. 2, s. 33

Růžička, M.: K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu. Státní zastupitelství, 2008, č. 10, s. 16

Růžička, M.: O vztahu státního zástupce k policii. Právní rádce, 2005, č. 2., s. 1

Sladký J.: Zkrácené přípravné řízení. Státní zastupitelství, 2009, č. 12, s. 28

Šabata K.: Podání obžaloby a možnost zprošťujícího rozsudku. Státní zastupitelství, 2009, č. 4, s. 15

Šámal, P.: Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, s. 5

Vantuch, P.: K žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce. Trestněprávní revue, 2003, č. 6, s. 167

Vantuch, P.: K omezení významu přípravného řízení v návrzích nového trestního řádu. Trestněprávní revue, 2008, č. 2, s. 41

Vantuch, P.: Zahájení trestního stíhání a jeho účinky vůči podezřelému (osobě, proti níž se řízení vede) od 1. 1. 2002. Trestněprávní revue, 2003, č. 1, s. 17

Zeman, P.: Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu. Trestněprávní revue, 2008, č. 10, s. 293

D. Jiné

Důvodová zpráva návrhu zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů. Dostupné z <http://www.komora.cz/Files/PripominkovaniZakonu/Materialy/223-duvodovka-MPR.doc>

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

Jelínek, J.: Správný čas pro zákoník teprve přijde. Dostupné z <http://tarantula.ruk.cuni.cz/IFORUM-2747.html>

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 1/2008, o trestním řízení

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení

Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy), sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008

Věcný záměr nového trestního řádu – hlavní principy navrhované rekodifikace trestního práva procesního. Dostupné z portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74066

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 191/2008, o organizaci Policie České republiky

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení

Zeman, P.: Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení - zpráva z výzkumu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008 Dostupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/343.pdf>

Zeman, P.: Trestněpolitická úloha velké novely trestního řádu – poznatky z výzkumu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008 Dostupné z <http://portal.justice.cz/soud/soubor.aspx?id=62458>

The prosecuting attorney and the police in pre-trial proceedings

Summary:

The topic of this thesis is „The prosecuting attorney and the police in pre-trial proceedings“. The thesis is divided into eight chapters. It has purpose to inform interested persons about legal regulations of pre-trial proceedings, purpose, function and methods of prosecuting attorney and the police. Criminal law grants accused persons a lot of possibilities to defend their rights and the prosecuting attorney and the police has to allow them to enforce their rights.

After short introduction subsequent chapter one deals with term „the police“ including legal regulations of this term in Code of criminal procedure and common commentary. The police has main purpose to fight against criminality and police investigation is basic part of pre-trial proceedings. Characterization and explanation of term „the prosecuting attorney“ in chapter two also deals with legal regulations of his function and role in pre-trial proceedings as well as with general characterization. Prosecuting attorney performs charge of procedure of the police in pre-trial proceedings. Generally, prosecuting attorney is superior to the police and he can give the police binding instructions how to proceed in investigation. Following chapter shortly explains some selected basic fundamentals or principles of criminal law and especially those principles used mainly in pre-trial proceedings. The police as well as prosecuting attorney must obey these principles. The term „pre-trial proceeding“ is explained in chapter five including all of phases and forms of pre-trial proceedings. It is the first part of criminal proceedings - preparatory criminal proceedings. Its aims are mainly to verify if a crime - offence was committed and to identify the offender. There are also gathered evidences in pre-trial proceedings, but these evidences are mostly examined in trial proceedings. All five chapters mentioned above introducing basic and general explanation of the police and prosecuting attorney role in pre-trial proceedings.

On the other hand the following chapters deals with more particular aspects of their procedure during investigation of crimes (offences). Chapter six is essential part of this thesis. The core of the thesis is situated into this chapter, which deals with the

present legal regulation of preliminary criminal procedure, especially role of the police and prosecuting attorney. This chapter deals with progression of pre-trial proceedings from the beginning to the end of pre-trial proceedings. Here I tried to explain specific role and function of police and prosecuting attorney in investigation. In the last part of this chapter I mentioned all of the different forms of decision in pre-trial proceedings, whereas prosecuting attorney is the authority with exclusive power to take meritorious decision. I also mentioned the special situations in which prosecuting attorney execute investigation instead of the police.

In chapter seven there is a brief explanation of shortened preparatory criminal proceedings. It has obvious differences in comparison with standard pre-trial proceedings. Moreover the specific conditions have to be fulfilled to shortened preparatory criminal proceedings be held. Generally it is suitable for less serious offences. Main advantage of this proceedings is fastness and simplicity.

It is expected that in next several years will be valid the new Code of criminal procedure. In last ending chapter I tried to give a summary and I also mentioned some of my thoughts about problems of application of current legal regulations of pre-trial proceedings in work experience of the police and the prosecuting attorney.

Klíčová slova:

Key-words:

Přípravné řízení trestní

- Pre-trial proceedings

Policejní orgán

- The police

Státní zástupce

- The prosecuting attorney